



วัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนและเด็กปกติในโรงเรียน

การนำเสนอรายงานการศึกษาวัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อน และเด็กปกติในโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อมของโรงเรียน เป็นการนำเสนอให้เห็นบริบทของโรงเรียน ประวัติและพัฒนาการของโรงเรียน ปัญหาและอุดมการณ์ กฎ ระเบียบ วินัย ชุมชนที่โรงเรียน ตั้งอยู่ และการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน

ส่วนที่ 2 มุณินิสร่างสรรค์เด็ก ในส่วนนี้จะ เป็นข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเป็นมาของมุณินิสร่างสรรค์เด็ก ปัญหาและอุดมการณ์ในการทำงานของมุณินิสร่างสรรค์เด็ก กฎ ระเบียบ การอบรมดูแลเด็ก และกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินชีวิตของเด็กในมุณินิสร่างสรรค์เด็ก

ส่วนที่ 3 วัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนและเด็กปกติ ในส่วนนี้จะเป็นการรายงานถึง วัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อน พฤติกรรมเด็กเร่ร่อนในโรงเรียน พฤติกรรมเด็กปกติในโรงเรียน

ส่วนที่ 1 สภาพแวดล้อมของโรงเรียนวัดหลักสี่

ประวัติและพัฒนาการของโรงเรียน

โรงเรียนวัดหลักสี่ ตั้งอยู่เลขที่ 87/1 หมู่ 3 ถนนวิภาวดี เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร เริ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2475 โดยมี นายอำเภอ เป็นผู้ จัดตั้ง โรงเรียนดำเนินการอยู่ได้ด้วยงบประมาณของรัฐบาล และเงินบำรุงการประถมศึกษา เริ่มแรกจัดสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อาศัยศาลาการเปรียญวัดหลักสี่เป็นที่เรียน ซึ่งแต่เดิมวัดได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นก่อนใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาแล้ว ต่อมาทางราชการได้ขยายชั้นเรียนออกไปจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สอนเน้นหนักไปทางอาชีพ ต่อมาทางราชการได้ยุบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 คงเหลือแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

และต่อมาทางราชการได้ขยายชั้นเรียนออกไปอีก 3 ปี จนถึงชั้นประถมปีที่ 7 คอนหลังยุบชั้นประถมปีที่ 7 คงเหลือเพียงชั้นประถมปีที่ 6

ปัจจุบันโรงเรียนวัดหลักสี่ อยู่ในสังกัด กรุงเทพมหานคร เปิดทำการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1-ชั้นประถมปีที่ 6 สาขาสามัญและเปิดสอนชั้นก่อนประถมศึกษาด้วย

โรงเรียนวัดหลักสี่ตั้งอยู่บนที่ดินของวัดหลักสี่ จำนวน 4 ไร่ 2 งาน 76 ตารางวา โดยทางวัดแบ่งเขตให้เป็นสัดส่วน ด้านทิศเหนือยาว 28 เมตร ทิศตะวันออก 147 เมตร ทิศใต้ 87 เมตร และทิศตะวันตก 134 เมตร

เริ่มแรกในการจัดการเรียนการสอนต้องอาศัยศาลาการเปรียญของวัดเป็นห้องเรียน ต่อมาในปี พ.ศ. 2478 ทางราชการได้จัดสร้างอาคารเรียนถาวรให้ 1 หลัง เป็นอาคารไม้ 2 ชั้น 8 ห้องเรียน จึงย้ายที่เรียนจากศาลาการเปรียญมาเรียนที่อาคารเรียนสร้างใหม่ และในปี พ.ศ. 2504 มีผู้บริจาคเงินเพื่อสมทบกับเงินงบประมาณของกรมสามัญศึกษาสร้างอาคารเรียนไม้ 2 ชั้น 8 ห้องเรียนอีก 1 หลัง โดยมี ฯพณฯ ม.ล.ปิ่น มาลากุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มาทำพิธีเปิด และใช้เป็นอาคารเรียนของชั้นประถมปลาย เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2504

ในปี พ.ศ. 2515 โรงเรียนวัดหลักสี่ ได้โอนมาเข้าสังกัดกรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2515

ปี พ.ศ. 2519 ได้งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนแบบ ร.ร.800 เป็นอาคาร 3 ชั้น แบบมาตรฐาน ขนาด 9 ห้องเรียน

ปี พ.ศ. 2521 ได้งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน ตึก 3 ชั้น แบบมาตรฐาน ขนาด 12 ห้องเรียน เชื่อมต่อกับอาคาร 3 ชั้น ขนาด 9 ห้องเรียน

ในปี พ.ศ. 2531 ได้งบประมาณสร้างอาคารเรียนตึก 4 ชั้น แบบ สนศ.264 ขนาด 28 ห้องเรียน ชั้นล่างเปิดโล่งเป็นห้องประชุม ชั้น 2,3,4 เป็นห้องเรียนชั้นละ 7 ห้อง รวม 21 ห้อง และสร้างสนามอเนกประสงค์ขึ้นในปี พ.ศ. 2533

ปัจจุบัน โรงเรียนวัดหลักสี่ มีอาคารเรียน 4 หลัง อาคาร 1, 2, เป็นตึก 3 ชั้น เชื่อมติดกัน และอาคาร 3,4 เป็นตึก 4 ชั้น เชื่อมติดกันเช่นเดียวกัน มีจำนวนห้องเรียนชั้นเด็กเตรียมประถมจำนวน 3 ห้อง ห้องเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 34 ห้อง รวม 37 ห้อง

ตั้งแต่เริ่มตั้งโรงเรียนจนถึงปัจจุบัน

มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน

14 คน คือ

ชื่อ	ปีดำรงตำแหน่ง (พ.ศ.)
1. นายเชย ชีระกานนท์	2475-2476
2. นายสลับ บุญสนิท	2476-2678
3. นายลมล ผดุงพล	2478-2479
4. ชุนวีรกรรมรักษา	2479-2479
5. นายคำตัน ชัยมีนรง	2479-2479
6. นายสถาพร สุนทรเกตุ	2479-2480
7. มรว. ทรง สุจริต	2480-2480
8. นายสถาพร สุนทรเกตุ	2480-2496
9. นายสกล เชื้อวงศ์	2496-2498
10. นายโกวิทส์ ปริญาทร	2498-2503
11. นางอุบล ศักดิ์เจริญ	2503-2508
12. นายชวัน เลื่อนรัศมี	2508-30 กันยายน 2519
13. นางเปี่ยมจิตต์ เกียรติบรรลือ	1 ตุลาคม 2519-18 ตุลาคม 2521
14. นายมนูญ ศรีกุล	19 ตุลาคม 2521-ปัจจุบัน

ที่ตั้ง

ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน โรงเรียนตั้งอยู่บริเวณเส้นทางคมนาคมที่สำคัญหลายสาย ด้านหน้าโรงเรียนอยู่ห่างจากถนนวิภาวดีรังสิตประมาณ 50 เมตร บริเวณพื้นที่ระหว่างโรงเรียนกับถนนวิภาวดีรังสิต เป็นทางรถไฟและมีสถานีรถไฟหลักที่อยู่ห่างจากโรงเรียนประมาณ 500 เมตร ถัดไปประมาณ 1 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานดอนเมือง ส่วนบริเวณด้านหลังของโรงเรียนถัดจากวัดไปประมาณ 50 เมตร เป็นที่ตั้งของศูนย์การค้าหลักสี่พลาซ่า ตั้งอยู่ริมถนนแจ้งวัฒนะ ที่ติดกับถนนวิภาวดี เรียกบริเวณนั้นว่า สีแยกหลักสี่ ทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทาง และเป็นศูนย์กลางความเจริญอีกย่านหนึ่งในกรุงเทพมหานคร มีรถโดยสารประจำทางผ่านโรงเรียนทั้งทางด้านหน้าถนนวิภาวดี และด้านหลังเส้นทางถนนแจ้งวัฒนะหลายสาย รวมทั้งมีรถสองแถว รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง นอกจากนี้ยังมีรถสองแถวและรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง รับ-ส่ง ในซอยข้างโรงเรียน เนื่องจากเป็นซอยที่มีระยะทางยาว และยังมีซอยเล็กแยกไปอีกหลายซอย ซอยต่อซอยทะลุถึงกันได้ และเป็นเส้นทางลัดจากถนนแจ้งวัฒนะออกมาถนนวิภาวดี โดยไม่ต้องผ่านเส้นทางสีแยกหลักสี่อีกด้วย บริเวณในซอยเป็นที่ตั้งของร้านค้าต่าง ๆ รวมทั้งบ้านเรือนของชาวบ้านในละแวกนั้นและสถานที่ก่อสร้างคอนโดมิเนียม บ้านจัดสรรหลายแห่ง

อาคารสถานที่

โรงเรียนวัดหลักสี่ มีอาคารเรียน 4 หลัง จำแนกเป็นอาคาร 3 ชั้น 2 หลัง เชื่อมติดกัน อาคาร 4 ชั้น 2 หลัง เชื่อมติดกันมีอาคารโรงอาหาร 1 หลัง มีศาลา 1 ศาลา มีสนามอยู่ด้านหน้าของอาคารเรียนทั้ง 4 หลัง ลักษณะอาคารทั้ง 4 เชื่อมติดกันเป็นรูปตัว L (ดูแผนผังโรงเรียนประกอบ) อาคารทุกหลังอยู่ในสภาพใช้การได้ดี การจัดแบ่งห้องต่าง ๆ แยกตามอาคารได้ดังนี้

อาคาร 1 และ อาคาร 3 เป็นอาคาร 3 ชั้น เชื่อมติดกัน แบบมาตรฐานขนาด 9 ห้องเรียน และ 12 ห้องเรียนตามลำดับ รวมเป็น 21 ห้องเรียน ชั้นล่างตกแต่งเป็นสำนักงานของฝ่ายบริหาร จำนวน 6 ห้อง ประกอบด้วย ห้องทะเบียน 1 ห้อง ห้องฝ่ายปกครอง 1 ห้อง ห้องคณะกรรมการศึกษา 1 ห้อง ห้องผู้อำนวยการ 1 ห้อง ห้องฝ่ายบริการ ฝ่ายธุรการ และ

ฝ่ายวิชาการ จัดอยู่ด้วยกัน 2 ห้อง ที่เหลืออีก 1 ห้อง จัดเป็นห้องพยาบาล รวมทั้งมีห้องน้ำ ห้องส้วมครูที่ชั้นพักบันไดเฉพาะชั้น 1 ส่วนชั้น 2 และชั้น 3 เป็นห้องเรียนชั้นประถมปีที่ 2 และ 3 ด้านข้างอาคาร 1 และ 2 เป็นบ้านพักภารโรง

อาคาร 3 และ อาคาร 4 เป็นอาคาร 4 ชั้น เชื่อมติดกัน แบบมาตรฐาน ขนาด 28 ห้องเรียน ชั้นล่างเป็นห้องดนตรีและนาฏศิลป์ 1 ห้อง เป็นห้องสมุด 1 ห้อง ส่วนที่เหลือเปิดโล่งเป็นห้องโถง เป็นที่สำหรับประชุมคณะครู และ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน มีห้องน้ำห้องส้วมครูอยู่ที่ชั้นพักบันได ของชั้น 2 และชั้น 3 ส่วนชั้น 2 ชั้น 3 และชั้น 4 เป็นห้องเรียนชั้นเตรียมประถมศึกษา ชั้นประถมปีที่ 1-4-5 และ 6 ด้านหลังอาคาร 3 และอาคาร 4 เป็นห้องโภชนาการและโรงอาหาร ซึ่งเป็นที่รับประทานอาหารของนักเรียน รวมทั้งเป็นที่ประกอบอาหาร ที่ชายขนม-เครื่องดื่ม เพื่อขายให้แก่ครู และนักเรียนในช่วงเช้าและกลางวัน นอกจากนี้ยังมีห้องน้ำห้องส้วมของนักเรียนอยู่ติดกับโรงอาหาร บริเวณด้านหลังอาคาร 3 และอาคาร 4

บริเวณสนามอเนกประสงค์ของโรงเรียน ตรงหน้าอาคาร 1 และ 2 เป็นที่ตั้งของเสาธง และมีหอพระพุทธรูปตั้งอยู่ และมีเวทียกพื้นสูงเพื่อใช้สำหรับจัดกิจกรรม หรือ การแสดงของนักเรียน ส่วนศาลาข้างสนาม นักเรียน มักใช้นั่งเล่นในช่วงเช้าก่อนเข้าแถว ช่วงพักกลางวัน และนั่งรอผู้ปกครองมารับช่วงเวลาเย็นโรงเรียนเลิก หรือ เป็นที่นั่งของผู้ปกครองที่มารับนักเรียนกลับหลังเลิกเรียน ส่วนบริเวณสนามด้านหน้าอาคาร 3 และ 4 มีอาคารชั้นเดียวตั้งอยู่ เรียกว่าอาคารอเนกประสงค์ ใช้เป็นที่เก็บอุปกรณ์กีฬา และอุปกรณ์อื่น ๆ

สำหรับประตูเข้า-ออกโรงเรียนมี 2 ประตู คือ ประตูด้านหน้าอาคาร 3 และ 4 แต่จะเปิดใช้เป็นเวลา เฉพาะตอนเช้า และตอนเย็นหลังเลิกเรียน ส่วนอีกประตูคือประตูด้านข้างของอาคาร 1 และ 2 เป็นด้านที่ติดกับวัดหลักสี่ ซึ่งเปิดอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เช้าจรดเย็น นอกจากนี้บริเวณของโรงเรียนรั้วด้วยต้นไม้และกระถางกล้วยไม้ ที่ถูก

คบบดแต่งให้สวยงามพอควร

จำนวนบุคลากร

ปัจจุบัน โรงเรียนวัดหลักสี่ มีจำนวนบุคลากรรวมทั้งสิ้น 63 คน เป็นชาย 6 คน เป็นหญิง 57 คน มีภารโรง จำนวน 5 คน โดยจำแนกตามหน้าที่ได้ดังนี้

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน
2. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 4 ตำแหน่ง
 - 2.1 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการ จำนวน 1 คน
 - 2.2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง จำนวน 1 คน
 - 2.3 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ จำนวน 1 คน
 - 2.4 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน
3. ครูสอนวิชาพิเศษและประจำชั้น
 - 3.1 ชั้นเตรียมประถม จำนวน 3 คน
 - 3.2 ชั้นประถมปีที่ 1 จำนวน 6 คน
 - 3.3 ชั้นประถมปีที่ 2 จำนวน 6 คน
 - 3.4 ชั้นประถมปีที่ 3 จำนวน 8 คน
 - 3.5 ชั้นประถมปีที่ 4 จำนวน 7 คน
 - 3.6 ชั้นประถมปีที่ 5 จำนวน 9 คน
 - 3.7 ชั้นประถมปีที่ 6 จำนวน 9 คน
4. ครูประจำฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายธุรการ ฝ่ายทะเบียน ฝ่ายพัสดุ ฝ่ายโสตทัศนศึกษา ฝ่ายโภชนาการ ห้องสมุด ห้องพยาบาล ฯลฯ

จำนวน 10 คน

จำนวนนักเรียน

ในปีการศึกษา 2537 โรงเรียนวัดหลักสี่ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 1,163 คน เป็น นักเรียนชาย 601 คน เป็นนักเรียนหญิง 562 คน โดยจำแนกสายชั้นได้ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนวัดหลักสี่

ชั้น	จำนวน	จำนวนนักเรียน		
		นักเรียนชาย	นักเรียนหญิง	รวม
ชั้นเตรียมประถม	3	39	31	70
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	5	83	75	158
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	5	81	77	158
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	6	111	76	187
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	6	81	105	186
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	6	100	91	191
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	6	106	107	213
รวมทั้งหมด	37	601	562	1,163

เมื่อเทียบอัตราส่วน ระหว่าง ครู : นักเรียน เท่ากับ 1 : 31 และจำนวนนักเรียน
ต่อหนึ่งห้องเรียนเท่ากับ 30-35 : 1

ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

โรงเรียนวัดหลักสี่ มีปรัชญาหรือปณิธานของโรงเรียนว่า "ประพฤติกดี มีวินัย
ตั้งใจเรียน" โดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ว่า "ต้องการอบรม สั่งสอนให้นักเรียนมีความ
ประพฤติกดีงาม มีระเบียบวินัย เคารพในกฎเกณฑ์ และมีความตั้งใจในการเรียนรู้ สามารถออก
ไปเป็นคนดี มีคุณภาพ ใช้วิชาความรู้ที่ได้รับไปอย่างมีประสิทธิภาพ"

จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ ในการกำหนดปรัชญา หรือวัตถุประสงค์ของ
โรงเรียนท่านได้เล่าว่า

"สำหรับปรัชญา หรือ คำขวัญถือว่าเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนนี้ ได้ใช้กันมานานแล้ว เป็นการกำหนดร่วมกันของครูในโรงเรียน ซึ่งตั้งขึ้นมาให้ได้ใจความและมีความหมายที่ทุกคนต้องร่วมมือปฏิบัติให้บรรลุในวัตถุประสงค์ ครูต้องอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นไปตามคำขวัญนี้ เพื่อเน้นให้เขาออกไปเป็นคนดีที่มีคุณภาพในสังคม"

ส่วนครูได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนว่า

"โรงเรียนมีวัตถุประสงค์มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้" นอกจากนี้ ครูยังเล่าอีกว่า สิ่งที่เน้นและมีความต้องการให้เกิดกับนักเรียน คือ มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับปรัชญาของท่านผู้อำนวยการที่มีการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน อันมีวัตถุประสงค์เดียวกัน และในทางปฏิบัติของครูที่พบจากการสังเกต พบว่า ครูมีความเข้าใจในปรัชญาและเป้าหมายที่ตรงกัน แม้ว่า ครูบางท่านจะไม่สามารถจำปรัชญาของโรงเรียนได้ แต่ครูได้มีการอบรมสั่งสอนโดยเน้น กฎระเบียบ วินัย คุณธรรม ตลอดจนเนื้อหาทางวิชาการ เพื่อต้องการให้เด็กเป็นไปตามเป้าหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้

การรับเด็กเร่ร่อน หรือ เด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิสร้างสรรค์ เข้ามาเรียนในโรงเรียนวัดหลักสี่ เป็นนโยบายหนึ่งของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่เปิดโอกาสให้เด็กเหล่านี้ได้เข้ามามีโอกาสที่พวกเขาพึงจะได้ รวมทั้งการตอบสนองนโยบายของผู้อำนวยการโรงเรียนอีกด้วย ท่านผู้อำนวยการได้ให้สัมภาษณ์กับผู้วิจัย

"เมื่อทางมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กมาติดต่อเพื่อขอรับเด็กมาเข้าเรียนที่โรงเรียนเรา ทางเราก็มีความยินดีตอบรับให้เข้าเรียน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเท่าเทียมกับเด็กคนอื่น ไม่เคยคิดที่จะปฏิเสธ หรือผลักไสไล่ส่งให้ไปหาโรงเรียนอื่น โรงเรียนของเรามีนโยบายที่จะรับเด็กทุกคนที่มาติดต่อขอเข้าเรียน ไม่ว่าจะมาเข้ากลางคืน มาจากต่างจังหวัดหรือจากสถานสงเคราะห์ไหน เรายินดีรับ เพราะคิดว่าการศึกษาคือเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้ต้องการศึกษาแล้วเรียนทุกคน ไม่มีข้อยกเว้นแต่ประการใด และไม่มีเหตุผลใดที่จะไม่รับเขาเข้าเรียนด้วย"

- ผู้วิจัย : ทางโรงเรียนได้รับเด็กบ้านอุปถัมภ์ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กเข้าเรียนร่วม มาเป็นเวลานานเท่าไร
- ผู้อ่านวาทกรรม : ประมาณ 4-5 ปีมาเห็นจะได้ ตอนนั้นครูหุสุมมาติดต่อดังกล่าวให้เด็ก เข้าเรียนที่รับเด็กเข้ามาเรียนเลข ตั้งแต่นั้นมา เด็กของบ้านอุปถัมภ์ส่งมา เข้าเรียนเลขละเลข ประมาณ 60 กว่าคน ทั้งเด็กภาคปกติ และศึกษาผู้ใหญ่ ภาคค่ำ
- ผู้วิจัย : มีความคิดเห็นเช่นไร ที่รับเด็กเร่ร่อน เข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติ
- ผู้อ่านวาทกรรม : เขาควรมีโอกาสที่เท่าเทียมกับเด็กคนอื่น ซึ่งความจริงเขาก็ไม่แตกต่างไป จากเด็กอื่นเลย เพียงแต่เขาเป็นเด็กที่มาอยู่ในความดูแลของมูลนิธิที่ ส่งเคราะห์เขา ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ญาติพี่น้องเหมือนเด็กบ้าน เขาดี้อโอกาส กว่าเด็กคนอื่นในจุดนี้ เขาจึงมีสิทธิที่จะเรียกร้องโอกาสที่เขาควรได้ เท่าเทียมกับเด็กคนอื่น ไม่ว่าเขาจะเป็นเด็กเกเร ก้าวร้าว พัฒนาการต่างๆ ไม่ปกติ หรืออื่น ๆ จะไม่มีการคัดเลือกหรือแบ่งแยกเด็ก ขอเพียงให้เขามี ความต้องการเรียน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลด้วยความเต็มใจเรียนหรือไม่ เมื่อ เข้ามาเรียนแล้ว เขาจะต้องเรียนเท่าเทียมกับเด็กปกติคนอื่น
- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าเมื่อเด็กเร่ร่อนเข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียน ก่อให้เกิดปัญหาหรือไม่ อย่างไรและมีวิธีการแก้ไขปัญหานั้นเช่นไร
- ผู้อ่านวาทกรรม : ก็ทำให้มีปัญหาบ้างแต่ไม่ทั้งหมด จะมีเฉพาะบางคน ลักษณะบางอย่าง เกเรบ้าง หนีโรงเรียนบ้าง จะแก้ปัญหาด้วยการเชิญครูที่บ้านอุปถัมภ์มาคุย ให้ช่วยดูแล ตักเตือนเด็กคนนั้น ถ้ามีพฤติกรรมซ้ำอีกก็ต้องลงโทษตามกฎหมายระเบียบของ โรงเรียน
- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า ระบบโรงเรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมของเด็กเร่ร่อน ได้หรือไม่อย่างไร
- ผู้อ่านวาทกรรม : แล้วแต่เด็กแต่ละคน โรงเรียนของเราเน้นการอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดี ครูทุกคนมีความตั้งใจที่จะอบรมสั่งสอนเด็ก จึงขึ้นอยู่กับเด็กว่าเด็กจะมีการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเขาให้เข้ากับระบบใหม่ที่เขากำลังได้รับอยู่ในโรงเรียน ขณะนี้ได้หรือไม่

ผู้วิจัย : มีนโยบายหรือโครงการที่จะส่งเสริมเด็กเร่ร่อนเหล่านี้ หรือไม่ อย่างไร

ผู้อำนวยการ : ยังไม่มีนโยบายอะไร ต้องการแต่จะอบรมสั่งสอนให้ เรือนจบตามหลักสูตรก่อน

สภาพทั่วไปของชุมชน

โรงเรียนวัดหลักสี่ ตั้งอยู่บริเวณชุมชนวัดหลักสี่ และชุมชนริมคลองเปรม ประชากรมีลักษณะเป็นชุมชนแออัด ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจนถึงปานกลาง พื้นที่บริเวณชุมชนวัดหลักสี่ที่ชาวบ้านในชุมชนอาศัยอยู่ ส่วนใหญ่เป็นที่ของวัดหลักสี่ และเป็นพื้นที่ที่มีเจ้าของฐานะร่ำรวย ชาวบ้านในชุมชนได้เช่าที่เพื่อสร้างบ้านเรือนอยู่อาศัยในลักษณะเป็นบ้านไม้ 1 ชั้น และ 2 ชั้น แต่ละหลังอยู่ติด ๆ กัน ไม่มีบริเวณพื้นที่ นอกจากตัวบ้านเรือน และในอีก ลักษณะเป็นห้องเช่าเล็ก ๆ ที่เจ้าของที่สร้างขึ้นเพื่อให้เช่าอยู่ นอกจากนั้นยังมี อาคารพาณิชย์ มีห้างร้านขายของ มีบางส่วนเป็นบริเวณที่ก่อสร้างอาคารพาณิชย์ คอนโดมิเนียม ที่เจ้าของที่ดิน ได้ขายให้กับผู้ที่มาสร้างอาคารพาณิชย์ หรือคอนโดมิเนียม เป็นจำนวนมาก มีการก่อสร้างใน ชุมชนนี้หลายบริเวณด้วยกัน จึงทำให้ชาวบ้านในชุมชนนี้ส่วนหนึ่งมีอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้าง ส่วนชาวบ้านที่เคยเช่าหรือจับจองบริเวณที่ก่อสร้างนี้ได้ถูกไล่ที่ออกไปอยู่ที่อื่นเป็นจำนวนมาก จาก คำบอกเล่าของอาจารย์ท่านหนึ่งได้เล่าว่า "แถวนี้เจริญขึ้นมา มีคอนโดมิเนียม อพาร์ทเมนท์ เซอและไปหมดนี้กำลังก่อสร้างอีกหลายโครงการ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนโดนไล่ที่กันเกือบ หมดแล้ว ได้ข่าวว่าย้ายไปอยู่ที่คลอง 1 ริงลิต ตามที่ทางการจัดที่พักอาศัยไว้ให้ เลขทำให้เด็ก มาโรงเรียนสายกันเซอะ" เมื่อสังเกตและพิจารณาแล้วว่า ชุมชนวัดหลักสี่ อยู่ท่ามกลาง ความเจริญในด้านต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากสถานที่ตั้งของชุมชนอยู่ใกล้กับถนนใหญ่ 2 สาย คือ ด้านหน้าวัดหลักสี่ติดกับถนนวิภาวดี ด้านข้างของวัดติดกับห้างสรรพสินค้าหลักสี่พลาซ่า ตั้งอยู่ติด ถนนแจ้งวัฒนะ ชุมชนวัดหลักสี่อยู่ในซอยข้างหลังและด้านข้างของวัด สามารถเข้าได้ทั้งทางถนน วิภาวดีและถนนแจ้งวัฒนะ โดยผ่านห้างสรรพสินค้าหลักสี่พลาซ่า

สำหรับชุมชนริมคลองเปรมประชากรเป็นชุมชนที่มีลักษณะคล้ายกับชุมชน วัดหลักสี่ คือ ชาวบ้านในชุมชนเช่าที่เพื่อสร้างบ้านเรือนจากเจ้าของที่ บ้านเรือนมีลักษณะ เป็น บ้านไม้ 1 หรือ 2 ชั้น ตั้งอยู่ริมคลองเปรมประชากร ตั้งอยู่หลังห้างสรรพสินค้าหลักสี่พลาซ่า

ด้านติดถนนแจ้งวัฒนะคลองเปรมประชากรเป็นคลองเล็กและแคบ น้ำในคลองเป็นสีดำ บริเวณ 2 ฝั่งของคลองเป็นบ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชน ตั้งอยู่เป็นแนวยาวเรียงขนานไปกับคลอง สามารถไปบรรจบกับชุมชนวัดหลักสี่ในลักษณะตัว L จึงทำให้ชุมชนทั้ง 2 มีลักษณะเดียวกัน เพียงแต่แบ่งเขต ตามสถานที่อยู่ใกล้ คือ ถ้าอยู่ใกล้วัดหลักสี่ เรียกว่าชุมชนวัดหลักสี่ ถ้าอยู่วัดหรือใกล้คลองเปรมประชากร เรียกว่าชุมชนริมคลองเปรมประชากร

ชาวบ้านในชุมชนทั้ง 2 ส่วนใหญ่มีฐานะยากจนถึงปานกลาง มีอาชีพรับจ้าง เช่น กรรมกรก่อสร้าง รับจ้างในโรงงาน พนักงานห้างสรรพสินค้า ช่างของ มอเตอร์ไซค์รับจ้าง และอาชีพรับราชการบ้างเล็กน้อย แต่อยู่ในระดับข้าราชการชั้นผู้น้อย เช่น ตำรวจ ทหาร เป็นต้น โรงเรียนหลักสี่เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชนทั้ง 2 ชุมชน การเดินทางไปมาสะดวก จึงเป็นที่นิยมของชาวบ้านในชุมชนในการส่งบุตร-หลานเข้าเรียน

จากคำบอกเล่าของอาจารย์โรงเรียนวัดหลักสี่ท่านหนึ่ง เล่าให้ฟังว่า

"ผู้ปกครองเด็กส่วนมากมีฐานะยากจน เขาเข้ากินค่าเป็นกรรมกรก่อสร้างซะส่วนใหญ่ เพราะแถวนี้มีบริเวณที่ก่อสร้างเยอะ ทั้งสร้างคอนโดมิเนียม หมู่บ้านจัดสรร และยังมีอาชีพรับจ้างในโรงงานแถวรังสิตก็เยอะ เป็นพนักงานห้างหลักสี่หลายท่านเหมือนกัน ค่าครองชีพของพวกเขาก็พอกินพอใช้ไปวัน ๆ ส่วนมากผู้ปกครองเด็กที่มีฐานะค่อนข้างยากจนถึงปานกลาง จะส่งลูกหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนของเรา เพราะเขาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไรมากทั้งสมุด-หนังสือ ดินสอ อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็ได้ฟรีจากงบประมาณการศึกษาที่ทางกรุงเทพมหานครจัดให้อ่างสมุดนี้มีเหลือเป็นกอง ๆ เลส เด็กสามารถมาหยิบใช้ได้ตลอดเวลา บางคนหยิบไปฉีกเล่นก็มีความที่มิเฮอะ ดินสอ ฮางลบก็มี เด็กมาขอกับครูได้ มีพร้อมทุกอย่าง แต่แถวนี้ก็มีผู้ฐานะดีเหมือนกันนะ ลองเข้าไปทำซอสสิ บ้านแต่ละหลังใหญ่ ๆ ทั้งนั้นเลข แถว ๆ ที่บ้านอุปถัมภ์เด็กนั้นแหละ มีแต่บ้านหลังเดี่ยวไม่เหมือนแถวหน้าซอยหรือแม้แต่เจ้าของที่เขามาไล่ที่ชายทำคอมโดมิเนียมเกือบหมดแล้วเหมือนกัน บ้านที่มีฐานะเขาจะไม่ส่งลูกหลานเรียนในโรงเรียนเราหรอก ถึงจะมีบ้างแต่มีน้อยมาก เขามักส่งไปเรียนโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียงมากกว่า"

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ท่านผู้อำนวยการเล่าว่า "ชาวบ้านในชุมชนมีฐานะค่อนข้างยากจนถึงปานกลางต่างมีภาระในครอบครัว ในหน้าที่ต่าง ๆ กันไป จึงไม่ค่อยได้พบปะพูดคุยกับผู้ปกครองเด็กมากนัก แต่ทางโรงเรียนมีคณะกรรมการศึกษา ซึ่งเป็นตัวแทนจากผู้ปกครองนักเรียนในชุมชน และมีคุณสมบัติในละแวกนั้น โดยทางโรงเรียนได้คัดเลือกและแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติที่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนขึ้นมาเป็นคณะกรรมการศึกษา เพื่อช่วยคิด ช่วยด้านทุนทรัพย์และร่วมมือ ต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งแต่ละปีจะมีกิจกรรมหลักของโรงเรียน คือ

1. ทุนการศึกษา ปีละ 200 คน
2. กิจกรรมปลอบใจเด็กขาดแม่ในวันแม่
3. กิจกรรมทำบุญวันเด็ก
4. กิจกรรมวันปิดภาคเรียน

ส่วนในกิจกรรมย่อย ๆ หรือการขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเด็กทั่ว ๆ ไปนั้น ได้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเช่นกัน

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกองทุนจากมูลนิธิศุภนิเวศน์ เป็นมูลนิธิที่ให้การสนับสนุนบริจาคเงินเป็นกองทุนของโรงเรียน ถูกก่อตั้งโดย คุณณอมศรี ศุภนิเวศน์ ซึ่งเป็นคณะกรรมการศึกษาชุดแรกของโรงเรียนได้บริจาคเงินตั้งเป็นกองทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนได้กองทุนของมูลนิธิ ศุภนิเวศน์ เป็นกองทุนที่ให้การสนับสนุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนของโรงเรียน

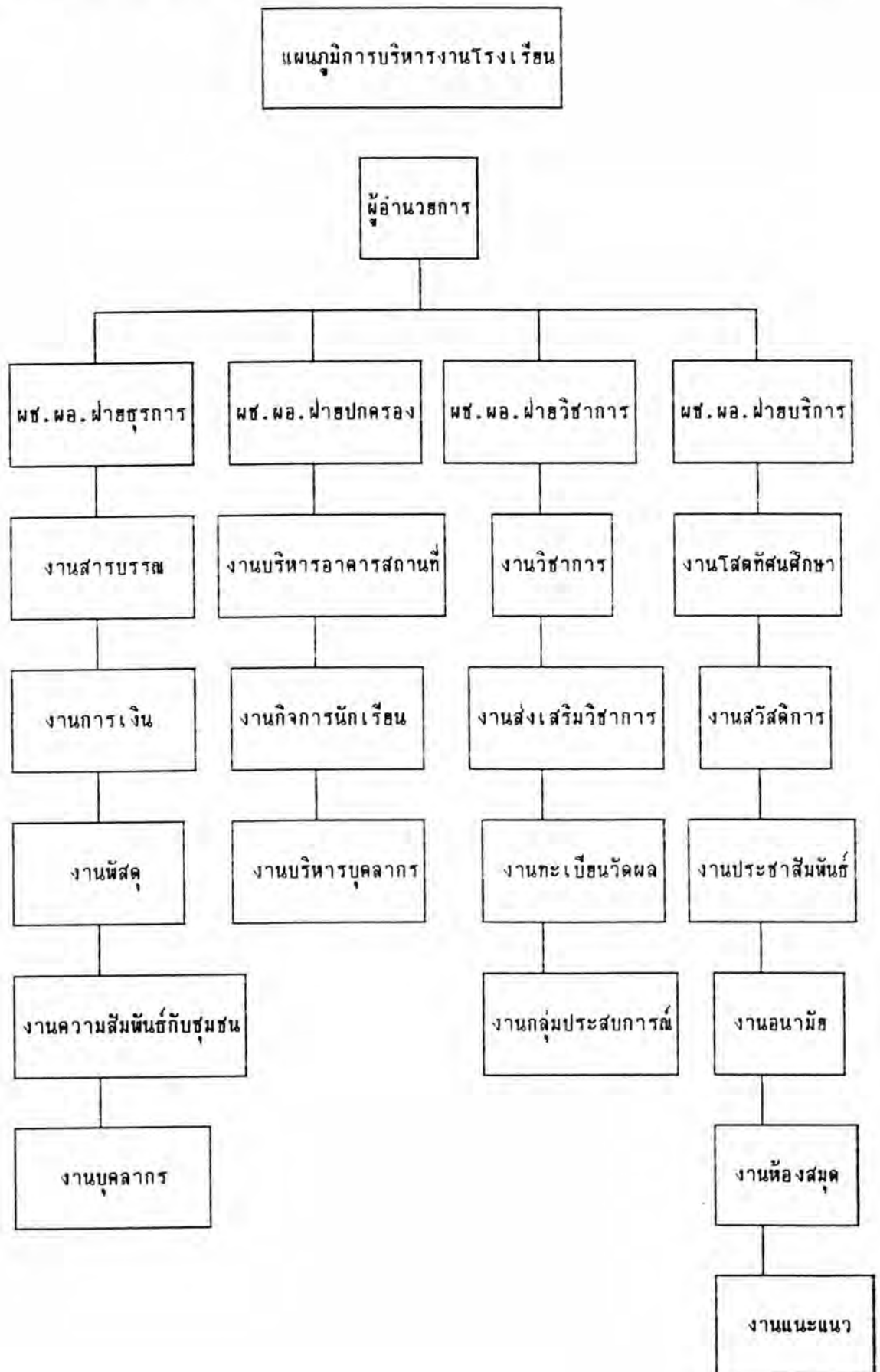
จากการสังเกตในทางปฏิบัติพบว่า ผู้ปกครองเด็กมาพบกับครูต่อเมื่อเด็กมีปัญหาทำให้ครูเรียกพบผู้ปกครองเพื่อหาแนวทางแก้ไขพฤติกรรมของเด็กที่เกิดปัญหา เช่น เด็กไม่ทำการบ้านส่งครู เด็กหนีโรงเรียน เด็กขโมยของเพื่อน เป็นต้น เมื่อผู้ปกครองได้มาพูดคุยกับครูแล้ว ผู้ปกครองมักจะไม่เชื่อว่าลูก-หลานของตนมีพฤติกรรมเช่นนั้น แต่กลับโทษว่าครูไม่ดูแลสนใจหรือเอาใจใส่ลูกหลานของตน ทำให้ผู้ปกครองเด็กเกิดความไม่พอใจ ทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ส่วนด้านการให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นต้นว่า การจัดกิจกรรมวันแม่ ซึ่งทางโรงเรียนได้เชิญแม่ของนักเรียนมาร่วมกิจกรรม โดยส่วนใหญ่ผู้ปกครองเด็กได้ปฏิเสธการให้ความร่วมมืออ้างว่าจะต้องไปทำงาน หางานไม่ได้ จึงมาร่วมกิจกรรมไม่ได้

การดำเนินงานการเรียนการสอน

โรงเรียนวัดหลักสี่มีการแบ่งสายงานการบริหารงานโรงเรียนออกเป็น 4 ฝ่าย โดยแต่ละงานจะมีผู้ช่วยผู้อำนวยการเป็นหัวหน้างาน คือ

1. ฝ่ายธุรการ ประกอบด้วย งานสารบรรณ งานการเงิน งานพัสดุ งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและบุคลากร
2. ฝ่ายปกครอง ประกอบด้วย งานบริหารอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน งานบริหารบุคลากร และ การปกครอง
3. ฝ่ายวิชาการ ประกอบด้วย งานวิชาการ งานส่งเสริมวิชาการ งานทะเบียน งานวัดผลประเมินผล งานกลุ่มประสบการณ์
4. ฝ่ายบริการ ประกอบด้วย งานโสตทัศนศึกษา งานสวัสดิการ งานประชาสัมพันธ์ งานอนามัย งานห้องสมุด และงานแนะแนว

ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนได้ดังนี้



นอกจากนี้ในการบริหารงานการเรียนการสอนยังได้มีการกระจายอำนาจความรับผิดชอบตามสายงานทางวิชาการ ด้านการเรียนการสอนออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. หัวหน้าสาย โดยจำแนกตามลำดับชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำหน้าที่ดูแลเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในสายชั้น
2. หัวหน้ากลุ่มวิชา ได้แก่ กลุ่มวิชาทักษะ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มวิชาการงาน และพื้นฐานอาชีพ กลุ่มวิชาประสบการณ์พิเศษภาษาอังกฤษ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกำหนดการสอนหรือโครงการในแต่ละกลุ่มวิชา
3. ครูผู้สอน ได้แก่ ครูประจำชั้น และครูพิเศษ ทำหน้าที่สอนในวิชาต่าง ๆ ดังนั้นการบังคับบัญชาควบคุมดูแลในทางปฏิบัติการบริหารและการดำเนินงานการเรียนการสอนสามารถจัดเป็นลำดับชั้นได้ดังนี้
 - ลำดับที่ 1 ผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการบริหารงานโรงเรียน
 - ลำดับที่ 2 ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายบริการ ฝ่ายปกครอง และฝ่ายวิชาการ
 - ลำดับที่ 3 หัวหน้าสายชั้น หัวหน้ากลุ่มวิชา
 - ลำดับที่ 4 ครูผู้สอน
 - ลำดับที่ 5 นักการภารโรง

สภาพการเรียนการสอนในแต่ละวัน

ตามปกติ เวลาช่วงเช้า เวลา 6.00-8.00 น. ภารโรงจะเปิดประตูโรงเรียน และห้องเรียน นักเรียนจะเริ่มทยอยกันมาถึงโรงเรียนตั้งแต่เวลา 6.30 น. เป็นต้นมา ส่วนครูจะเริ่มมาตั้งแต่ เวลา 6.30 น.-7.30 น. เป็นส่วนใหญ่ ครูที่เป็นครูเวรประจำวัน มีหน้าที่ต้อนรับนักเรียนที่หน้าประตูโรงเรียนประมาณ 7.15 น. และจะมีสารวัตรนักเรียนอีก 2-3 คน ทำหน้าที่ช่วยครูดูแลแถวนักเรียน ดูแลไม่ให้นักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียน ถ้านักเรียนคนใดไม่ทำตาม สารวัตรจะจดชื่อส่งให้ครูทำโทษตอนเช้าหน้าเสาธง

เมื่อเข้าสู่โรงเรียนจะเห็นนักเรียนบางส่วนเล่นที่สนาม บางส่วนซื้ออาหารหรือขนมรับประทาน บางส่วนทำหน้าที่เวรประจำวันในห้องเรียน เช่น กวาด ถู พื้นห้องเรียน จัดโต๊ะเรียนให้เป็นระเบียบ ตักน้ำใส่ถึงน้ำดื่มในห้องเรียน จากนั้นเวลา 8.00 น. โรงเรียนกวดขันสัญญาณให้นักเรียนเข้าแถวโดยพร้อมเพรียงกัน นักเรียนจะใช้เวลาเข้าแถวให้เรียบร้อยประมาณ 10 นาที ในระหว่างนี้ครูจะดูแลให้นักเรียนเข้าแถวให้เรียบร้อย เวลา 8.15 น. นักเรียนจะเคารพธงชาติ สวดมนต์ ร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี กล่าวคำปฏิญาณตน จากนั้นครูจะทำการอบรมทั่ว ๆ ไป หรือแจ้งข่าวให้ทราบ เวลาประมาณ 8.30 น. นักเรียนเดินแถวแยกย้ายเข้าห้องเรียน

เวลา 8.30-8.40 นักเรียนเดินแถวแยกย้ายเข้าห้องเรียน และเตรียมส่งการบ้านที่ครูสั่ง

เวลา 8.40-9.30 เริ่มเรียนวิชาแรก

เวลา 9.30-10.20 เรียนวิชาที่ 2

เวลา 10.20-11.10 เรียนวิชาที่ 3

เวลา 11.10-12.10 เป็นเวลาพักกลางวันรับประทานอาหาร ครูจะให้

นักเรียนลงไปรับประทานอาหารที่โรงอาหาร และนั่งโต๊ะตามป้ายที่เขียนกำหนดระดับชั้นจะไปนั่งโต๊ะของชั้นอื่นไม่ได้ โต๊ะจะมีครูเวรเป็นผู้ดูแล อาหารกลางวันของนักเรียนจะมีทั้งที่เอามาจากบ้านเอง ที่มาซื้ออาหารที่โรงเรียน และครูแจกบัตรขออาหารฟรีแก่เด็กนักเรียนที่หากจน แต่จากการสังเกตครูจะให้บัตรอาหารแก่นักเรียนทุกคนที่ไม่มีอาหารมาจากบ้าน แม้ว่านักเรียนคนนั้นจะมีเงินที่ผู้ปกครองให้มาซื้ออาหาร ส่วนเด็กของบ้านอุปถัมภ์เด็ก ทางบ้านอุปถัมภ์เด็กจะมีอาหารกลางวันมาส่งให้ที่โรงเรียน โต๊ะมีครูบ้านอุปถัมภ์ดูแลมา 1 คน นอกจากอาหารกลางวันแล้ว เด็กบ้านอุปถัมภ์จะได้รับเงินเพื่อมาซื้อขนมรับประทานอีก เด็กเล็กจะได้ 3 บาท เด็กโตจะได้ 5 บาท สำหรับครูจะนำอาหารมาเองจากบ้าน หรือ ซื้ออาหารจากโรงโรงเรียน หรือ ซื้ออาหารจากร้านค้าที่อยู่ใกล้โรงเรียนเข้าไปรับประทานกับเพื่อนครูด้วยกัน หรือ บางท่านออกไปรับประทานอาหารข้างนอกโรงเรียน เมื่อนักเรียนรับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยนักเรียนจะเล่นกันที่สนาม บางส่วนขึ้นห้องเรียนเพื่อทำแบบฝึกหัดที่ค้างไว้ บางส่วนเป็นเวรทำความสะอาดและดูแลห้อง และจะมีเวรรักษาความสะอาดบริเวณโรงเรียน โดยหมุนเวียนไปตามห้องเรียน มีหน้าที่เก็บกระดาษ เศษขยะ กวาดสนาม เพื่อรักษาความสะอาด

เวลา 12.10 น. สัญญาณกริ่งดังขึ้นให้นักเรียนเตรียมทำธุระให้เสร็จเรียบร้อย
แล้วมาเข้าแถวหน้าห้องเรียน ให้หัวหน้าห้องตรวจความสะอาดร่างกาย เมื่อเรียบร้อยแล้ว
ประมาณ 12.10 น. ให้นักเรียนนั้นสมาธิ ประมาณ 5 นาที แล้วเข้าห้องเรียน

เวลา 12.30-13.20 น. เริ่มเรียนในช่วงบ่าย วิชาที่ 4

เวลา 13.20-14.10 น. เรียนวิชาที่ 5

เวลา 14.10-15.00 น. เรียนวิชาที่ 6

เวลา 15.00-15.30 น. เป็นชั่วโมงซ้อมเสริมทั่วไป ครูจะมีการสอน
ซ้อมเสริมให้นักเรียนในวิชาที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ

โรงเรียนเลิกเวลา 15.30 น. นักเรียนลงมาเข้าแถวที่สนามเตรียมกลับบ้าน
นักเรียนจะแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อเดินแถวกลับบ้านตามเส้นทางต่าง ๆ ส่วนเด็กบ้านอุปถัมภ์ออกไป
รอครูมารับที่บริเวณวัดหลักสี่แล้วเดินแถวกลับบ้านอุปถัมภ์ ส่วนครูท่านใดที่ไม่มีงานที่ค้างอยู่ก็จะ
ทยอยกลับบ้าน ครูบางท่านจะต้องอยู่สอนนักเรียนภาคค่ำต่อ จึงอยู่ในโรงเรียนเพื่อเตรียมการสอน

ส่วนที่ 2 มุลินธิสร้างสรรค์เด็ก

ประวัติและความเป็นมาของมุลินธิสร้างสรรค์เด็ก

มุลินธิสร้างสรรค์เด็ก ได้ถูกจัดตั้งขึ้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2531 โดยนายวัลลภ
ตั้งคณาวัฑฒ์ หรือ ครูหุสย ของเด็ก ๆ เนื่องจากเมื่อครั้งที่ทำงานอยู่ในมุลินธิเด็ก ครูหุสยได้
ริเริ่มโครงการ ศูนย์เด็กเล็กในแหล่งก่อสร้าง ซึ่งมีอยู่ 4-5 ศูนย์ ครั้นทำไปได้สักระยะได้พบ
ปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กต้องย้ายถิ่นตามผู้ปกครองทุกครั้งเมื่อแหล่งก่อสร้างนั้นเสร็จ
 อีกทั้งผู้ปกครองเด็กไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาจึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจและมีความคิดเห็น
ว่าควรจะมีบ้านมารองรับเพื่อให้เด็กเหล่านี้เข้ามาอยู่ ไม่ต้องเร่รอนตามผู้ปกครองอีกต่อไป
และที่สำคัญที่สุด คือ เด็กได้มีโอกาสเรียนหนังสืออย่างต่อเนื่องจากครูของโครงการ ดังนั้น
ประมาณเดือน กันยายน 2530 จึงได้เปิดโครงการบ้านอุปถัมภ์เด็กขึ้นมาโดยได้เข้าบ้านให้เด็ก
อยู่และรับเด็กเข้ามาอยู่ตั้งแต่นั้นมา แต่ก็ยังเป็นโครงการหนึ่งที่อยู่ในการดำเนินการของมุลินธิเด็ก

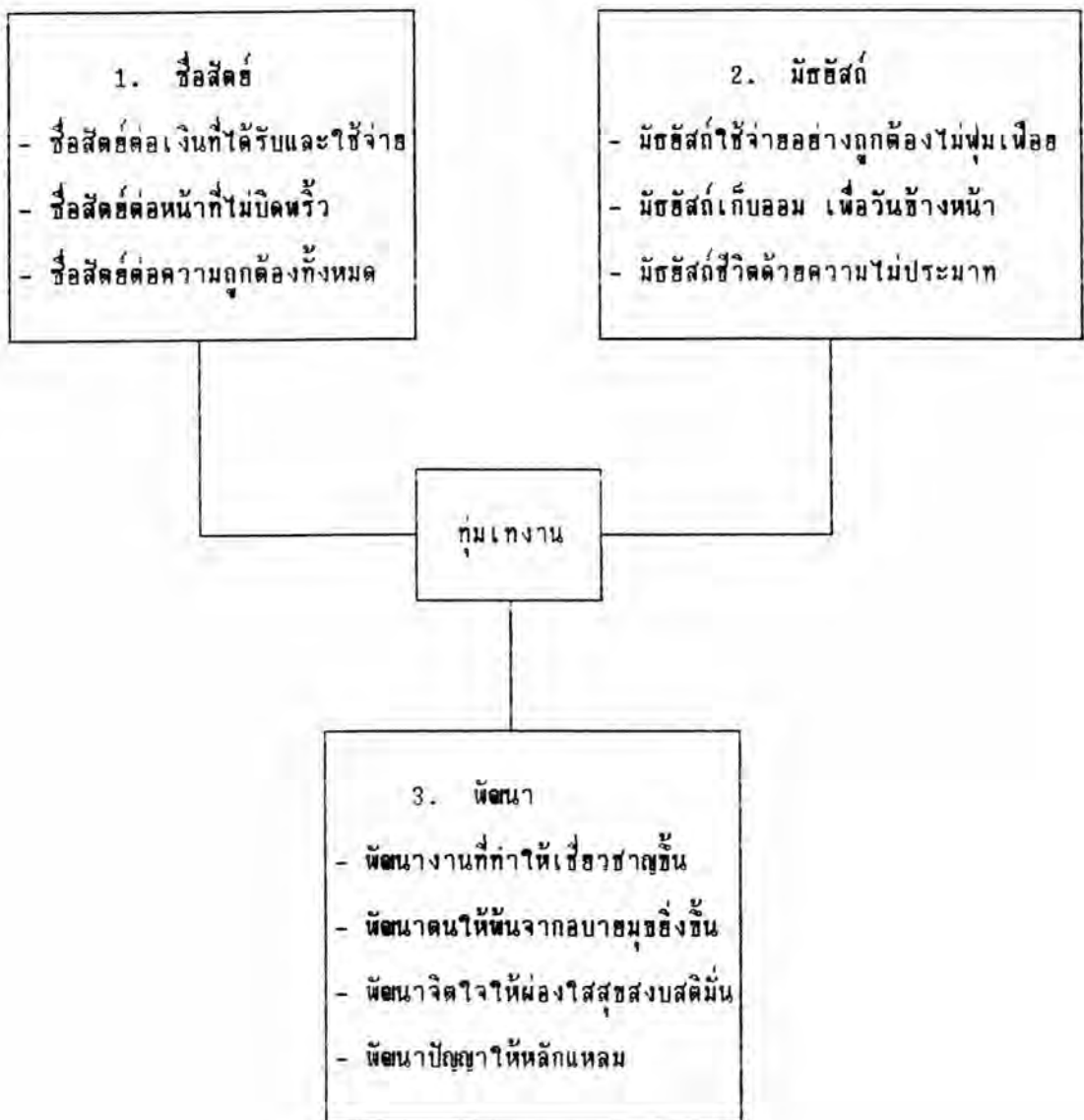
จนกระทั่งได้ขอแยกออกจากมูลนิธิเด็ก มาเป็นมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กในปัจจุบัน และได้ย้ายบ้านและที่ทำการมาตั้งอยู่อย่างถาวรที่ 100/475 ซ.แจ้งวัฒนะ 10 กิ่งสองห้อง เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพิทักษ์สิทธิเด็กตามปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กสหประชาชาติ
2. เพื่อช่วยเหลือ พัฒนาเด็กที่ตกทอดทิ้งและด้อยโอกาสให้เติบโตอย่างสมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม
3. เพื่อการศึกษาและแสวงหารูปแบบการสร้างสรรค์เด็กให้เติบโตขึ้นอย่างมีคุณภาพ และสร้างคุณค่าที่ดีต่อสังคม
4. เพื่อประสานงานและร่วมมือกับบุคคล องค์กรและหน่วยงานร่วมกัน สร้างสรรค์ และเกื้อกูลเด็กในสังคม
5. ไม่แสวงหากำไรและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

โดยมีปรัชญาต่อการทำงานเพื่อเด็กของมูลนิธิ คือ "ชีวิตประโชน์สูงสุดที่จะเกิดแก่เด็กเป็นที่ตั้ง ด้วยการใช้โอกาสให้เด็กภายใต้บรรยากาศแห่งความเข้าใจ ความอบอุ่น และเชื่อมั่นในศักยภาพของเด็ก"

แผนภูมิที่ 2 อุดมคติต่อการทำงานเพื่อเด็กของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

อุดมคติต่อการทำงานเพื่อเด็ก



ในระยะเริ่มแรกในการก่อตั้งมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้มีโครงการเพียง 3 โครงการคือ

1. โครงการรทความรู้เคลื่อนที่
2. ศูนย์เด็กเล็ก
3. บ้านอุปถัมภ์เด็ก

แต่ในปัจจุบัน ได้มีโครงการที่เปิดดำเนินการถึง 10 โครงการ คือ

1. โครงการบ้านอุปถัมภ์เด็ก
2. โครงการศูนย์เด็กก่อสร้าง
3. โครงการครูข้างถนน
4. โครงการบ้านสร้างสรรค์เด็ก
5. โครงการบ้านเด็กโกสวัตร
6. โครงการเด็กช่วยเหลือ
7. โครงการรุดความรู้อาชีพเคลื่อนที่สู่ชุมชน
8. โครงการติดตามและช่วยเหลือเด็ก
9. โครงการศูนย์ข้อมูลและการวิจัยเพื่อเด็ก
10. โครงการทุนการศึกษาเพื่อเด็กชนบท

โครงการบ้านอุปถัมภ์เด็ก

"บ้านอุปถัมภ์เด็ก" เสมือนหนึ่งเป็น "บ้านหลังที่สอง" สำหรับเด็ก ๆ ที่ประสบปัญหาในหลายลักษณะ ตั้งแต่ เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง เด็กเร่ร่อนจรจัด เด็กถูกทารุณกรรม เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กที่หนีออกจากโรงงานรถ เด็กที่พ่อแม่ติดยา เด็กกำพร้าและเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน

วัตถุประสงค์โครงการ

กลุ่มเป้าหมายเด็ก

1. เพื่อช่วยเหลือเด็กที่ไร้บ้านและหนีออกจากบ้าน ได้มีบ้านพักอาศัยอย่างเป็นสุข
2. เพื่อให้การศึกษาและฝึกฝนทักษะวิชาชีพแก่เด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าโรงเรียน

เนื่องจากขาดหลักฐานทะเบียนเกิดและทะเบียนบ้าน

3. เพื่อประสาน และช่วยเหลือเด็กที่มีหลักฐานการศึกษาครบถ้วนให้ได้รับการศึกษาภายในโรงเรียน

4. เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาให้เด็ก ๆ มีโอกาสได้ทำงานพึ่งตนเองเมื่อถึงวัยอันควร

กลุ่มเป้าหมายครอบครัวเด็ก

1. เพื่อประสานให้ครอบครัวได้เข้าใจและยอมรับเด็ก
2. เพื่อประสานหางานอาชีพเสริมให้ครอบครัวเด็กได้มีรายได้เพิ่มขึ้น
3. เพื่อประสานกับครอบครัวเด็กในด้านหลักฐานใบเกิดและทะเบียนบ้าน

กลุ่มเป้าหมายหน่วยงานรัฐ

1. สะท้อนสภาพปัญหาเด็กผ่านสื่อมวลชนเพื่อให้รัฐรับรู้และกำหนดการพัฒนาเด็กกลุ่มต่าง ๆ ไว้ในแผนพัฒนา
2. แสวงหามาตรการและนำเสนอต่อหน่วยงานของรัฐ เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปกป้องและพัฒนาเด็กได้อย่างจริงจัง

กลุ่มเป้าหมายสังคมทั่วไป

1. สะท้อนปัญหาเด็กให้สังคมได้รับรู้และตระหนักถึง เพื่อร่วมกันช่วยเหลือแก้ไขและพัฒนาเด็กอย่างกว้างขวาง
2. ประสานความร่วมมือกับทุกหน่วยสังคมเพื่อโอกาสที่ดีขึ้นของเด็ก

โครงการศูนย์เด็กก่อสร้าง

ปัจจุบันประมาณการว่าในกรุงเทพมหานครมี "เด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง" ที่อพยพติดตามพ่อแม่ เข้ามาอยู่ในแหล่งบ้านพักกรรมกรก่อสร้าง จำนวนทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่า 50,000 คน ชีวิตของเด็กเหล่านี้ต้องกลายเป็นเด็กค้าโอกาส และประสบกับภาวะทุพโภชนาการต่าง ๆ ได้แก่ ขาดสารอาหาร ขาดโอกาสทางการศึกษา

วัตถุประสงค์โครงการ

กลุ่มเป้าหมายเด็ก

1. เพื่อป้องกันและลดภาวะขาดสารอาหารในเด็กลง
2. เพื่อให้การศึกษาและพัฒนาการรอบด้าน รวมทั้งให้ทักษะวิชาชีพแก่เด็ก
3. เพื่อให้เด็กเข้าใจถึงการใช้จ่ายชีวิตที่ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข และยาเสพติด

กลุ่มเป้าหมายหญิงวัยเจริญพันธุ์และพ่อแม่เด็ก

1. เพื่อให้เกิดการตระหนัก และเข้าใจถึงหลักการวางแผนครอบครัว และครอบครัวศึกษา
2. เพื่อให้เกิดการตระหนัก และเข้าใจถึงหลักการใช้จ่ายชีวิตคู่และการเลี้ยงดูเด็ก
3. เพื่อให้การช่วยเหลือแก่ครอบครัวและแม่ที่ประสบปัญหาเรื้อรัง

กลุ่มเป้าหมายผู้รับเหมาก่อสร้าง

1. เพื่อกระจายข้อมูลเกี่ยวกับสภาวะเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง ให้สมาคมชมรมกลุ่มและผู้รับเหมาก่อสร้างได้รับรู้และสนใจช่วยเหลือ
2. ประสานความร่วมมือกับสมาคม ชมรม กลุ่มและผู้รับเหมาก่อสร้างให้เกิดแนวทาง และการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือ พัฒนาเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง

กลุ่มเป้าหมายหน่วยงานของรัฐ

1. เพื่อรณรงค์ให้รับรู้ถึงสภาวะ และแนวทางการช่วยเหลือเด็กเหล่านี้
2. ประสานกับหน่วยงานภาครัฐ ให้เข้าพัฒนาเด็กเหล่านี้

กลุ่มเป้าหมายทางสังคม

1. เพื่อรณรงค์ให้รับรู้ถึงสภาวะ และแนวทางการช่วยเหลือเด็กเหล่านี้
2. ประสานงานให้กลุ่มสังคมต่าง ๆ เข้าช่วยเหลือเด็กเหล่านี้

ปัจจุบัน มีศูนย์พัฒนาเด็กในแหล่งก่อสร้างต่าง ๆ 4 ศูนย์

โครงการครูข้างถนน

ครูข้างถนนต้องงานกลุ่มเป้าหมายเด็กและครอบครัว

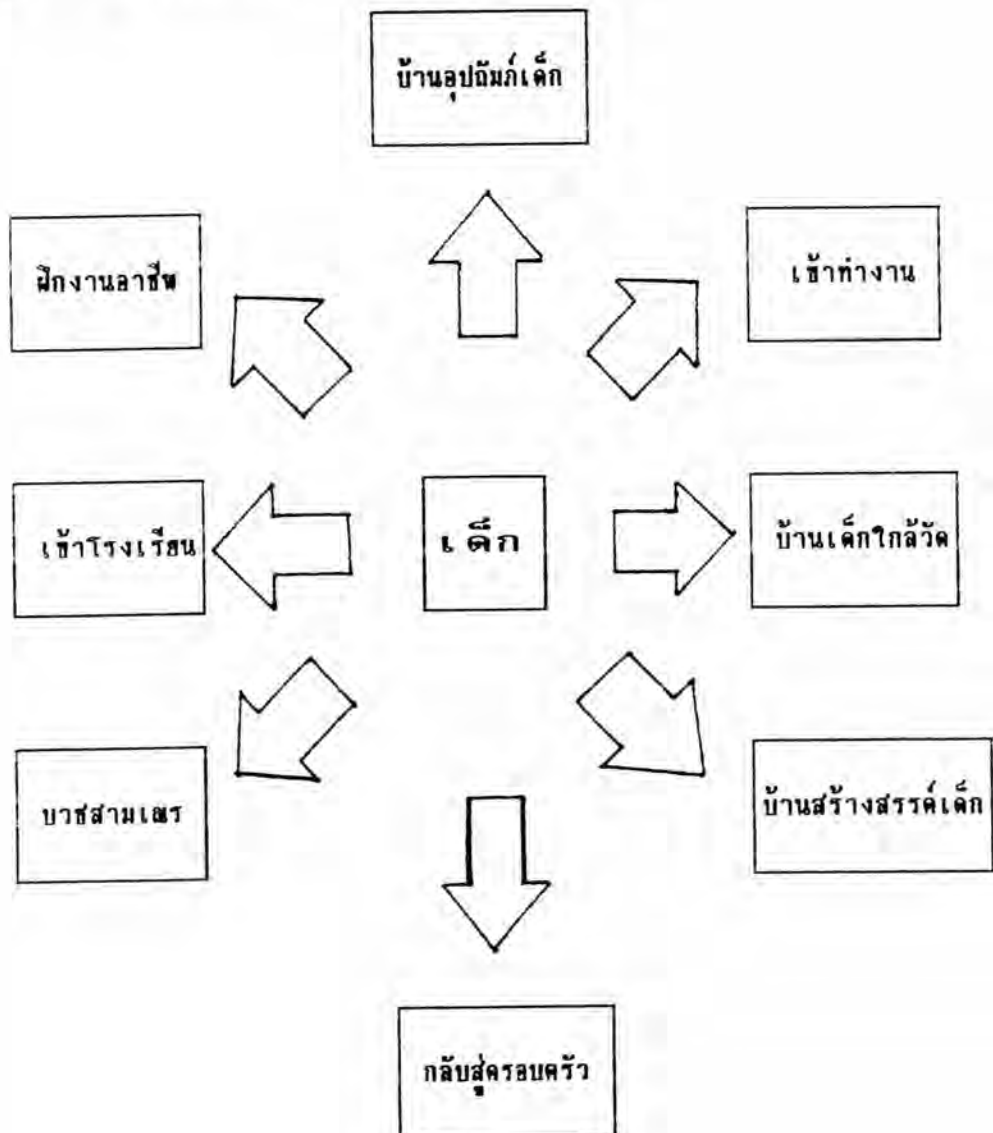
1. โครงการฯ ได้กำหนดพื้นที่ที่เด็กข้างถนนส่วนใหญ่จะรวมตัวกันอยู่ เช่น ส่วนสาธารณะ ท่ารถ ท่าเรือ ตลาด ศูนย์กลางย่านการค้า เพื่อกระจาย "ครูข้างถนน" รุกเข้าทำงานพบปะ ทำความรู้จัก คลุกคลี เพื่อสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
2. กำหนดการรุกเข้าพบปะกับเด็กข้างถนน ตามสถานการณ์จริงที่เด็กใช้ชีวิตอยู่ โดยบางพื้นที่ต้องรุกเข้าทำงานแต่เช้าจรดเย็น บางพื้นที่รุกเข้าพบปะเด็กยามบ่ายจนค่ำ บางพื้นที่รุกเข้าตอนค่ำคืนจนถึงคืน
3. การรุกเข้าทำงานกับเด็กข้างถนนตามพื้นที่ต่าง ๆ "ครูข้างถนน" ทุกคนจะได้รับการอบรมเป็นอย่างดี ในเรื่องจิตวิทยาเด็ก หลักการสอน การจัดกิจกรรม การเล่นเกม กลุ่มสัมพันธ์ เพื่อสร้างสรรค์พัฒนาการที่ดีให้เกิดขึ้นกับเด็ก
4. ครูข้างถนนทุกคนจะมีกระเป๋าสะพายที่บรรจุอุปกรณ์ประกอบไปด้วยเครื่องเขียน หนังสือ เครื่องมือศิลปะ ดนตรี เกม กีฬา ฮาสามัญประจำบ้าน คู่มือการใช้ยา รวมทั้ง ขนม และของว่าง สำหรับเด็ก

5. กิจกรรมทัศนศึกษาและค่ายพักแรมที่จัดขึ้นเป็นประจำ

นอกเหนือจากกิจกรรม 5 ข้อข้างต้น "ครูข้างถนน" ยังจะต้องทำงานเฉพาะกิจขึ้นอีกตั้งแต่การพาเด็กป่วย หรือได้รับอุบัติเหตุไปโรงพยาบาลหรือสถานพินิจ การติดตามเยี่ยมเยือนเด็กที่ถูกจับไปซึ่งสถานแรกรับ

ผลจากการสร้างความสัมพันธ์ จนเกิดความไว้วางใจจากเด็ก จะนำไปสู่กิจกรรมมากมาย เพื่อให้เด็กมีทางออกสำหรับชีวิตที่ค้ำเข็น ความหวังจรดงต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 แสดงวงจรการทำงานของโครงการครูข้างถนน



โครงการบ้านสร้างสรรค์เด็ก

บ้านสร้างสรรค์เด็กต้องงานกลุ่มเป้าหมายเด็กและครอบครัว

1. บ้านสร้างสรรค์เด็กเป็น "บ้านเปิด" สำหรับเด็กข้างถนนทุกคนที่จะเข้ามาใช้บริการทุกด้าน ตั้งแต่อาหารการกิน การหลับนอนอาศัยพักพิง การขอความช่วยเหลือยามเจ็บป่วย เสื้อผ้า รองเท้า รวมไปถึงเข้าศึกษาเล่าเรียน และฝึกงานอาชีพภายใต้การพยายามสร้างบรรยากาศให้เด็กเห็นคุณค่าของการหยุดเร่ร่อนลง
 2. การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในบ้านสร้างสรรค์เด็ก ดำเนินการดังนี้
 - 2.1 ครูภายในบ้าน จะเป็นครูที่มาจากการฝึกอบรมแล้วอย่างดีในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ และจิตวิทยาเด็ก เพื่อจะได้เป็นสิ่งแวดล้อมเบี่ยงเบนที่เด็กสัมผัสได้ ถึงความเมตตาและความเข้าใจต่อพวกเขา
 - 2.2 มุมความรู้ เป็นสภาพแวดล้อมอีกสิ่งหนึ่งที่จะช่วยเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาให้แก่เด็ก ประกอบไปด้วยหนังสือหลายประเภทที่มีประโยชน์ต่อเด็ก
3. กิจกรรมภายในบ้านสร้างสรรค์เด็ก เน้นความหลากหลายดังนี้
 - 3.1 การเรียนการสอน นอกเหนือไปจากเด็กที่ขอมไปเรียนในโรงเรียนแล้ว เด็กที่อยู่ภายในบ้านจะแยกกันเรียนตามกลุ่มที่เหมาะสมกับตนเองในช่วงเช้า ส่วนช่วงบ่าย เด็กจะแยกย้ายกันฝึกอาชีพและทำงานตามความสนใจ
 - 3.2 กิจกรรมสัมพันธ์ ตั้งแต่ช่วงเย็นจนถึงค่ำ เป็นช่วงที่เด็กบางส่วนกลับจากโรงเรียน กลับจากฝึกงาน กลับจากทำงานและบางคนเข้ามาขอพักหลับนอน จึงเป็นช่วงที่ครูและเด็กจะสนุกกับกิจกรรมต่าง ๆ รวมกัน
 - 3.3 กิจกรรมนันทนาการ โดยจะจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายรูปแบบ ทั้งการอยู่ค่ายพักแรม การเดินป่า การตระเวนแข่งกีฬา

4. การประสานนำเด็กไปสู่ทางออกสำหรับชีวิตที่ดีเป็นจุดเน้นที่จะทำร่วมกับ "ครูข้างถนน" และส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่การติดตามประวัติที่แท้จริงของเด็ก การติดตามหาครอบครัวเด็ก การเชื่อมครอบครัวเด็ก การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวเด็ก กระทั่งการเชื่อมสัมพันธ์ให้ครอบครัวและเด็กยอมรับซึ่งกันและกันจนอยู่ร่วมกันได้

โครงการบ้านเด็กโกวัด

บ้านเด็กโกวัดต้องงานกลุ่มเป้าหมายเด็กและครอบครัว

1. บ้านเด็กโกวัดเป็น "บ้านในชนบท" สำหรับเด็กข้างถนนทุกคนที่สนใจจะใช้ชีวิตพัฒนาตนเองอยู่ที่ชนบท โดยบ้านหลังนี้จะมีปัจจัยสี่ครบถ้วนให้แก่เด็ก ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งที่เป็นด้านอาหารนั้นจะได้จาก "วัด" เสริมเข้าช่วย

2. การเข้ามาถึงบ้านหลังนี้ จะเริ่มด้วยการให้เด็กได้ลองอยู่ก่อนสักระยะหนึ่ง โดยจะอาศัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของแม่น้ำ ต้นไม้ และความร่มรื่น ของบ้านหลังเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นอย่างน่าอยู่เป็นสิ่งจูงใจเด็ก

3. นอกจากประโยชน์ของธรรมชาติที่มีต่อจิตใจเด็กแล้ว บ้านแต่ละหลังที่สร้างขึ้นกระจายอยู่ในแต่ละส่วนของพื้นที่นั้น ได้สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็ก ที่จะได้ฝึกหัดและรับผิดชอบหน้าที่ตามความสนใจ ได้แก่ งานเกษตร งานเลี้ยงสัตว์ งานครัว รวมทั้งอาคารที่เป็นศูนย์กลางด้านการเรียนการสอนและห้องสมุด

4. สำหรับ "วัด" ที่อยู่ติดกับบ้านนั้น จะเอื้อประโยชน์ต่อจิตใจเด็ก ด้วยการเป็นแหล่งสงบรวมเย็นที่เด็ก ๆ สัมผัสอยู่ตลอดเวลา ทั้งเด็กยังได้ปฏิบัติกิจทางศาสนาร่วมด้วยเป็นระยะ ๆ ได้แก่ การคอยติดตามพระสงฆ์ ฆราวาสไปตามหมู่บ้านต่าง ๆ และการร่วมพิธีกรรมทางศาสนาที่วัดจัดขึ้น จนถึง "การบวชเรียนเป็นสามเณร" แก่เด็กที่สนใจ

5. กิจกรรมที่บ้านเด็กใกล้วัด ดำเนินการขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ด้านใหญ่ ๆ ด้วยกัน ดังนี้

5.1 ด้านการเสริมการสอน จะใช้เวลาในช่วงเช้าถึงเที่ยง ให้ความรู้แก่เด็กในด้านพื้นฐานของการอ่าน เขียน และเลขคณิต

5.2 ด้านการฝึกฝนอาชีพ นอกจากหน้าที่ประจำที่เป็นการฝึกฝนอาชีพไปในขณะเตี๊ยมของเด็ก เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์แล้วเด็ก ๆ ยังได้ฝึกฝนอาชีพจากหน่วยงานหลายหน่วยเข้าช่วยเหลืออบรมให้ได้แก่ อาชีพตัดผม จักสาน เป็นต้น

5.3 ด้านการบำบัดจิตใจในส่วนบ้านเด็กใกล้วัดจะอาศัยการชักจูงเด็ก ๆ ภาสในหมู่บ้านให้เข้ามาสัมพันธ์เป็นเพื่อน โดยอาศัยกีฬาและห้องสมุดเป็นศูนย์กลาง ซึ่งได้ช่วยให้เด็กภาสในบ้าน ไม่เหงา ได้รู้จักเพื่อนใหม่ ที่ไม่เร่รอนออกจากบ้าน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความคิดถึงบ้านและต้องการกลับสู่ครอบครัวมากขึ้น

5.4 ด้านการเสริมรู้สังคม เด็ก ๆ ภาสในบ้านเด็กใกล้วัดจะร่วมกับครูตระเวนไปพบปะกับชาวบ้านละแวกใกล้เคียงอยู่เป็นประจำ เพื่อเสริมรู้และเข้าใจวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทั้งทำความเข้าใจและเปิดตัวต่อชาวบ้านอีกด้วย

โครงการเด็กช่วยเหลือ

เด็ก ๆ จำนวนไม่น้อยในสังคมไทยได้ประสบปัญหาต่าง ๆ นานา ตั้งแต่การเป็นโรคขาดสารอาหาร การไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน การไม่มีทุนสำหรับศึกษาเล่าเรียน การต้องถูกนำมาใช้แรงงานเฮียงทาส การกลายเป็นโสเภณี ตั้งแต่วัยเด็ก การต้องออกจากบ้านมาเร่ร่อนใช้ชีวิตอยู่ตามสถานที่ทั่วไป ฯลฯ สภาพที่เด็ก ๆ ต้องประสบปัญหาเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องแสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่ายทุกกลุ่มเข้าป้องกันและแก้ไข "เด็กและเยาวชนที่มีโอกาส" ทั่วไป นับเป็นกลุ่มสำคัญที่จะต้องก้าวเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้ถึงปัญหาที่เด็กและเยาวชนวัยเตี๊ยมกับพวกเขาประสบอยู่ เพื่อจะได้เกิดสำนึกและเข้าร่วมช่วยเหลือตามความสามารถที่จะกระทำได้นี้จึงเป็นจุดสำคัญที่ทำให้ "โครงการเด็กช่วยเหลือ" ได้เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มีโอกาสทั่วไป ได้รับรู้ถึงปัญหาที่เด็กด้อยโอกาสทั้งหลาย ประสบอยู่
2. เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มีโอกาสทั่วไป ได้เข้าไปมีส่วนร่วมช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสทั้งหลาย

วิธีการดำเนินการ

โครงการจะติดต่อไปยังสถานศึกษาต่าง ๆ โดยเริ่มจากเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอเข้าจัดกิจกรรมต่าง ๆ แก่เด็กนักเรียน โดยดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

- จัดนิทรรศการและฉายวิดีโอ สะท้อนปัญหาที่เด็กด้อยโอกาสประสบอยู่
- จัดวิทยากรที่เข้าใจสภาพปัญหาเด็ก เข้าบรรยายให้เด็กและเยาวชนใน

โรงเรียนได้เข้าใจ

- จัดกิจกรรมพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชนในโรงเรียน ได้พบปะ เชื่อมสัมพันธ์ และมีส่วนช่วยในการช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสเหล่านั้นตามสถานที่ต่าง ๆ

โครงการรทความรู้อาชีพเคลื่อนที่สู่ชุมชน

ในแห่งบ้านพักคนงานก่อสร้างมีเด็กและเยาวชนอยู่ร่วมอาศัยหลายหมื่นคน กลุ่มคนเหล่านี้อยู่เพื่อรอคอยการเป็น "แรงงานไร้ฝีมือในแห่งก่อสร้าง" ต่อไปในวันข้างหน้า สถานการณ์เช่นนี้เองที่ทำให้ "โครงการรทความรู้อาชีพเคลื่อนที่สู่ชุมชน" จึงเกิดขึ้น เพื่อผลักดันและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้มีโอกาสในชีวิตและงานอาชีพที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์โครงการ

1. เพื่อกระตุ้นเข้าให้พ่อแม่และเด็ก เห็นความสำคัญของการศึกษาและฝึกทักษะวิชาชีพ
2. เพื่อให้เด็ก ๆ ได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษ และฝึกฝนทักษะวิชาชีพ
3. กระตุ้นให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญของเด็กที่จะต้องได้รับการศึกษา และฝึกฝนวิชาชีพ

วิธีการดำเนินการ

พื้นที่เป้าหมายหลักจะเป็น "แหล่งบ้านพักคนงานก่อสร้าง" จำนวน 10 พื้นที่ โครงการจะลงคลุกคลีทำงานในหลาย ๆ รูปแบบทั้งการอาศัย ภาพยนตร์ วิดีโอ สไลด์ นิทรรศการ ช่วยเปิดโลกทรรศน์ด้านวิชาชีพต่าง ๆ

- เปิดโลกทรรศน์อาชีพที่หลากหลาย ค่ายสื่อภาพยนตร์ วิดีโอ สไลด์
- จัดกิจกรรมตระเวนดูงานวิชาชีพและค่ายแนะแนวงานอาชีพ
- จัดวิทยากรสาขาอาชีพต่าง ๆ ลงฝึกฝนแก่กลุ่มเป้าหมายถึงในชุมชน
- สนับสนุนให้ได้เลือกเข้าฝึกวิชาชีพและทุนรอนเพื่อการลงทุนด้านการงาน
- ประสานให้กลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

โครงการติดตามและช่วยเหลือเด็ก

ปัจจุบัน แม้ว่าจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับ "เด็ก" เผยแพร่ผ่านสื่อสารมวลชนอยู่เป็นระยะ ๆ ก็ตาม สภาพการณ์ของเด็กที่ตกอยู่ในความทุกข์ยากอดอยากหิวโหย ถูกขูดรีดทารุณกรรม ถูกทอดทิ้ง ถูกกักขังใช้แรงงานเชิงทาส ถูกหลอกนำมาเป็นโสเภณี ดัดยาเสพติด ออกมาเร่ร่อนขอทาน ฯลฯ ก็ยังคงดำรงอยู่มากมายอย่างน่าเป็นห่วง ข้อเท็จจริงเช่นนี้ จำเป็นเหลือเกินที่ประชาชนทุกคนจะต้องร่วมกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องดูแลว่าเด็กกำลังประสบภาวะทุกข์ยากอยู่

ที่ใด เพื่อแจ้งต่อหน่วยงานให้เข้าช่วยเหลือได้อย่างทันการ "มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก" คือ องค์การพัฒนาองค์กรหนึ่งที่ยืนหยัดนันทักขสิทธิ์ให้แกเด็กมาโดยตลอด จึงได้ตั้ง "โครงการติดตามและช่วยเหลือเด็ก" ขึ้นมาให้เป็นเสมือน "หน่วยเคลื่อนที่เร็ว" ที่รุกเข้าช่วยเหลือเด็กได้อย่างทันการและช่วยพัฒนาเด็กต่อเนื่องไปด้วย ดังมีหลักใหญ่ ๆ ของโครงการ ดังนี้

1. เพื่อออกติดตามและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่ประสบปัญหาได้อย่างทันที่
2. เพื่อช่วยเหลือให้เด็ก ๆ ได้รับการปกป้องคุ้มครองและบำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ
3. เพื่อประสานหาสถานที่ให้เด็กได้รับการเรียนรู้และได้รับการพัฒนารอบด้านทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

โครงการศูนย์ข้อมูลและการวิจัยเพื่อเด็ก

โครงการศูนย์ข้อมูลและการวิจัยเพื่อเด็ก ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บริการแก่ผู้สนใจทั่วไป
2. ส่งเสริมและประสานให้เกิดการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับ "เด็กด้อยโอกาส" ต่าง ๆ ที่ยังขาดอยู่และไม่เพียงพอ
3. ส่งเสริมและประสานให้เกิดการศึกษา วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดข้อมูลชุดใหม่ที่นำไปพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการนำไปเผยแพร่และรณรงค์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก ๆ สืบไป

โครงการทุนการศึกษาเพื่อเด็กชนบท

ในชนบทห่างไกลทุกวันนี้ ยังมีเด็ก ๆ มากมายที่ต้องการเรียนหนังสือ แต่ซึ่งขาดทุนทรัพย์สนับสนุนให้สามารถเรียนหนังสือได้ อาทิ เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับชุดนักเรียน หนังสือเรียน เครื่องเขียน ค่าใช้จ่ายในกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ฯลฯ เหล่านี้ทำให้เด็กจำนวนมากต้องออกจากโรงเรียนกลางคันอย่างน่าเสียดาย เป็นเหตุให้เด็กจำนวนมากต้องอพยพเข้าเมืองทำงานเป็นแรงงานเด็กและถูกหลอกให้ค้าประเวณี จนต่อเนื่องเป็นปัญหาลูกโซ่ที่น่าห่วงใยในปัจจุบัน แนวทางการป้องกันไม่ให้ปัญหาลูกโซ่เช่นนี้ขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ ก็ด้วยวิธีการหนึ่งของการส่งเสริมให้เด็ก ๆ ได้เรียนหนังสือมากขึ้น โดยทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เด็กตามสติปัญญาและกำลังความสามารถจะช่วยให้

"ทุนการศึกษาเพื่อเด็กชนบท" คือ แนวทางของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ที่ผู้ใหญ่ในสังคมจะร่วมกันแบ่งปันน้ำใจและความปรารถนาดีไปยังเด็ก ๆ ชนบท ซึ่งทุนดังกล่าวนอกจากจะช่วยให้เด็กได้เรียน ได้พ้นจากปัญหาต่าง ๆ แล้ว ยังช่วยให้เด็ก ๆ ได้รู้ว่า "สังคมนี้ยังมีผู้ใหญ่ใจดีที่คอยช่วยประคับประคองและให้โอกาสแก่พวกเขา" อันจะเป็นแรงกระตุ้นสำคัญที่ทำให้พวกเขาตั้งใจพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่ต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กกับชุมชน

จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ได้เล่าว่า "เมื่อได้ตั้งมูลนิธิและย้ายบ้านมาอยู่ในชุมชนนี้ครั้งแรก เมื่อปีพุทธศักราช 2531 ยังไม่ค่อยมีบ้านคน จะมีอยู่แค่เพียง 1-2 หลังคาเรือนเท่านั้น นอกนั้นจะเป็นป่าหิมค จึงทำให้ไม่มีปัญหาในการยอมรับจากชุมชน และถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีบ้านเรือนขึ้นมามากมาย แต่ก็เป็นที่ยอมรับได้จากชุมชนนั้น ซึ่งคุณได้จาก การที่ได้รับความช่วยเหลือ การบริจาค จากผู้คนในชุมชนนั้นอยู่บ่อย ๆ หรือ การมาขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิ เพื่อนำเด็กในบ้านอุปถัมภ์ไปแสดงเนื่องด้วยโอกาสงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชนซึ่งนับได้ว่าเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกันและกัน และถึงแม้ว่าจะมีปัญหาแต่ไม่มากนัก จากการที่เด็กในมูลนิธิ

อาจจะไปขโมย ผลไม้ มะม่วง ชมพู่ จากต้นในบ้านเรือนต่าง ๆ เมื่อมีใครมาบอกทางเจ้าหน้าที่มูลนิธิ ก็จะไปนำเด็กคนนั้นไปกราบขอโทษแก่เจ้าของ และดักเตือน สั่งสอน โดษให้เหตุผลแก่เด็กคนนั้น”

- ผู้วิจัย : “เคยมีปัญหากับทางชุมชน ร้ายแรงบ้างหรือไม่ เช่น เด็กเคยชกต่อยกัน หรือ เข้าไปขโมยของมีค่า”
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิ : “ตั้งแต่มูลนิธิตั้งมาอยู่ที่นี้ ยังไม่มีปัญหาที่ร้ายแรง นอกจากเด็กไปขโมยส้ม มะม่วงบ้าง ชมพู่บ้าง แค่นั้นเอง ส่วนเรื่องชกต่อยยังไม่เห็นมีที่จะไปชกต่อยกับเด็กบ้านปกติ จะมีแต่ชกต่อยกันเองในมูลนิธิ เนื่องจากทะเลาะกัน”

เจ้าหน้าที่มูลนิธิ เล่าว่า “การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนวิธีหนึ่งก็คือ การจัดกิจกรรมหรือจัดนิทรรศการเผยแพร่ให้ชุมชนได้รับทราบ ว่า เด็กคือโอกาสเหล่านี้ น่าสงสาร น่าเห็นใจเพียงใด ซึ่งทางมูลนิธิได้จัดนิทรรศการขึ้นที่หลักสี่พลาซ่า อันเป็นศูนย์กลางของแหล่งชุมชนนั้นอีกด้วย มีทั้งนิทรรศการ และกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ที่ทางมูลนิธิและเด็ก ๆ ร่วมกันจัดทำขึ้น เพื่อให้ชุมชนหรือประชาชนทั่วไปเห็นถึงความตั้งใจและความสามารถของเด็กมีขึ้น ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับมากอันนับว่าประสบความสำเร็จประการหนึ่ง สามารถพิสูจน์ให้ทุกคนเห็นว่า เด็ก ๆ เหล่านี้เมื่อให้ออกาสหรือสนับสนุนพวกเขา พวกเขาพร้อมเติบโตและเป็นคนดีมีคุณภาพในสังคมได้”

จากคำบอกเล่าและสัมภาษณ์คนในชุมชน โดสมืออาชีพ จักรยานยนต์รับจ้างเล่าว่า คนแถวนี้จะรู้จักมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ในชื่อ บ้านอุปถัมภ์ มากกว่าจะรู้จักชื่อมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

- ผู้วิจัย : “มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบ้านอุปถัมภ์ ว่าเป็นอย่างไรบ้าง”
- ชาวบ้านในชุมชน : “ดีนะ รับผิดชอบเด็กได้ยุติ เด็กบางคน พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลจึงไปฝากเลี้ยงได้เลข หรือ เด็กแถวนี้บางคนมันยังเข้าตามเด็กบ้านอุปถัมภ์ไปกินข้าวด้วยเลข เขาก็ไม่ว่าอะไร เขาก็ให้มันกิน บางทีก็ได้รับของแจกด้วย”

- ผู้วิจัย : "แล้วเคยคิดไหมว่า เด็กในบ้านอุปถัมภ์จะทำความเดือดร้อนให้ เช่น
ชโหมชอง เป็นต้น"
- ชาวบ้าน : "ก็ยังไม่เห็นว่ามันจะชโหมชองอะไรหรือมีเรื่องอะไร ผมว่าครูที่บ้านอุปถัมภ์
เขาดูแลดีนะ วัน ๆ ก็เห็นอยู่ในบ้านอุปถัมภ์ไม่เห็นว่าจะออกมาเกะกะ
หรือเกะกะที่ไหน"

การดำเนินชีวิตประจำวันในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

"บ้านอุปถัมภ์เด็ก" เปรียบเสมือนเป็น "บ้านหลังที่สอง" สำหรับเด็กด้อยโอกาส
ที่ประสบปัญหาแตกต่างกันไป อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กต้องออกเร่ร่อนอย่างไร้จุดหมาย แต่เมื่อ
เด็กเข้ามาอยู่ในบ้านอุปถัมภ์ จึงทำให้พวกเขาทราบว่า พวกเขาเองก็ยังมีบ้านอันอบอุ่นที่เปิด
ต้อนรับพวกเขาตลอดเวลา ทั้งนี้ แม้ว่าเด็กที่มาอยู่จะมีลักษณะของปัญหาที่แตกต่างกัน การดำเนิน
ชีวิตหรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป แต่ กฎ ระเบียบ และการปกครอง ในบ้านอุปถัมภ์จะยึดหลัก
การให้ความเข้าใจและความอบอุ่นแก่เด็ก นั่นคือ การปกครองแบบ "พ่อแม่ดูแลลูก" หรือ
"พี่ดูแลน้อง"

เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ท่านหนึ่งเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า "ทางบ้านเราจะไม่มี กฎ ระเบียบ
หรือการปกครองอะไรเป็นพิเศษ จะไม่ยึดกฎ หรือหลักการที่ตายตัวหรือบังคับเข้มงวด ซึ่งเรา
ก็เห็นกันอยู่ว่าการที่เด็กเกิดปัญหาขึ้น เพราะสาเหตุใด อาจจะถูกบังคับ ถูกทำโทษ ดังนั้นเราจึง
ไม่ต้องการให้เกิดปัญหาเหล่านี้อีก แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะปล่อยปละให้พวกเขาทำอะไร
ตามใจชอบ แต่ทางบ้านเราจะใช้ความจริงใจให้กับพวกเขา ให้ความเข้าใจ และความอบอุ่น
แก่พวกเขา เปรียบได้ว่า เป็นพ่อแม่ที่ต้องมีหน้าที่ดูแลลูก หรือพี่ต้องดูแลน้อง ให้ความรัก ความ
เอาใจใส่ดูแลพวกเขาอย่างใกล้ชิด"

- ผู้วิจัย : "แล้วเวลาถ้าเด็กทำผิด จะใช้วิธีการอย่างไร"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิ : "เราจะพูดคุย และถามเหตุผลว่าทำไมเขาถึงทำ แล้วจะสอนเขา อย่างมีเหตุผล ให้เขาเข้าใจว่าที่ทำไมไปนั้นผิด และเมื่อรู้ว่าผิดจะต้องขอโทษ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการสอนด้วยเหตุผล และใช้จิตวิทยากับเขาบ้างเรียกว่า เราต้องเข้าใจพื้นฐานเขาก่อนว่าเด็กคนนี้เป็นเช่นไร เราถึงจะมีวิธีการ คุยและหาเหตุผลมาสอนเขา เพราะถ้าเราไม่รู้ว่าเด็กคนนี้เป็นเช่นไร ค่อยให้หาเหตุผลมาสอน บางครั้งเขาก็ไม่เข้าใจ"
- ผู้วิจัย : "แล้วเคยทำโทษ โดยการตี หรือ รุนแรงบ้างหรือไม่"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิ : "ไม่เคยเลย เพราะเรารู้ว่า เหตุผลหนึ่งที่ทำให้เด็กต้องออกจากบ้านมา ก็คือ การที่ถูกลงโทษ อย่างนี้ เราจึงคิดว่ามันไม่ได้เป็นวิธีการที่ดีเลย ที่จะทำโทษเด็กอย่างรุนแรงเช่นนั้น"
- ผู้วิจัย : "แล้วมีบ้างไหม ที่เด็กไม่เชื่อฟัง"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : "ยังไม่มีนะ เพราะสามารถจะหาเหตุผลมาสอนเขาได้ พูดคุยกับเขาได้ โดยเฉพาะกับครูที่เขารัก เขาจะเชื่อฟังดี ซึ่งจะเป็นครูที่ดูแลเขาอยู่"
- ผู้วิจัย : "แล้วพบปัญหาอะไรบ้างไหม ในการที่เด็ก ๆ เหล่านี้มาอยู่ร่วมกัน"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : "ส่วนใหญ่ก็จะพบแต่เรื่อง การทะเลาะ ชกต่อยกัน แต่ก็ไกล่เกลี่ยกันได้ ไม่รุนแรงอะไร ส่วนเรื่องอื่นยังไม่มี"
- ผู้วิจัย : "คิดว่า การปกครองเด็ก ๆ อนุบาล"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : "ไม่อนุบาลหรอก ก็ใช้ความจริงใจ ความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ ดูแล แก่พวกเขา เพราะ เขาก็ต้องการเพียงแค่นี้"
- ผู้วิจัย : "ตอนนี้ มีเด็กอยู่ทั้งหมดกี่คน"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : "เมื่อตอนต้นปี 2537 มี 102 คน แล้วได้ติดต่อส่งกลับบ้านไปบ้าง จนมาตอนนี้เหลือ 82 คน"
- ผู้วิจัย : "แล้วเจ้าหน้าที่หรือครูที่ดูแลเด็กกี่คน"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : "ตอนนี้มีครู 6 คน"
- ผู้วิจัย : "แล้วอย่างนี้จะดูแลเด็กได้ทั่วถึงหรือไม่"

- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : ก็แบ่งเด็กเป็นกลุ่ม ๆ เด็กกลุ่มละ 12-13 คน ต่อครู 1 คน ซึ่งครูจะมีหน้าที่ดูแลทุกอย่างของเด็กกลุ่มที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งการจัดห้องนอนด้วย คือ เด็ก ๆ จะอาศัยอยู่กลุ่มละ 1 ห้องให้รับผิดชอบดูแลซึ่งกันและกันด้วย"
- ผู้วิจัย : "แล้วมีการแบ่งแยกเด็กผู้หญิง - เด็กผู้ชายหรือไม่"
- เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ : แบ่งกลุ่มเด็กผู้หญิง - กลุ่มเด็กผู้ชาย ส่วนเด็กที่อาศัยก็จะแบ่งเป็นตึกนอน เด็กผู้หญิง ตึกนอนเด็กผู้ชาย ไม่ปนกันให้ลูกทุกคนละตึก"

เมื่อผู้วิจัยได้สอบถามถึง "การดำเนินกิจวัตรประจำวันของเด็ก ๆ ว่ามีหรือไม่" เจ้าหน้าที่มูลนิธิฯ ได้เล่าให้ฟังว่า ทางบ้านอุปถัมภ์ได้จัดเวลาการดำเนินกิจวัตรประจำวันของเด็ก ๆ ไว้ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางเวลากิจวัตรประจำวันของบ้านอุปถัมภ์เด็ก

เวลาประมาณ	กิจวัตรที่ทำประจำวัน
5.30- 6.00 น.	ตื่นนอน ดูแลเก็บและทำความสะอาดที่นอน
6.00- 7.00 น.	อาบน้ำ-แต่งตัวไปโรงเรียน
7.00- 7.30 น.	ทานอาหารเช้า
7.30 น.	เข้าแถวเดินไปโรงเรียน โดยมีครูเวร (เจ้าหน้าที่มูลนิธิ) เดินไปส่งถึงหน้าโรงเรียน
8.30-15.30 น.	เด็ก ๆ เรียนหนังสือ
15.30 น.	ครูมูลนิธิ ไปรอรับเด็ก ๆ หน้าโรงเรียนกลับบ้านอุปถัมภ์
16.00 น.	เข้าแถวรวมกัน และเช็คเด็กว่าครบหรือไม่ เด็กกลุ่มไหนครบครูประจำกลุ่มจะพาขึ้นห้อง
16.00-17.00 น.	ครูประจำกลุ่มพาขึ้นห้องเพื่อดูแลให้เด็กทำการบ้าน อ่านหนังสือและสอนพิเศษเพิ่มเติม

เวลาประมาณ	กิจกรรมที่ทำประจำวัน
17.00-18.00 น.	ปล่อยฮีให้เด็กเล่นอิสระ
18.00-19.30 น.	ดูแล ทำความสะอาดบ้าน และ ทานอาหารเย็น
19.30-20.00 น.	อาบน้ำ-เคลียร์เข้านอน
20.00-21.00 น.	คุยประจำกลุ่มดูแลหรือพูดคุยกับเด็ก ๆ
21.00 น.	เด็ก ๆ เข้านอน

* หมายถึง

เฉพาะวันจันทร์ และวันพุธ เวลา 17.00-18.00 น. เด็ก ๆ จะเข้าชมรมที่
ทางบ้านอุปถัมภ์จัดขึ้นเพื่อเสริมความรู้ให้แก่เด็ก ๆ โดยมีชมรมดังนี้

1. ชมรมดนตรีไทย
2. ชมรมนาฏศิลป์
3. ชมรมทำอาหาร-ขนม
4. ชมรมเช็บ-ปัก-ถัก-ร้อย
5. ชมรมศิลปะ
6. ชมรมคู่มือคดี
7. ชมรมวรรณศิลป์

ส่วนในวันเสาร์และวันอาทิตย์จะปล่อยฮีให้เด็กเล่นอย่างอิสระ หรือ กลับไป
เยี่ยมบ้าน เฉพาะเด็กที่มีผู้ปกครองมารับ

สำหรับกิจกรรมที่ทางมูลนิธิ จัดขึ้นเพื่อให้เด็ก ๆ ได้ร่วมเข้ากิจกรรมนั้น จะมี
การประชุมวางแผนเพื่อเลือกจัดกิจกรรมขึ้นในแต่ละปี อาจจะมีการจัดกิจกรรมขึ้นเป็นประจำทุกปี
หรืออาจจะมีการเพิ่มกิจกรรม หรือ ลดกิจกรรมลงบ้าง ตามแต่ความคิดเห็นจากที่ประชุมในนั้นๆ

ในปี พ.ศ. 2537-2538 ได้มีการประชุมวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้เข้าร่วม
ในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

1. กิจกรรมเสริมการเรียนรู้ จัดเดือนละ 2 ครั้ง
2. กิจกรรมทัศนศึกษา จัดปีละ 2 ครั้ง
3. กิจกรรมฝึกงานอาชีพ จัด 2 เดือนต่อ 1 ครั้ง
4. กิจกรรมเข้าค่ายพักแรม จัดขึ้นในช่วงปิดเทอม
5. กิจกรรมการดูแลสุขภาพ จัดเดือนละ 2 ครั้ง
6. กิจกรรมจัดเดือนเกิดให้เด็ก จัดทุกเดือน
7. กิจกรรมเยี่ยมบ้านเด็ก เยี่ยมบ้านเด็ก 1 คน 2 เดือน ต่อ 1 ครั้ง
8. การประชุมผู้ปกครอง ช่วงก่อนเปิดเทอมของแต่ละเทอม
9. กิจกรรมพาผู้ปกครองและ เด็กทัศนศึกษาร่วมกัน ปีละ 1 ครั้ง

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้ามาสังเกตในส่วนของมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กเพิ่มเติม พบว่า เมื่อเด็ก
เดินแถวกลับมาจากโรงเรียนถึงบ้านอุปถัมภ์แล้ว ทุกคนแยกย้ายนากะเป๋าไปเก็บตามห้องพัก
ของตนและผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า หลังจากนั้นจะทำการบ้าน หรือ อ่านหนังสือ หากไม่มีการบ้านหรือ
ทำการบ้านเสร็จแล้วจึงลงมาเล่นที่สนามข้างล่างได้อย่างอิสระ บางคนก็จะนั่งดูโทรทัศน์ บางคน
เล่นกีฬา เช่น แบดมินตัน ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล เป็นต้น บางกลุ่มนั่งคุยกัน เล่นเกม
อ่านหนังสือการ์ตูน สำหรับในวันจันทร์ และวันพุธ เด็กจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามชมรมต่าง ๆ โดย
จะมีการเวียนกลุ่มไปตามชมรมต่าง ๆ ทุกเดือน และมีการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ ของโครงการ
ที่บ้านอุปถัมภ์จัดทำขึ้น เห็นได้ว่า เด็กมักชอบเข้าชมรมที่ตนเองถนัด แต่หากเวียนกลุ่มไปเข้า
ชมรมที่ไม่ถนัด เด็กจะเบื่อ บางครั้งเด็กถึงกลับหนีไม่ยอมเข้าชมรม จากการสอบถามเจ้าหน้าที่
มูลนิธิเกี่ยวกับการเข้าชมรมของเด็กว่า

- ผู้วิจัย : ทำไม่ได้ให้เด็กเข้าชมตามความถนัดและความชอบของเขา
- เจ้าหน้าที่ : ถ้าให้เด็กเข้าชมรมตามความชอบ ก็จะมีเหลือชมรมอยู่ไม่ก็ชมรม ส่วนมากเด็กจะชอบศิลปะ นาฏศิลป์ เ็บ-ปัก-ถัก-ร้อย แต่อยากให้เขาเรียนรู้มาก ๆ จึงต้องใช้วิธีการเวียนกลุ่มเข้าชมรมอย่างนี้ เวียนอยู่ชมรมละ 1 เดือน เขาจะได้เรียนรู้และสนุกกับชมรมนั้น
- ผู้วิจัย : มีบ้างไหมที่เด็กไม่เข้าชมรมที่เขานัด
- เจ้าหน้าที่ : มี อย่างเด็กผู้ชายจะชอบหนี แต่ไม่บอชพรอก เพราะมีครูประจำกลุ่มคุมอยู่
- ผู้วิจัย : มีการจัดผลจากการเรียนรู้ในแต่ละชมรมบ้างหรือไม่
- เจ้าหน้าที่ : ไม่เน้นถึงการวัดผล แต่เน้นในเรื่องการเรียนรู้ และมีความสนุกสนานต่อกิจกรรมนั้นให้เขาน่าสิ่งที่ เรียนรู้ไปใช้ได้ และเป็นการขัดเกลาจิตใจเขาให้ดีขึ้น

ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าไปร่วมสังเกตในกิจกรรมที่ทางบ้านอุปถัมภ์จัดขึ้นให้กับเด็ก พบว่าเด็กทุกคนมีการเตรียมตัวพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ทุกกลุ่มจะต้องมีการแสดงให้เพื่อน ๆ ชม เด็กทุกคนมีความสนุกสนาน ต่อกิจกรรมที่จัดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์เด็กไว้ก่อน เกี่ยวกับความเป็นอยู่ในบ้านอุปถัมภ์ ดังนี้

- ผู้วิจัย : มีความพอใจต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กหรือไม่ อย่างไร
- ค.ช. โต้ง : ชอบอยู่ เพราะมีที่นอน ที่พักอาศัย มีอาหารให้กิน แล้วได้เรียนหนังสือด้วย
- ค.ช. เอก : ไม่รู้ บางที่ชอบ บางที่ไม่ชอบอยู่ ชอบอยู่เพราะมีข้าวกิน มีที่พัก ไม่ต้องไปนอนตากยุงตามถนน แต่ไม่ชอบที่เพื่อนมันชอบมาแกล้ง เพื่อนบางคนนิสัยไม่ดี ไม่อยากอยู่ด้วย
- ค.ช. ตุ่ม : ไม่อยากอยู่ พวกเด็กโตชอบแกล้ง ชอบเดินมาตบหัว อหากกลับไปอยู่กับพี่ชาย

- ค.ญ.ตัว : ไม่อยากอยู่ ครูเขาไม่ชอบหนู เขาชอบจับผิดหนูเรื่อยเลย ครูเขาเห็นหนูอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ครูเขาไม่ชอบหน้า หัวว่า แก่แดด แด ๆ แล้วเห็นหนูอยู่ในกลุ่มนั้นด้วย ก็เลยจ้องจับผิดหนู หนูอยู่แล้วลืลื อหากไปอยู่บ้านครูประจำชั้น ครูเขาจะรับหนูเป็นลูก แต่ไม่รู้จะได้ออกไปเมื่อไหร่ หนูเป็นห่วงน้อง อหากเอาคัมไปด้าย แต่คัมเขาอยากกลับไปอยู่กับพี่ชายหนูมากกว่า นี่เห็นครูบ้านอุปถัมภ์รับปากว่าจะให้คัมกลับ แต่หนูไม่อยากให้คัมไปอยู่กับพี่ชายหรอก เพราะพี่สะกิมันร้าย ไม่รู้ว่าคัมจะอยู่ได้หรือเปล่า แต่ตอนนี้หนูอยากไปจากที่นี่เร็ว ๆ
- ค.ญ.เมส : ชอบอยู่ สนุกดีมีเพื่อนเยอะ ได้เล่น ได้เรียนหนังสือ แต่คิดถึงชาย เป็นห่วงชาย อหากให้ชายมาอยู่ด้วย นี่พอวันหยุด ถ้าครูมีเวลา เขาก็พาหนูกับเก้ไปหาชายที่วัด
- ค.ญ.เก้ : ก็ดี อยู่แล้วได้เรียนหนังสือด้วย มีเพื่อนเยอะ มีของเล่นเยอะ
- ผู้วิจัย : มาอยู่ที่นี้ ทำอะไรกันบ้าง
- ค.ช.โต้ง : เล่น เตะฟุตบอล ครูพาไปเที่ยว ไปเข้าค่ายตอนวันหยุด เรียนหนังสือ
- ค.ช.เอก : ก็เล่น เข้าชมรมวาดรูป เล่นละคร เดินเวลายังงาน วันหยุดบางวัน ครูก็พาเที่ยวต่างจังหวัด
- ค.ช.คัม : เล่นกับเพื่อน ไปเที่ยวกับครู แต่ส่วนมากจะอยู่ที่บ้าน ดู T.V.
- ค.ญ.ตัว : ไม่ได้ทำอะไร ไปเรียนหนังสือที่โรงเรียน พอวันหยุด บางวันขอครูออกไปเที่ยวกับเพื่อน ไปหลีกสี่พลาซ่า
- ค.ญ.เมส : ไม่ได้ทำอะไรมาก เข้าไปเรียนหนังสือ พอเย็นกลับมาก็ทำการบ้าน อ่านหนังสือ หนังสือ ดู T.V. เล่นกับเพื่อน ถ้าวันไหนเป็นเวรทำความสะอาดห้องนอนก็ต้องกวาด ถู ห้อง พอวันเสาร์-อาทิตย์ ถ้าครูว่าง ครูจะพาไปหาชาย
- ค.ญ.เก้ : ไม่เห็นต้องทำอะไร อยู่นี้จะเล่นกับเพื่อน ดู T.V. อ่านหนังสือการ์ตูน ถ้าวันไหนมีงาน ก็จะไปฝึกซ้อมการแสดง ไปแสดง

ในการพูดคุยและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่มูลนิธิท่านหนึ่งที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กเร่ร่อน ได้เล่าว่า "เด็กที่บ้านอุปถัมภ์จะเป็นบ้านที่รวมเด็กที่มีปัญหาทุกปัญหา ไม่ว่าจะลูกกรรมกรก่อสร้าง ผู้ปกครอง ผากเลี้ยง ลูกชาเลี้ยง เด็กกำพร้า และเด็กเร่ร่อน แต่เด็กเร่ร่อนที่อยู่ที่นี่จะเป็นเด็กเล็ก ระดับ ประถมต้น ๆ อายุไม่เกิน 10-12 ปี ทั้งผู้หญิง-ผู้ชาย ถ้าเกินกว่านี้หรือเป็นเด็กโตแล้ว ทางมูลนิธิได้ส่งให้ไปอยู่บ้านเด็กโกลีวูด ที่จังหวัดอ่างทอง ส่วนเด็กผู้หญิงส่งไปอยู่ที่บ้าน จังหวัดชุมพร เด็กที่ส่วนมากเป็น พวกลูกกรรมกรก่อสร้าง ลูกชาเลี้ยง ที่พ่อแม่นำมาฝากให้เลี้ยง ส่วนเด็กเร่ร่อนมีอยู่น้อย ไม่มีคน ประมาณ 10 กว่าคน แล้วส่งกลับไปอยู่กับครอบครัวบ้างแล้ว ในการนำเด็กเข้ามาฝากที่บ้านอุปถัมภ์ ทางเราจะต้องพิจารณากันจริง ๆ ว่า ทางครอบครัวมีความจำเป็นอย่างมาก เช่น ฐานะยากจน ผู้ปกครองเร่ร่อนทำงานที่ต่าง ๆ เด็กมีพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง หรือพ่อแม่แต่แต่ทำทารุณกรรมลูก เด็กที่เร่ร่อนตามสถานที่ต่าง ๆ แล้วทางครูข้างถนนไปพบเองหรือมีคนพบแล้วนำมาส่ง เราก็มารับไว้ แล้วตามหาผู้ปกครองของเด็ก เพื่อให้เด็กกลับคืนสู่ครอบครัว"

ส่วนที่ 3 วัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนและเด็กปกติ

วัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อน

ธรรมเนียมและวัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนนั้นจะมีภาพลักษณ์อันเป็นการบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะของเด็กกลุ่มนี้ที่จะพบเห็นได้ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สกปรกเลอะเทอะ ชาควีน สีด้ามี่คราบเปรอะ เนื้อตัวมีหนังขรุขระ กระดากกระด้าง มีแผลเป็นตามตัว หน้าตาสกปรก มอมแมม มีกลิ่นตัวที่ไม่สะอาด พูดจาและใช้ภาษาไม่สุภาพ อาศัยพักพิงหลับนอนอยู่ตามป่าชรดมดใต้สะพาน ส่วนสำราญ หน้าห้างร้านค้าต่าง ๆ มีการชิงชัยด้วยการขอทาน เก็บเศษขยะ ขวดพลาสติก เศษกระดาษ ขยะ รับประทานอาหารต่าง ๆ เช่น ล้างจาน เช็ดกระจก ชีตรองเท้า ขาของพวงมาลัยตามถนน ฟูตบาค สะพานลอย เพื่อให้ได้ค่าจ้างมาเพื่อประทังชีวิตไปวัน ๆ มีลักษณะทางสังคมที่ไร้ระบบ มีสภาพธรรมชาติที่ไม่หยุดนิ่ง ต้องเร่ร่อนไปตามที่ต่าง ๆ อย่างไรจุดหมาย มีอิสระและเสรีภาพสูงมาก มีสัญชาตญาณในการเอาตัวรอดได้ดี ดันรนต่อสู้กับสภาพแวดล้อมที่ต้องเสี่ยงภัย และอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมากมาย สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์อย่างรวดเร็ว จนทำให้เด็กหลายคนมีพฤติกรรมก้าวร้าว นิยมการใช้กำลัง ด้วยภาพลักษณ์และการแสดงออกเช่นนี้ จึงมีแต่คนตั้งข้อรังเกียจ ไม่กล้าเข้าใกล้ หรือแม้แต่พูดคุยด้วย

เมื่อเด็กตัดสินใจหนีออกจากบ้าน หรือจะด้วยสาเหตุประการใดก็ตาม เด็กจะเข้าสู่สังคมการเร่ร่อน และต้องเผชิญกับการดำเนินชีวิตในแต่ละวันด้วยตนเองให้ถูกรอดได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ และเมื่อเร่ร่อนไปได้ระยะหนึ่งเด็กจะเริ่มสร้างวัฒนธรรมย่อย (Sub-Culture) ที่สะท้อนความรู้สึกริक्त การแสดงออก และค่านิยมในกลุ่มของตนเองเพื่อปรับสภาพวิถีชีวิตของตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่าง วัฒนธรรม ชีวิต และสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมนิเวศน์วิทยา (Cultural Ecology) การรวมกลุ่มที่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การกำหนดบริเวณเฉพาะของแหล่งพักพิงในกลุ่มตนเองเพื่อให้สะดวก และสามารถควบคุมสถานการณ์ให้ดำเนินไปตามปกติในแต่ละวันได้อย่างปลอดภัย

จากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับเด็กได้แล้วเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในการเร่ร่อนของพวกเขาว่า

- ผู้วิจัย : เหตุใดที่ทำไมต้องมาใช้ชีวิตเร่ร่อน
- เด็กคนที่หนึ่ง : แม่ได้พามาถึงไว้ แม่บอกว่าให้สินรอตตรงนี้ จะไปซื้อข้าว หนม มาให้สินรออยู่นาน แม่ก็ไม่มาเสียที ก็เลยเดินตามหาแม่ เดินไปเรื่อย ๆ ไม่เจอแม่สักที เดินหาแม่อยู่ตั้งหลายวัน ไม่เจอแม่เลยต้องอยู่คนเดียว
- เด็กคนที่สอง : พ่อแม่เสียชีวิต แล้วอยู่กับพี่ชายและพี่สะใภ้ แต่ถูกพี่สะใภ้ไล่ออกจากบ้าน จึงออกมาเร่ร่อนกับน้องชาย 2 คน
- เด็กคนที่สาม : หนีอยู่กับชาย อาศัยอยู่วัด ชายมีอาชีพหาบของขายอยู่สนามหลวง ชายขายถั่วต้ม หนูส่งสารขายเลขออกมาช่วยชายหาเงินโดยขอทาน คนเขา
- เด็กคนที่สี่ : หนีจากบ้านออกมาเที่ยว มาอยู่กับเพื่อนที่สะพานพุทธ แล้วไม่อยากกลับบ้าน
- ผู้วิจัย : ใช้ชีวิตเร่ร่อนมาเป็นระยะเวลาานเท่าไร และในขณะที่ใช้ชีวิตเร่ร่อนมีความเป็นอยู่อย่างไร เช่น นอนที่ไหน มีข้าวกินหรือไม่
- เด็กคนที่หนึ่ง : จำไม่ได้ รู้แต่ว่า เวลาหิวข้าวก็ขอข้าวคนเขากิน เดินขอตั้งค์ คนที่เดินไปมา บางคนก็ให้ บางคนก็ไม่ให้ เวลานอนก็นอนหน้าโรงหนัง ใต้บันไดโรงหนัง ใต้สะพานลอย ตรงบันไดห้างสรรพสินค้า

- เด็กคนที่สอง : จำไม่ได้ แต่คงจะเกือบปี อยู่กับน้องชาย แล้วอาศัยหลับนอนแถว
ชานชาลารถที่หมอชิด แล้วเก็บเศษขวดพลาสติก เศษกระดาษที่เขาทิ้งแล้ว
ไปขายเอาเงินมาซื้อข้าว
- เด็กคนที่สาม : ก็อาศัยอยู่กับชายมาตั้งนานแล้ว อาศัยนอนอยู่ที่วัดกับชายแล้วขอทานคนเขา
เอาเงินมาให้ชาย
- เด็กคนที่สี่ : นานแล้ว อาศัยเร่ร่อนหลับนอนอยู่แถวสะพานพุทธ แล้วขอทานเขาย่าง
เก็บเศษกระดาษ พลาสติก ไปขายเอาเงินมาบ้าง บางวันได้เงินมาก็ซื้อ
ข้าวกิน หรือบางวันมีคนซื้อข้าวมาให้ แต่ถ้าวันไหนไม่มีเงิน ไม่มีคนให้ก็อด
- ผู้วิจัย : ขณะที่เร่ร่อนได้ทำกิจวัตรประจำวันอย่างไรบ้าง (หมายถึง อาบน้ำ
ผลัดเปลี่ยนเสื้อผ้า ล้างหน้า แปรงฟัน เป็นต้น)
- เด็กคนที่หนึ่ง : ไม่ได้อาบน้ำ แต่พอเจอแม่น้ำหรือสระน้ำ จะลงไปเล่น แต่ไม่บ่อยจะนาน ๆ
ได้เล่นชะที่ แล้วไม่มีเสื้อผ้าเปลี่ยน มีอยู่ที่ใส่อย่างเดียว
- เด็กคนที่สอง : ไม่ค่อยได้อาบน้ำ หรือเข้าห้องน้ำเลย บางทีก็แอบไปตรงที่เขาล้างรถแอบ
ชโมยน้ำเขาอาบ มีเสื้อผ้าใส่อยู่ชุดเดียว เคยมีคนเขาส่งสารให้เสื้อผ้ามา
ก็ใส่เลยแล้วทิ้งชุดเก่า ก็มันค่าปีจะตาย เลยทิ้ง
- เด็กคนที่สาม : ได้ล้างหน้า อาบน้ำ ที่วัด มีเสื้อผ้าอยู่ 2-3 ชุด ชายซื้อให้
- เด็กคนที่สี่ : จะอาบน้ำ เล่นน้ำ ที่แม่น้ำทุกวัน บางทีก็ไปเล่นน้ำพุ ถ้าวันไหนเขาเปิดน้ำพุ
มีเสื้อผ้าชุดเดียว แต่ถ้าวันไหนหาเงินได้มาก จะเอาเงินไปซื้อเสื้อใหม่
มาใส่ แล้วทิ้งตัวเก่า
- ผู้วิจัย : พอได้เงินมา แล้วเก็บเงินเอาไปซื้ออะไรบ้าง
- เด็กคนที่หนึ่ง : ถ้าเงินเหลือจะเอาไปเล่นเกมบนห้าง หยอดเหรียญแล้วเล่น มินส์ดั้นะครู
- เด็กคนที่สอง : เก็บไว้ซื้อขนมให้น้องกิน
- เด็กคนที่สาม : เอาเงินให้ชายหมดเลย
- เด็กคนที่สี่ : เอาไปเล่นเกมบนห้าง แล้วซื้อเสื้อผ้านิดหน่อย แล้วซื้อขนมกิน
- ผู้วิจัย : ขณะที่เร่ร่อนเคยเจอเหตุการณ์อะไรที่ชอบ หรือ ไม่ชอบ อะไรบ้างไหม

- เด็กคนที่หนึ่ง : ไม่ชอบเลขครุ บางวันนะเจอไอ้พวกขาใหญ่ด้วย มันเอาเงินผมไปหมดเลย แล้วต้องอดข้าวด้วย เวลานอนก็โดนแมงกัดเจ็บจะตาย
- เด็กคนที่สอง : ไม่ชอบ ไม่อยากเร่ร่อน อหากมีบ้านอยู่ จะได้ไม่ต้องเดินเก็บขยะ แล้วไม่มีใครมารังแกด้วย ก็ไอ้พวกเด็กโคม้นชอบมาแกล้งหนู มันยังเคยชวนหนูไปกับมันเลย แต่หนูไม่ไป มันก็เอาเงินหนูไปหมดเลย
- เด็กคนที่สาม : ไม่ชอบเลข สงสารสาส อหากให้พ่อออกจากคุกเร็ว ๆ ฮากับหนูจะได้ไม่ลำบาก
- เด็กคนที่สี่ : ชอบที่มีอิสระดี ทำอะไรก็ได้ แต่ไม่ชอบที่ต้องมีไอ้พวกขาใหญ่มันมาแบ่งมารังแกพวกผม มันกวนตีน ชอบขู่ ชอบเตะเด็กเล็ก ๆ แล้วแย่งเอาเงินไป ผมยังเคยชกกับมันเลย แต่มันตัวใหญ่กว่า เลชสู้มันไม่ได้
- ผู้วิจัย : ขณะที่เร่ร่อนมีเพื่อนที่เร่ร่อนด้วยเยอะไหม มีกี่คน
- เด็กคนที่หนึ่ง : ไม่มีเพื่อน เดินขอทานคนเดียว เจอแต่พวกขาใหญ่หลายคน
- เด็กคนที่สอง : จะอยู่กับน้องแค่ 2 คน เห็นมีเด็กคนอื่นด้วยเหมือนกัน แต่ไม่ได้ไปพูดกับเขา
- เด็กคนที่สาม : ไม่มี อยู่แต่กับฮาส กับพี่สาว อยู่ด้วยกันแค่ 3 คนเอง
- เด็กคนที่สี่ : มีเยอะเลย อยู่กันเป็นกลุ่มตั้งหลายคน
- ผู้วิจัย : ขณะที่เร่ร่อน ทำอะไรบ้างในแต่ละวัน
- เด็กคนที่หนึ่ง : ก็ขอทาน เดินขอบ้างตามข้างถนน หน้าห้าง บางทีก็นั่งบนสะพานลอย ถ้าง่วงนอนก็นอน แล้วเอาเงินไปซื้อข้าวกิน บางวันก็มีคนซื้อมาให้ วันไหนมีคนซื้อข้าวมาให้ แล้วเงินจะเหลือ ก็เอาไปเล่นเกมบนห้าง
- เด็กคนที่สอง : หนู กับน้อง จะเก็บเศษกระดาษ ขวดน้ำพลาสติก จากถังขยะ แล้วคอยดูว่า ถ้ารถเข้ามา เขาก็จะเอาขยะไปทิ้ง ก็เดินตามเขาไปเก็บแล้วเอาไปขายแป๊ะ ได้เงินมากซื้อข้าวกิน ซื้อขนมให้น้อง
- เด็กคนที่สาม : ช่วยขายข้าวถั่วที่สนามหลวง บางวันก็เดินขอทานเอาเงินมาให้ฮาส
- เด็กคนที่สี่ : ขอทานบ้าง ไปกับเพื่อน ไปเก็บเศษขยะ เศษกระดาษ ขวดน้ำพลาสติก มาขายบ้าง แล้วก็เล่นน้ำ แล้วก็นอน หรือไปเดินห้าง ไปเล่นเกมบนห้าง
- ผู้วิจัย : แล้วเคยถูกตำรวจจับหรือมีใครมาหลอกไปบ้างไหม

- เด็กคนที่หนึ่ง : เคยถูกผู้ชายหลอกไป พาไปอยู่บ้าน บอกว่าจะไปเลี้ยงให้อยู่บ้าน มีข้าวกิน
ผมก็เลยไป แต่ต่อมา เขาบังคับให้ออกมาชอทาน เขาขู่ว่าจะตีผม ผมก็
เลยยอม เขาพามาชอทานแล้วพอลดบ่าชก็มารับกลับ แต่มีอยู่วัน ผมเดิน
ชอทานไปเรื่อย ๆ กลับไม่ถูก แล้วก็ไม่ว่าผู้ชายคนนั้นอีกเลย
- เด็กคนที่สอง : ไม่เคยถูกจับ มีแต่มาชวนให้ไปอยู่ด้วย แต่หนูไม่ไป
- เด็กคนที่สาม : ไม่เคย
- เด็กคนที่สี่ : บอเลขครู พวกผมวิ่งหนีประจำ ไม่เคยโดนจับได้ซะที พวกผมวิ่งเร็วนะ
มันตามผมไม่ทันหรอก พอมีใครตะโกนบอกมาว่า "พ่อมึงมาแล้ว" ก็เป็นที่
รู้กันว่า วิ่งหนีได้เลย ต่างคนต่างวิ่ง พอสักพักก็กลับมาอยู่เหมือนเดิม ก็ไม่
เห็นว่าจะมีใครโดนจับไปสักคน
- ผู้วิจัย : มาอยู่บ้านอุปถัมภ์ได้อย่างไร
- เด็กคนที่หนึ่ง : เจอกับครู แล้วครูพามาอยู่ที่นี้
- เด็กคนที่สอง : หนูกับน้องเจอครูที่หมอชิต แล้วครูชวนมาอยู่ หนูกับน้องเลขมา
- เด็กคนที่สาม : เจอครูมาสอนหนังสือที่สนามหลวง และครูไปขอกับชายให้มาอยู่ที่นี้
- เด็กคนที่สี่ : ครูที่มาสอนหนังสือ พามาอยู่
- ผู้วิจัย : เคยคิดอยากกลับไปอยู่กับผู้ปกครองหรือญาติพี่น้องบ้างไหม
- เด็กคนที่หนึ่ง : เคย แต่ไม่รู้ว่ามีอยู่ไหน
- เด็กคนที่สอง : ไม่เคย ไม่อยากกลับ เกล็ดที่สะเก้ กลับไปมันใกล้เอาอีก
- เด็กคนที่สาม : อยากกลับไปอยู่กับชาย แต่ชายบอกว่าชายเลี้ยงไม่ไหว ให้อยู่ที่นี้ เวลา
วันหยุด ครูก็พาไปเยี่ยมชายที่วัด
- เด็กคนที่สี่ : ไม่อยากกลับ เคยมีคนแม่ตีอีก อยู่ที่นี่ดีกว่า
- ผู้วิจัย : เมื่อถูกเรียกว่า "เด็กเร่ร่อน" เด็กจรจัด เด็กข้างถนน หรือเด็กเหลื่อม
แล้วรู้สึกอย่างไร
- เด็กคนที่หนึ่ง : ไม่ชอบให้ใครมาเรียกว่า ไล่เด็กจรจัด หรือไล่ลูกไม่มีพ่อแม่
- เด็กคนที่สอง : โกรธ แต่ไม่ค่อยมีใครเรียก ถ้าใครมาเรียก หนูก็กด่ามันกลับ
- เด็กคนที่สาม : เฉย ๆ
- เด็กคนที่สี่ : ไม่ชอบ
- ผู้วิจัย : เคยทะเลาะวิวาท หรือชกต่อยกับเพื่อนที่เร่ร่อนไหม เพราะสาเหตุใด

- เด็กคนที่หนึ่ง : เคยทะเลาะกับพวกซาใหญ่ มันมาแย่งเงินผม แต่ไม่เคยชกมัน มันตัวใหญ่กว่า ผมเลยต้องให้เงินมันหมด
- เด็กคนที่สอง : เคยค้าไอ้พวกที่มาได้เงิน กับพวกที่มาชวนหนูไปอยู่ด้วย
- เด็กคนที่สาม : เคยค้าแก่พวกที่มันมาแกล้ง
- เด็กคนที่สี่ : เคยชกกับไอ้พวกซาใหญ่ แต่ตัวมันใหญ่กว่า เล่ห์มันไม่ได้ ไอ้พวกนั้นชอบมาได้เงินเอาไปสอยดาว (การคมดาว)
- ผู้วิจัย : สมมติว่าถ้าไม่เจอกับक्रमุนิธิสร้างสรรค์เด็ก จะทำอย่างไร
- เด็กคนที่หนึ่ง : ไม่รู้
- เด็กคนที่สอง : ก็อยู่กับน้อง 2 คน
- เด็กคนที่สาม : อยู่กับชายที่วัด ช่างชายชานแก้วที่สนามหลวง
- เด็กคนที่สี่ : ก็อยู่กับเพื่อนที่สะพานพุทธเหมือนเดิม

และจากความคิดเห็นในการมองภาพลักษณะของกลุ่มเด็ก เรวอนของบุคคลทั่วไปที่ได้พบเห็นและให้สัมภาษณ์ ไว้ว่า

- ผู้วิจัย : เมื่อได้ยินคำว่า "เด็กเรวอน" ท่านนึกถึงอะไรเป็นสิ่งแรก
- บุคคลที่หนึ่ง : คิดถึง เด็กที่หนีออกจากบ้าน เด็กขอทานตามสะพานลอย
- บุคคลที่สอง : เด็กที่แต่งตัวมอมแมม เด็กขอทานตามป้ายรถเมล์
- บุคคลที่สาม : เด็กที่ขี้ปมด้อย ไม่มีโอกาสเหมือนเด็กคนอื่น
- บุคคลที่สี่ : เด็กที่มีปัญหา ไม่มีพ่อแม่ ไม่มีบ้านอยู่
- ผู้วิจัย : เท่าที่ท่านเห็นลักษณะทั่วไปของเด็กเรวอนเป็นอย่างไร
- บุคคลที่หนึ่ง : แต่งตัวมอมแมม ตัวดำ
- บุคคลที่สอง : ทำทางผอม แต่งตัวมอมแมม หน้าตาไม่สดชื่น พูดจาไม่สุภาพ
- บุคคลที่สาม : ล่าปาก ต้องฉันทัน คอสู๋ ชาดปัจจันพื้นฐาน ใช้ชีวิตตามมีตามเกิด ปากกัดตีนถีบ
- บุคคลที่สี่ : ตึคฮา มอมแมม
- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เด็กออกมาเรวอน คืออะไร

- บุคคลที่หนึ่ง : คิดว่าสาเหตุใหญ่เลย คงเป็นปัญหาทางบ้าน
- บุคคลที่สอง : ต้องมีปัญหาทางบ้าน เขาคงคิดว่าไม่มีใครรักเขา เลยนี้ออกจากบ้าน
- บุคคลที่สาม : มาจากครอบครัว โดสโงมาจาก เศรษฐกิจ ฐานะและความไม่พร้อมของครอบครัว
- บุคคลที่สี่ : ปัญหาครอบครัว ฐานะ สภาพแวดล้อม
- ผู้วิจัย : มีความคิดเห็น และความรู้สึกอย่างไรกับเด็กเร่ร่อน
- บุคคลที่หนึ่ง : สงสารเขาอะ เคยเจอคนหนึ่ง เขาขึ้นรถไฟมา แล้วเห็นมีผู้ชายเข้ามาตีสนิทด้วย หน้าตาไม่น่าไว้วางใจ คิดว่าคงจะหลอกเด็กไปไหนแน่ พี่ก็เลยเข้าไปคุยกับเด็ก เพื่อกันไม่ให้เขาถูกหลอก แล้วคุยกับเขา ได้ความว่าหนีออกจากบ้านมา จะมาหางานทำที่กรุงเทพ พี่ยังบอกเขาเลขมาให้กลับบ้านเถอะ ที่กรุงเทพอันตราย แล้วยังให้เงินเขาไปซื้อตั๋วรถกลับบ้านเลย
- บุคคลที่สอง : สงสารเขาเหมือนกัน แต่ไม่รู้จะช่วยเหลือยังไง
- บุคคลที่สาม : เขาเกิดมาแล้วมีปมคืออ ยไม่มีโอกาสเหมือนเด็กคนอื่น ๆ ต้องคอยลุ้นรอน่าเห็นใจเขาอะ
- บุคคลที่สี่ : ไม่อยากให้มีเด็กเร่ร่อน อยากให้พ่อแม่เขาดูแลเด็กให้มาก ๆ ไม่ควรปล่อยให้เด็กมีปัญหา
- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าเด็กเร่ร่อนนี้มีปัญหาคือสังคมหรือไม่อย่างไร
- บุคคลที่หนึ่ง : มีแน่นอน ถ้าเด็กไม่มีคนอบรมสั่งสอน เด็กสามารถจะทำผิดได้โดยไม่รู้ตัว
- บุคคลที่สอง : มีเยอะเลย เขาอาจจากตัวเกเรเมื่อโตขึ้น หรือขอกทานเอาเงินไปใช้ในทางที่ผิด เช่น ซื้อยาเสพติด หรือถ้าไม่ได้ ก็จะไปขโมยของ
- บุคคลที่สาม : เขาต้องดิ้นรนเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด ไม่มีคนอบรมสั่งสอน และไม่มีความรู้หนทางที่จะทำให้เขาหลงผิดมีอยู่มาก อาจจะเจตนา หรือไม่เจตนา หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาในสังคมได้
- บุคคลที่สี่ : มีปัญหามาก เช่น การลักขโมย ก่ออาชญากรรม ทะเลาะวิวาท
- ผู้วิจัย : ถ้าท่านช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ได้ ท่านจะช่วยเหลือเขาอย่างไร

- บุคคลที่หนึ่ง : จะพาเขาไปส่งที่บ้านพักกรมประชาสัมพันธ์
 บุคคลที่สอง : ช่วยหาที่พักให้เขา จะพาเขาไปมูลนิธิที่ดูแลเด็ก
 บุคคลที่สาม : ถ้าเขาหิว ก็จะให้อาหารเขา หรือให้ความช่วยเหลือเท่าที่สามารถจะ
 ช่วยได้ หรือ ติดต่อบ้านพักที่สงเคราะห์ ให้เขาไปอยู่
 บุคคลที่สี่ : บริจาคเงิน หรือสิ่งของต่าง ๆ ให้แก่เขา

จากคำสัมภาษณ์ของเด็กเร่ร่อน และความคิดเห็นของบุคคลทั่วไปที่พบเห็นเด็กเร่ร่อน ทำให้สามารถมองเห็นเอกลักษณ์เฉพาะที่สะท้อนให้เห็นถึงสาเหตุของการออกมาเร่ร่อน การดำเนินชีวิตประจำวัน สถานที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และการยังชีพเพื่อช่วยเหลือตนเองให้อยู่รอดปลอดภัย และการแสดงออกอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมองถึงในภาพรวมแล้ว จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อน เป็นวัฒนธรรมย่อยที่แตกต่างจากสังคมและวัฒนธรรมของคนส่วนใหญ่ เพื่อช่วยให้กลุ่มมีความเข้าใจกันในเรื่องการดำเนินชีวิต การอยู่รอดปลอดภัยมีบรรทัดฐานเกิดขึ้นในกลุ่ม เช่น ภาษา พฤติกรรม ความเชื่อ และการแสดงออก อย่างชัดเจน

วัฒนธรรมเด็กเร่ร่อนในโรงเรียน

การเข้าใจวัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนบนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจ การไว้วางใจและการช่วยเหลืออย่างแท้จริง นับเป็นความต้องการอย่างมากของเด็กเร่ร่อน จะเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสภาพจิตใจของเด็กให้ดีขึ้น การฟื้นฟูสภาพร่างกายจิตใจให้มีความรักความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดในความหมายที่ใกล้เคียงกับระบบครอบครัว มีความเป็นอยู่ดูแลแบบพ่อแม่ลูก หรือ พี่เลี้ยงน้อง ทั้งนี้เพื่อเป็นการนำไปสู่การให้เด็กกลับคืนสู่สังคมเหมือนเด็กปกติโดยทั่วไป การส่งเด็กเข้าสู่สถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาเหมือนกับเด็กปกติ เป็นโอกาสที่ดีและเหมาะสมที่สุดที่จะนำเด็ก ๆ คืนกลับไปสู่สังคมที่มีระบบอย่างประณีต การปรับตัวของเด็กเร่ร่อนจากวัฒนธรรมที่ไร้ขอบเขต ไม่มีระบบระเบียบ ต่อสู้ดิ้นรน เร่ร่อนรู้จากประสบการณ์รอบข้างที่ต้องเผชิญเพื่อพาตัวให้ออก มาสู่วัฒนธรรมระบบโรงเรียน ที่มีกฎเกณฑ์

ระเบียบวินัย มีภาษาและการเรียนรู้จากกระบวนการหลักสูตรที่แน่นอน และอื่น ๆ ที่มีระบบในสังคม การปรับตัวจากวัฒนธรรมหนึ่งไปเข้าสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นอกจากจะขึ้นอยู่กับตัวเด็กแล้ว จะต้องขึ้นอยู่กับ สิ่งแวดล้อมในสังคมนั้นด้วย โดยเฉพาะ ครู เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กเร่ร่อน ครูต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของเด็ก ให้ความรัก ดูแล เอาใจใส่ ให้การยอมรับในตัวเด็ก และมีความอดทนต่อพฤติกรรมอันก้าวร้าว ไม่มีระเบียบวินัยของเด็ก การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กในเชิงบวกจึงเกิดขึ้น

จากคำบอกเล่าของครูประจำชั้นของเด็กเร่ร่อนได้เล่าเกี่ยวกับเรื่องการปรับตัวของเด็กว่า

อาจารย์ ก

"ตอนเขาเข้ามาเรียนในโรงเรียนใหม่ ๆ เขาจะไม่สนใจเรียนเลข จะไม่หยิบสมุด หนังสือขึ้นมาเรียนเลข จะนั่งเฉย ๆ พี่ก็เข้าใจนะว่าเขาคงไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นห้องสี่เหลี่ยม ๆ มีโต๊ะนั่งของใครของมันมีการอ่าน-เขียนหนังสืออย่างนี้ สอนให้อ่านให้เขียนอะไรก็ไม่ทำสักอย่าง ขนาดจับมือเขียนยังไม่เขียนเลข แล้วยังชอบแกล้งเพื่อน เพื่อนจะมาฟ้องว่าโดนเด็กบ้านอุปถัมภ์แกล้งทุกวัน พี่ก็เรียกเขามาคุย แล้วก็สอนเขา แต่ไม่เคยทำโทษเขาอะ ไม่อยากให้เขามือคดกับครูอีกคน เดี่ยวจะพาลไม่ยอมเรียน แล้วแอ้เลข แต่พอมาทอม 2 นี้เขาดีขึ้นเรื่อยๆ คงปรับตัวได้ดีขึ้น เวลาเรียนก็จะเรียนแต่ยังชอบนั่งเหม่อใจลอยเฉย ๆ บ้างก็เรียกว่ายังยอมเรียนว่านั่งเฉยๆ การบ้าน หรือ งาน ก็ทำส่งบ้างไม่ส่งบ้าง ก็ยังคิดว่าได้ผล พี่เข้าใจถึงสภาพจิตใจของเขา เขาต้องการให้เราดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ ถ้าวันไหนดูแลเขาเป็นพิเศษ เรียกเขามาทำมาสอนที่โต๊ะ วันนั้นจะได้งาน แต่ถ้าวันไหนไม่สามารถดูแลเขาได้ ต้องดูแลนักเรียนคนอื่นด้วย ซึ่งก็มีปัญหาไม่แตกต่างกับเด็กบ้านอุปถัมภ์นักหรอก เขาก็จะไม่ทำงานพี่ก็พยายามที่จะเอาใจใส่เขามากกว่าคนอื่นนะ มาถึงตอนนี้ก็นับว่าเขาดีขึ้นมากก็คงค่อยเป็นค่อยไป จะให้เขาดีพร้อมปึ่บปึ่บเลขคงเป็นไปได้"

อาจารย์ ข

"นี่ห้องพี่มีเด็กบ้านอุปถัมภ์ 2 คน เขาให้พี่ตามขึ้นมาตั้งแต่ปีที่แล้ว ซึ่งปีที่แล้วป.1 ห้องพี่มีเด็กบ้านอุปถัมภ์อยู่ 3 คน แต่ต้องให้เรียน ป.1ใหม่ เพราะเด็กอ่าน-เขียนไม่ได้เลข เด็กไม่รับรู้ หรือเรียนรู้อะไรเลข คิดว่าสมองเขาคงช้า จะมีการเชื่อมโยง เนื้อหาตลอดเวลาจะไม่พูดกับเพื่อนคนอื่น ๆ เลข นอกจากเพื่อนเด็กบ้านอุปถัมภ์เหมือนกัน ขนาดสอบเด็กก็ไม่ทำข้อสอบ พี่ก็เลขต้องให้เรียน ป.1 ซ้ำอีกปีนึง ส่วนเด็กอีก 2 คน ของพี่เขาเป็นพี่น้องกัน จากที่คุยกับเขา เขาบอกว่าพ่อแม่ตาย เขาก็ออกมาเร่ร่อนกัน 2 คนพี่น้องแล้วมาเจอครูที่บ้านอุปถัมภ์พามาอยู่ที่นี้ คนที่เป็นผู้หญิงอายุประมาณ 10-11 ปี แต่ไม่เคยเข้าเรียนมาเลข เลขต้องมาเริ่มต้นขึ้น ป.1 คนน้องเป็นผู้ชาย อายุประมาณ 7-8 ปี คิดพี่สาวน่าจะเลขขนาดนั่งในห้องต้องให้หนึ่งกับพี่สาว ถ้าแยกแล้วจะร้องไห้ พี่เลขจัดโต๊ะให้หนึ่งกับพี่สาวตั้งแต่ ป.1 มาตลอดเลข ด้านพี่สาวก็รักน้อง คุณน้อง ก็มีทะเลาะกันบ้างวันไหนถ้าเห็นคนน้องร้องไห้ แสดงว่าทะเลาะกันกับพี่ คนพี่เขาเก่งนะ เรียนรู้ได้เร็ว เรียนเก่งเป็นที่หนึ่งของห้อง เด็กนักเรียนในห้องเรียนเขาว่า "พี่สาว" พี่ให้เขาเป็นหัวหน้าห้องคุณน้อง ๆ ซึ่งเขาก็ทำหน้าที่ได้ดี อีกอย่างพี่คิดว่า ความซื่อสัตย์ของเด็กพวกนี้ต้องการการยอมรับจากเพื่อนหรือบุคคลรอบข้างแน่นอน แล้วพี่ว่าเมื่อมีคนยอมรับเขา เขาสามารถปรับพฤติกรรมได้ดีแน่นอน ส่วนคนน้อง ตอน ป.1 คิดอยู่แต่พี่สาวกับเพื่อนที่เข้าชั้นแต่พอขึ้นมา ป.1 นี่ดิฉันนะยังคุยยังเล่นกับเพื่อนคนอื่น ๆ ได้ แอมยังแกล้งเพื่อนผู้หญิงด้วยนะ พี่ว่าเขาปรับตัวได้ดีถ้าเรายอมรับเขา คุณเอาใจใส่ให้ความรักกับเขาอย่างพี่นี่ พี่จะไปดูหิวเขาทุกเช้าช่วงเช้าแถว เขาเองก็คงรู้สึกได้ว่าเป็นการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ที่ให้แก่เขาทั้งคู่ ก็ดีใจนะที่สามารถทำให้เขาดีขึ้นได้"

อาจารย์ ค

"ห้องพี่นี่จะมีเด็กบ้านอุปถัมภ์เกินครึ่งห้องซะอีก อยู่กับพี่มาตั้งแต่ปี ป.1 แต่พอมา ป.3 ก็ถูกจับแยกห้องไปอยู่ห้องอื่นบ้าง เหลืออยู่เพียง 3 คน เองป็นนี้ เท่าที่พี่สอนเด็กบ้านอยู่ อุปถัมภ์มา 2 ปีกว่า เนื่อนั้น คอนเด็กเข้ามาเรียนช่วงแรกเนี่ย ก็จะมีทั้งที่ปรับตัวได้เร็วตั้งใจเรียนดี คิดว่าเขาคงอยากจะเรียนหนังสือมาก่อน พอได้มาเรียนก็เลยชอบ อซากเรียนรู้อซากอ่าน อซากเขียนได้ เลยอดตั้งใจ สนใจที่จะเรียน ทำให้เขาเรียนได้ดี แต่ก็มีอีกพวกที่ปรับตัวไม่ได้ พวกนี้จะไม่สนใจ ไม่ทำอะไรเลย ไม่หยิบสมุด หนังสือขึ้นมาเรียน ไม่ฟังครูสอน ไม่ทำงานส่ง แล้วเขาจะมีวิธีที่ไม่สนใจเรียน แตกต่างกันด้วยนะบางคนเดินไปเดินมารอบห้องเลข ในขณะที่ สอนด้วยนะ พี่บอกให้เขานั่ง เขาก็ไม่นั่ง จะคุยก็ไม่อซากคุยไม่รู้จะทำยังไงเลขต้องปล่อย แต่บอก ให้ไปเดินหลังห้องนะตรงหน้าห้องนี้ครูจะสอนเพื่อน เขาก็ไปเดินนะเดินไปเดินมา จนเมื่อเอง ละถึงมานั่งที่ บางคนชอบนอนดูไปห้องน้ำ นานมากเกือบชั่วโมงจนต้องให้เพื่อนไปตาม ปรากฏ เพื่อนมาบอกว่าลงไปเดินเล่นอยู่ข้างล่าง และอาสาสมัครไปตักน้ำดื่มมาไว้ในห้องก็ไปนานมาก เหมือนกัน แล้วมีประเภทนอนหลับไปกับโต๊ะก็มี แอบลงไปใต้โต๊ะ แอบไปนอนฮาวอยู่หลังห้อง ก็มี บางคนใจไม่อยู่กับเนื้อกับตัวโน่นเนาะใจลอยไปดึงโหนด้อไหน พอเรียกชื่อสะดุ้งโห่งเลข แล้ว ก็มีประเภทพวกที่เลือกวิชาเรียน ถ้าชอบวิชาไหนจะเรียนจะทำงานส่งวิชานั้น แต่ถ้าวิชาไหนที่ไม่ชอบจะไม่เรียน ไม่สนใจ แกฉีกสมุดหนังสือของวิชานั้นทิ้ง หรือเอามาพับเล่นกันซะอีก อ้อ เคยมีอยู่คน คนนี้เกเรมาก แต่ตอนนี้ออกจากโรงเรียนไปแล้ว ทราบมาว่า ผู้ปกครองมารับออกจากบ้านอุปถัมภ์ไปแล้ว แกไม่เรียนเลข สมุด หนังสือ ทุกวิชา แกฉีกทั้งหมด พอพี่ถามว่า สมุด หนังสือไปไหน ไม่เห็นเคยเอามาเลย คั้นกระเป๋าก็ไม่มีสิ๊กเล่ม แกก็บอกว่า หายบ้าง เพื่อนที่บ้านอุปถัมภ์ขโมยบ้าง ลืมเอามาบ้าง แต่เด็กที่บ้านอุปถัมภ์คนอื่น ๆ บอกว่า เจ้านี้ ฉีกทิ้งพับจรวด เล่นหมดเลขพี่เลขไม่รู้จะทำยังไงดี คุมาก ๆ ก็กลัวว่าเด็กจะเคล็ด คือ เราเข้าใจนะ ว่าเขามี ปัญหา พูดคุยก็ไม่ได้ผลไอ้ที่คุ ก็มีบ้าง แต่ไม่แรงหรอก ทั้งขู่ ทั้งปลอบ สารพัด แต่พอนาน ๆ ไปนะ คิดว่าเขาคงชินกับเราแล้วเราก็นชินกับเขาดิวส ก็เลขต่างคนต่างพอจะปรับตัวเข้าหากันได้ พอมายุปี ป.2 นี้ดีขึ้นมาหลายคน คงเป็นเพราะสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย เขาเริ่มรู้สึกว่ามีชีวิต ที่เหมือนกับเพื่อนเด็กปกติบ้างแล้ว แล้วยังชินชับเฮาส์ดี ๆ ที่เขาเรียนรู้อุไปด้วย พอมาย ป.3

เด็กที่เหลืออีก 3 คน ในห้องที่เลขไม่มีปัญหาอะไร แต่เด็กที่ถูกแยกไปอยู่ห้องอื่นกับครูคนอื่นนี่ เด็กอาจจะต้องปรับตัวให้เข้ากับครูคนใหม่อีก แล้วครูคนอื่นที่เพิ่งจะสอนเด็กพวกนี้ก็เหมือนกัน ไม่รู้ว่าเขาจะเข้าใจเด็กมากน้อยแค่ไหนตัวเองก็ท้วงอยู่ แต่จะว่าไปก็คินะ เด็กจะได้เจอกับครูใหม่บ้าง เด็กสามารถปรับตัวได้ก็ขึ้นกับได้ตามสัญชาตญาณของเขา เขาอาจจะพอใจและมีพฤติกรรมที่คั่งขึ้นก็ได้ ใครจะรู้ จริงไหม”

อาจารย์ ง

“พอดีที่เพิ่งเคยสอนเด็กพวกนี้ในปีนี้ ที่ห้องมีเด็กบ้านอุปถัมภ์ 2 คน คนนึงคงจะเป็นเด็กเร่ร่อน แต่อีกคนไม่ใช่ล่ะ มีพ่อแม่ พี่ว่าน่าสงสารนะเจ้าพวกนี้ เขาไม่น่าจะต้องมาเผชิญโลกตั้งแต่ยังเด็ก เท่าที่สังเกตเห็นพฤติกรรมของเขา คิดว่าเขาคงยังไม่ชินกับครูคนใหม่ อย่างพี่นี่ ยังไม่เห็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เห็นเรื้อบ ๆ ไม่ค่อยพูดจา ไม่ค่อยเล่นกับเพื่อนในห้อง ชอบอยู่คนเดียว พี่เห็นเวลาพักกลางวัน เขาก็เดินไปไหนมาไหนคนเดียว ทำทางจะขึ้นถ้าถูกเพื่อนแกล้งแล้วจะร้องหรือไม่ก็คาแดง ๆ เวลาเรียนในขณะที่สอน เขาก็จะนั่งเฉย เหมือนจะไม่รับรู้อะไรที่สอนเท่าไร แต่ถ้าให้ทำแบบฝึกหัดหรือการบ้านก็ทำส่งนะ แต่แบบฝึกหัดที่ให้ทำส่งในห้องจะไม่ทำ พี่คิดว่าเขาคงยังไม่ชินกับการถูกจำกัดขอบเขต หรือระยะเวลา จะคอยถามเขาบ่อย ๆ ว่า ทำได้ไหม เข้าใจไหม เขาก็จะตอบว่าทำได้ เข้าใจ แล้วพฤติกรรมอีกอย่างที่เป็นกันทุกคนของเด็กบ้านอุปถัมภ์ ก็คือ พูดจาห้วนห้วนไม่มีหางเสียง พี่ก็ไม่ได้ว่าอะไรเขาหรอกนะ แต่จะสอนเขาว่า “ให้มันครบต่อท้ายด้วย” แล้วอีกอย่าง คือ พวกนี้เอาตัวรอดได้ดีทีเดียว เวลาเรียนไม่ค่อยตั้งใจเรียน แต่เวลาทดสอบแล้วเด็กเขาจะทำได้ แล้วอีกเรื่องเท่าที่เห็น ก็จะมีเรื่อง อารมณ์ของเด็ก เขาค่อนข้างจะมี 2 อารมณ์อยู่ในตัว บางวันคิมมากเขี้ยว ไม่ต้องพูดเขาจะตั้งใจเรียน สนใจทำงานส่ง แต่พอมาอีกวันรุ่งขึ้นจะเป็นอีกอารมณ์ จะไม่สนใจ ไม่ทำ ไม่หยิบไม่จับ ขนาดเรียกเขามาคุยว่ามีปัญหาอะไรหรือเปล่า เขายังไม่พูดเลย พี่คิดว่าเขาคงมีความคิดที่คิดค้ำในตัวเอง ใจหนึ่งอยากเรียนรู้อีกใจไม่อยาก ก็ไม่ทราบสาเหตุ เพราะเขาไม่พูด ไม่คุยให้เรารับรู้เลย เลขเวลามีปัญหาที่ไม่ทราบจะแก้ใครตรงไหนดี”

และจากการสัมภาษณ์ครูเพิ่มเติม เกี่ยวกับ วัฒนธรรมของโรงเรียนและพฤติกรรมทั่วไปของเด็กเร่ร่อนในโรงเรียน ดังนี้

- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าวัฒนธรรมของโรงเรียนเป็นเช่นไร
- อาจารย์ ก : วัฒนธรรมของโรงเรียนนี้ส่วนมากจะเป็นสังคมวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับวัดมาก มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างวัดกับโรงเรียน มีการอบรมนักเรียนโดยพระสงฆ์ ที่วัดให้นักเรียนเป็นคนดีในสังคม
- อาจารย์ ข : เป็นสังคมที่มีระเบียบวินัย และอบรมสั่งสอนให้นักเรียนเป็นคนดี
- อาจารย์ ค : การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้มีความรู้ เคารพเชื่อฟังครูอาจารย์ มีระเบียบรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน
- อาจารย์ ง : ให้การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้นำความรู้ไปใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้
- ผู้วิจัย : ระเบียบ-กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกันในการอยู่ร่วมกันในห้องเรียนคืออะไร
- อาจารย์ ก : มีระเบียบวินัยในการเรียนการสอน มีการขออนุญาตในการออกนอกห้อง การเคารพเชื่อฟังครู มีกฎเกณฑ์ในการเรียนการสอนและกฎระเบียบที่ครูกำหนดขึ้นให้มีการศึกษาค้นคว้า-ตอบคำถาม-ซักถามในทางวิชาการต่าง ๆ
- อาจารย์ ข : จะเน้นการรักษาความสะอาดในห้องเรียน และการเคารพเชื่อฟังครู
- อาจารย์ ค : การรักษาความสะอาดของห้องเรียน มีความรักความสามัคคี และมีการรับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อตนเอง
- อาจารย์ ง : คือ สิ่งที่นักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติตามอย่างเสมอภาคกัน
- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่า เด็กมีการปรับตัวในโรงเรียนได้หรือไม่ เพราะสาเหตุใด
- อาจารย์ ก : เด็กปรับตัวได้ เพราะครูและเพื่อน ๆ ที่เข้าใจ และสนับสนุนเขา
- อาจารย์ ข : เพราะ ครูและเพื่อนเข้าใจเขา
- อาจารย์ ค : ครูต้องเข้าใจเด็ก ขยายหาข้อมูลส่วนตัวของเด็ก และทำความเข้าใจเขาให้มาก
- อาจารย์ ง : เท่าที่ดู เขาปรับตัวได้นะ คงเพราะทั้งครูและเพื่อนเข้าใจและยอมรับเขา
- ผู้วิจัย : ท่านคิดว่าท่านมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กด้วยวิธีใด
- อาจารย์ ก : มีความเข้าใจในภูมิหลังของเขา แล้วให้อภัย ให้ความอบอุ่น เป็นกันเอง และสนับสนุนให้เข้าร่วมในกิจกรรม
- อาจารย์ ข : คอยดูแลเอาใจใส่ให้ความรักความสนใจแก่เขาเป็นพิเศษ แล้วจะเห็นการปรับตัวในทางที่ดีได้อย่างชัดเจน
- อาจารย์ ค : ดูแลเขาอย่างใกล้ชิด พูดคุยกับเขา ให้คำชมเชยเมื่อเขาทำดี

- อาจารย์ ง : ให้ความอบอุ่น สร้างความเชื่อมั่นให้กับเขาโดยการให้ความสนใจเป็นพิเศษ
- ผู้วิจัย : พฤติกรรมในระยะแรกที่เด็กเร่ร่อนเริ่มเข้ามาในระบบโรงเรียนเป็นที่
ยอมรับของครูและเพื่อนร่วมชั้นเพียงใด
- อาจารย์ ก : ครูและเพื่อนเข้าใจเขา และอยู่ร่วมกันได้ดี
- อาจารย์ ข : พอดีเด็กของพี่เรีบร้อย และขยันเรียน แม้จะยังพูดจาไม่สุภาพ แต่เพื่อน
ในห้องก็ยอมรับได้ และพี่ก็เข้าใจว่ามันเป็นภูมิหลังของเด็ก
- อาจารย์ ค : ครูพยายามให้ความเสมอภาคแก่เด็ก เด็กก็จะเริ่มปรับตัวให้ทันเพื่อน
และเข้ากับเพื่อนได้
- อาจารย์ ง : ได้ เพราะให้ความเข้าใจและดูแลเอาใจใส่เขาให้มาก
- ผู้วิจัย : พฤติกรรมของเด็กเร่ร่อนที่เป็นปัญหาและพบบ่อยครั้ง คืออะไร
- อาจารย์ ก : ช่วงแรกเลขที่เพิ่งเข้ามาใหม่ ๆ เขาจะหนีเรียน ไม่เข้าห้องเรียน
จะไปเล่นที่สนาม หรือหนีออกนอกโรงเรียนไปเลย และไม่ค่อยเล่น คู้
หรือเข้ากลุ่มกับเพื่อน
- อาจารย์ ข : เรื่องที่พูดจาห้วนไม่สุภาพ หรือบางทีเพื่อนจะมาฟ้องว่าถูกเด็กเร่ร่อนด่า
ไม่สุภาพ และเรื่องพูดจาโอ้อวด มีการแข่งขันเรื่องเรียนใครทำงาน
เสร็จก่อนเสร็จหลัง
- อาจารย์ ค : หลีกเลียงงาน เช่น ไม่ทำเวร ซาดการรับผิดชอบตนเอง เช่น
สั่งให้เตรียมอุปกรณ์การเรียน เด็กจะไม่เตรียมมา
- อาจารย์ ง : มีการแสดงอาการต่อต้านในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นั่งเฉย ๆ ไม่ทำงาน
ส่งครู ไม่หยิบหนังสือขึ้นมาเรียน
- ผู้วิจัย : ท่านพบว่า เด็กเร่ร่อนในห้องของท่านมีการปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลง
พฤติกรรมที่เห็นชัดเจนที่สุดคืออะไร
- อาจารย์ ก : เด็กปรับตัวได้ดีมาก เมื่อขึ้นมาเรียนในชั้น ป.2 ไม่หนีเรียน และเริ่ม
เข้าเล่นในกลุ่มเพื่อนเด็กปกติบ้าง และทำกิจกรรมร่วมกัน
- อาจารย์ ข : เด็กเข้ากลุ่มกับเพื่อนเด็กปกติได้ดี ตั้งใจ สนใจเรียนมากขึ้น และเป็น
ยอมรับของเพื่อนมากขึ้น
- อาจารย์ ค : เด็กเข้ากับสังคมในโรงเรียนได้ เรียนหนังสือได้เหมือนกับเด็กทั่ว ๆ ไป

อาจารย์ ง : เด็กสามารถเขียนหนังสือได้ ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้

จากการสัมภาษณ์ ครูท่านอื่น ๆ ที่สอนหรือเคยสอนเด็กเร่ร่อน หรือเด็กอื่นของบ้าน
อุปถัมภ์เด็ก ได้ข้อมูลอันเช่นเช่นเดียวกัน ตัวอย่างเช่น ครูเล่าว่า

"เด็กบ้านอุปถัมภ์ส่วนใหญ่จะมีปัญหาในช่วงระยะแรกที่เพิ่งเข้ามาในโรงเรียนเท่านั้น
พออยู่นาน ๆ ไป แยกจะไม่ทราบเลยว่าเด็กบ้านอุปถัมภ์กับเด็กบ้านปกติ แตกต่างกันอย่างไร
เขาจะปรับตัวได้สินะ แล้วเพื่อน ๆ ก็ยอมรับเขาด้วย พวกเขามีความสามารถ คุณอย่างวิชาพีลี
(วิชา สว่างเสริมลักษณะนิสัย) เขาชอบเรียนกันนะ ซึ่งเวลาเดินทำให้ทำกิจกรรม วาดภาพ
ทำงานศิลปะเขาถึงชอบ กล้าแสดงออกกว่าเด็กบ้านปกติเสียอีก เรียกว่า เก่งเขี้ยวละ
เด็กผู้หญิงเขาจะชอบเดินชอบรำ เด็กผู้ชายจะชอบวาดภาพ ชอบประดิษฐ์ ไม่เห็นว่าจะมีปัญหา
อะไร หรือถ้าจะมีก็ไม่ได้เกี่ยวกับพฤติกรรมของเขาหรอก ส่วนมากจะเป็นปัญหาเรื่องอุปการณ
การเรียนมากกว่า เช่น วันไหนเรียนวาดภาพจะไม่มีสี ไม่มีอุปกรณ์มาประดิษฐ์ แต่ก็ไม่ใช่เรื่องใหญ่
เพียงแค่ว่าเขาอยู่ในโรงเรียน เขาสามารถเรียนและมีความรู้ เป็นคนดีได้ตามที่เราเฝ้าสั่งสอน
ก็พอใจแล้ว"

และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบข้อมูลเช่นเดียวกันว่า

เมื่อเด็กเร่ร่อนเข้าไปอยู่ในระบบโรงเรียนในระยะแรกในระดับชั้น ป.1 เด็กจะยัง
ปรับตัวไม่ได้ ทั้งนี้พื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรมของเด็กที่มีอยู่เดิม เป็นวัฒนธรรมอิสระมี
เสรีภาพ ซึ่งตรงกันข้ามกับวัฒนธรรมโรงเรียนที่มีกฎ ระเบียบ วินัย โดยสิ้นเชิง เมื่อเด็กเริ่ม
เข้ามาในโรงเรียนในห้องเรียน เด็กจะพบกับห้องสี่เหลี่ยม มีที่แคบ ๆ ใต้งั้น เป็นที่ใครที่มัน
มีเพื่อนแปลกหน้าในห้องเดียวกันประมาณ 30 กว่าคน เด็กยังไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมใหม่ที่เขา
เพิ่งจะได้รับ จึงทำให้เด็กบางคนหนีเรียนลงไปเล่นอิสระที่สนาม หรือออกจากบริเวณโรงเรียน
ไปเลย บางคนไม่ขอมุ่งอยู่กับที่ต้องเดินเวียนไปมารอบห้อง หรือ ออกนอกห้องไปเดินเล่นที่
ระเบียงหน้าต่าง บางคนแอบไปหลังห้อง หรือพบไปกับโต๊ะ โดยไม่สนใจว่าครูกำลังสอนอยู่
บางคนไม่ทำงาน ไม่หยิบไม่จับหนังสือ ไม่มีหนังสือบนโต๊ะ หรือแม้แต่ในกระเป๋านักเรียน
เนื่องจากถูกฉีกทิ้ง หรือพับเล่นหมด พฤติกรรมเหล่านี้เป็นวัฒนธรรมเดิมของเด็กที่เขาได้รับมาเป็น
ระยะเวลาที่นานพอสมควร ฉะนั้นเมื่อเขามาได้วัฒนธรรมใหม่ในระยะที่ยังสั้นอยู่จึงยังไม่
สามารถที่จะปรับตัวได้ทันที ต่อเมื่อเวลาผ่านไปสักระยะหนึ่งซึ่งนานพอสมควร เด็กจึงเริ่มปรับตัว

ให้เข้ากับวัฒนธรรมในสังคมที่เขาอยู่ได้ ทั้งนี้ เพราะมีแรงเสริมจากครูที่มีความเข้าใจ การ
 ฟ้อนปรน การดูแลเอาใจใส่ และการยอมรับจากเพื่อน จึงยิ่งทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ดีมาก
 ยิ่งขึ้น ระยะเวลาอันนานจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี จึงทำให้วัฒนธรรม
 ระบบโรงเรียน สามารถกลืนวัฒนธรรมเดิมของเด็กเร่ร่อนไปได้ จะทำให้เด็กเร่ร่อนกลับเข้ามาสู่
 สังคมระบบได้เหมือนเดิม เมื่อเด็กเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น และเด็กสามารถนำประสบการณ์ที่เคย
 ได้รับมาประพุดิในทางที่ถูกต้อง เด็กจะยิ่งเป็นที่ยอมรับของครูและเพื่อนจนไว้วางใจให้เป็น
 หัวหน้าชั้น นักกีฬาโรงเรียนหรือประธานนักเรียน ซึ่งในปีการศึกษาปี ประธานนักเรียนของโรงเรียน
 เป็นเด็กลูกกรรมกรก่อสร้าง ที่อยู่บ้านอุปถัมภ์เด็ก ส่วนเด็กเร่ร่อนที่เข้าเรียนในปีการศึกษา
 วิชาอยู่ในระดับชั้น ประถมต้นคือ ชั้น ป.2 และ ป.3 มักจะได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าห้อง ได้รับ
 เลือกให้เป็นตัวแทนในการทำกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การแสดง การวาดภาพส่งประกวด
 และได้รับการสนับสนุน จากครูและทางโรงเรียนให้ไปสอบชิงทุน เป็นตัวแทนของโรงเรียนไป
 ประกอบกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนอื่น ๆ แม้ยังไม่ได้รับรางวัลอะไรแต่เด็กเป็นที่ยอมรับในสังคม
 โรงเรียน เด็กมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ดีมากขึ้น

จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กเร่ร่อนที่แสดงออกในโรงเรียน พบว่า โดยทั่วไป
 ไปเด็กจะเข้ากลุ่มกับเพื่อนเด็กที่มาจากบ้านอุปถัมภ์ด้วยกัน เริ่มจากเวลาช่วงเช้าและพักกลางวัน
 เมื่อเด็กเดินแถวจากบ้านอุปถัมภ์มาถึงโรงเรียน ต่างแยกย้ายกันเอากระเป๋าหนังสือไปเก็บที่ห้อง
 ของตน ใครเสร็จเร็วหรือก่อนจะมาหาเพื่อนถึงในห้อง แล้วพากันลงไปเล่นที่สนาม หรือ พากัน
 ไปซื้อขนมรับประทาน และมีเด็กเร่ร่อนบางคนที่เป็นหัวหน้าห้อง ต้องอยู่บนห้องเรียน เช่น คุณแหว
 ทำความสะอาด คุณแฉฉ่มหนังสือ เป็นต้น บางคนจับกลุ่มกับเด็กปกติเล่นของเล่นที่เด็กปกติเอามา
 จากบ้าน และมีบางคนหนึ่งคนเคียวไม่ไปเล่นกับเพื่อน นั่งเล่นอยู่คนเดียวบริเวณหน้าห้องเรียนจาก
 การสอบถามเด็กตอบว่า "ไม่ชอบเล่น อชากนั่งเฉย ๆ" และบอกอีกว่า "พอเล่นแล้วเพื่อน
 ชอบแกล้ง ไม่เล่นดีกว่า" และในบางวันจะพบว่า เมื่อเด็กคนนั้นลงไปเล่นกับเพื่อนจะถูกเพื่อน
 หรือรุ่นพี่แกล้งจนร้องไห้ แต่เด็กจะไม่มาบอกครู เนื่องจากเด็กมีพี่สาว เด็กจึงบอกพี่สาว
 ซึ่งพี่สาวของเด็กจะจัดการลงไปต่อว่าเด็กที่มาแกล้งน้องของตน หรือในบางวันพบว่า มีเด็กเล็ก
 เด็กนักเรียนผู้หญิงมาฟ้องครูว่าถูกเด็กเร่ร่อนแกล้งด้วยการดุด่าหรือตีหัวของเล่นไปซ่อน
 ครูจะว่ากล่าวตักเตือนเด็กไป เมื่อโรงเรียนเข้า เด็กจะพากันมาเข้าแถวแล้วแยกย้ายกันขึ้น
 ห้องเรียนตามปกติ เมื่อเด็กเข้าห้องเรียนแล้ว จะพบว่า พฤติกรรมของเด็กบางพฤติกรรมเกิดจาก

วัฒนธรรมจากสังคมเดิมของเด็กที่ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้และมีการก้าวร้าว ต่อต้าน
 สังคมใหม่ที่กำลังเผชิญอยู่เป็นต้นว่า เด็กไม่ทำการบ้านมาส่ง ในขณะที่ครูสอน เด็กไม่สนใจเรียน
 ไม่หยิบสมุดหนังสือขึ้นมาเรียน เด็กจะนั่งเฉย หรือพบนอนลงไปกับโต๊ะหรือเดินวนไปมารอบห้อง
 ซึ่งพบพฤติกรรมในเด็กเร่ร่อนผู้ชาย แต่ยังมีเด็กเร่ร่อนทั้งผู้หญิงผู้ชายที่มีความสนใจเรียน ชอบ
 ซักถามครู ยกมือตอบปัญหา ทำงานเรียบร้อยส่งครูทุกครั้ง โดยที่เด็กจะมีการแข่งขันกับเพื่อนใน
 การทำแบบฝึกหัดส่งครู ต้องทำเสร็จเร็วและถูกต้องหมด ซึ่งเด็กเร่ร่อนจะชนะเกือบทุกครั้ง
 นอกจากนั้นยังพบพฤติกรรมในการหลีกเลี่ยงงานของเด็กเร่ร่อน เช่นไม่ทำเวรทำความสะอาดห้อง
 หรือสนาม ไม่ยกเก้าอี้เก็บบนโต๊ะของคนในเวลาเลิกเรียนไม่ช่วยเหลือเพื่อนในงานของส่วนรวม
 ซึ่งเด็กปกติจะมาบอกครูทุกครั้งว่า "เด็กเร่ร่อนไม่ทำเวร ไม่ช่วยเหลือเพื่อนในงานส่วนรวม"
 เด็กจะทำเฉย และหลีกเลี่ยงงานไปเล่น จนเมื่อถูกครูดู เด็กจะน้อยใจและไม่พอใจที่ครูดูเขา
 เด็กไม่เข้าใจว่าทำไมครูต้องดูเขา ยกตัวอย่างเด็กเร่ร่อนคนหนึ่ง เด็กจะชอบหลีกเลี่ยงงานทุกครั้ง
 จนถูกครูดูและถูกทำโทษให้ลงไปกวาดสนามหน้าประตูโรงเรียน เด็กก็ยังไม่ทำ และมีสีหน้าบึ้งตึง
 ผู้วิจัยถามเขาว่า

- ผู้วิจัย : เป็นอะไร หน้าบึ้งเขีฮ
 เด็กเร่ร่อน : ไม่เข้าใจว่า ทำไมครูต้องดู เขาก้ออะไรนิด"
 ผู้วิจัย : "ก็หนูไม่ทำเวรตั้งหลายครั้งแล้วไม่ใช่เทรอ ครูเลอบรมหนูให้หนูมีความ
 รับผิดชอบในหน้าที่ง"
 เด็กเร่ร่อน : "แล้วทำไมต้องทำด้วยละ ไม่ทำแค้นก็ผิดด้วยหรือครู"
 ผู้วิจัย : "เป็นหน้าที่ของส่วนรวมนะ ทุกคนต้องช่วยกันทำ"
 เด็กเร่ร่อน : "ก็ไม้อฮากทำ"



ข้อมูลจากคำบอกเล่าของครูประจำชั้นเด็กเร่ร่อนที่กล่าวว่ามีข้อมูลตรงกันว่า "เด็กเร่ร่อน หรือเด็กบ้านอุปถัมภ์ส่วนใหญ่มักจะหลีกเลี่ยงงานส่วนรวมหรือแม้แต่งานส่วนตัว เด็กขาดความรับผิดชอบที่เล็ว เด็กจะไม่ช่วยเหลือเพื่อนในงานส่วนรวม แม้ว่าจะเป็นหน้าที่โดยตรงของเด็กก็ตาม เขายังไม่ทำเลขคู่ ๆ ไปเด็กจะยังเห็นแก่ตัวอยู่ คงเป็นเพราะเขาใช้ชีวิตอย่างอิสระมานาน ช่วยเหลือเฉพาะให้ตัวเองอยู่รอด เขาจึงไม่ชินกับการช่วยเหลือคนอื่นที่สำคัญ บ้านอุปถัมภ์ที่เด็กอยู่ส่วนมากจะมีคนมาทำบุญ มาเลี้ยงอาหาร บริจาคเงิน และนำของมาให้ที่อยู่เสมอ เด็กเป็นผู้ที่รับเพียงผ้าเช็ดตัว จึงยังไม่เคยมีการให้ต่อผู้อื่น เด็กยังเคยชินกับการรับตั้งแต่ออกไปเร่ร่อนจนมาอยู่ที่บ้านนี้อีก คิดว่าเป็นการปลูกฝังที่ผิดมากนะ เพราะถ้าเด็กโศกธันต้องออกไปใช้ชีวิตในสังคม เขาจะอยู่ได้ยังไง เมื่อเด็กเข้ามาเรียนในโรงเรียน เขาเรียนได้ทำกิจกรรมได้เหมือนเด็กทั่ว ๆ ไปเขาปรับตัวเก่งที่เล็วแต่สำหรับพฤติกรรมนี้ทำไมถึงปรับไม่ได้ก็ไม่ทราบ ทั้ง ๆ ที่สอนกันตลอดเลยนะว่าให้มีการเอื้อเพื่อเพื่อนนะ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันนะ แต่ในพฤติกรรมอื่น ๆ เขาปรับตัวได้ดิ้นเรื่อย ๆ"

เมื่อโรงเรียนเลิกเรียน นักเรียนจะต้องเก็บเก้าอี้บนโต๊ะ เด็กเร่ร่อนจะเดินออกไปเข้าแถวหน้าห้องโดยไม่เก็บที่ ทำให้ครูหรือเพื่อนต้องเดิน ซึ่งบางวันเด็กก็จะเข้ามาเก็บ บางวันก็จะไม่เก็บ ปลอฮให้เป็นที่ของเพื่อนที่เป็นเวร เมื่อเข้าแถวเดินลงไปเข้าแถวที่สนามอีกครั้งแล้วเด็กบ้านอุปถัมภ์ทั้งหมดมารวมแถวกัน เพื่อรอให้ครูที่บ้านมารับแถวกลับไปบ้านอุปถัมภ์ โดยเดินแถวจากโรงเรียนกลับไปบ้าน

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เป็นปัญหาจากพฤติกรรมของเด็กเร่ร่อนที่เกิดขึ้นในโรงเรียน คือ การลักขโมยเงินหรือสิ่งของ เด็กเห็นเพื่อนเด็กปกติมีเงินเยอะหรือของเล่น เด็กมีความอยากได้ จึงหยิบฉวยมาเป็นของตน ตามคำบอกเล่าของครูประจำชั้นเด็กเร่ร่อน เล่าว่า

"ช่วงที่เด็กแว้นเข้ามาเรียนใหม่ ๆ จะมีปัญหาเยอะมากเช่นกัน
 หมดเงินเพื่อนหมดของเพื่อน ของบนโต๊ะครู เงินของครู ยิ่งมาค้น
 กระเป๋ามาเจอเลข ขนาด ข้าว ขนมที่จะเอาไว้ทานตอนกลางวันของครู
 ยิ่งหายเลข หรือ ข้าวถาด มาวางบนโต๊ะ ที่เดินไปเข้าห้องน้ำ ล้างไม้
 ล้างมือ แล้วจะกลับมาทาน ยิ่งหายจากโต๊ะเลข พวกเด็กปกติจะมาบอก
 เรื่องว่าเด็กบ้านอุปถัมภ์เอาไป ไม่ใช่ที่โดนคนเดี๋ยวนะ ครูคนอื่นก็โดน
 เหมือนกัน เลขต้องเรียกมาอบรมกันหน่อย ไม่ได้หวังของทรอกนะ แต่พูด
 ให้เด็กเขาฟังว่า ถ้าอหากินก็มาขอครูได้ ครูให้ได้ แต่อ้ามาทำแบบนี้
 เขาเรียกว่าเป็นหมด ทำให้คิดนิสัยไป ก็อบรมเขาไปบ้าง เชิญครูบ้าน
 อุปถัมภ์มาพบแล้วคุยกันบ้าง แต่ที่โดนหนักเห็นจะเป็นเงิน เคยโดนไป
 1,000 บาท เอากระเป๋ามาใส่ไว้ในลิ้นชักโต๊ะ แล้วพอตอนกลับบ้านเอา
 กระเป๋าออกมาจะกลับบ้าน พบว่ากระเป๋าเปิดคาไว้ เคยตรวจดูปรากฏว่า
 เงินหาย เลขตรวจค้นเด็ก ก็เจอว่าเป็นเด็กของบ้านอุปถัมภ์ แต่เจอแค่
 ธนบัตร 500 ใบเดียว สอบถามเด็กบอกว่าเขาเอาเงินไปใบเดียว
 ค้นอีกก็ไม่เจอเลขไม่รู้ว่ามีอีก 500 อยู่ที่ไหน มีใครมาขโมยไปอีกหรือเปล่า
 ตั้งแต่ตอนนั้นมาเวลาออกไปไหนต้องเอากระเป๋าคิดไปด้วยตลอด ไม่กล้า
 ใส่ลิ้นชักโต๊ะไว้"

ส่วนครูประจำชั้นเด็กแว้น ท่านอื่น ๆ เล่าว่า "เคยเจอเรื่อง
 ออาหาร ขนม ที่นำมาทานกลางวันหายไป สอบถามไปมาจึงรู้ว่าเป็นผลงาน
 ของเด็กบ้านอุปถัมภ์ แล้วยังมีของหายจะเป็นดินสอ ฮางลบ สมุด ที่ใช้แจก
 เด็กนั้นแหละ วางไว้บนโต๊ะแล้วหาย พอจะหยิบแจกเด็กคนอื่นอีกที ดินสอ
 ฮางลบ หมกคล่องแล้ว กิ่งงเหมือนกันว่า มันยังอยู่เต็มกล่องนี่น่าพอหยิบมา
 อีกทำไมหมกคล่องแล้ว ก็สอบถามเด็กบอกว่าเห็นเด็กบ้านอุปถัมภ์มีดินสอ
 ใหม่ตั้งเยอะ ไม่รู้ใช้ที่อยู่กับโต๊ะครูหรือเปล่า พอไปขอกู้ก็พบว่ามืออยู่
 หลายแห่ง ก็ตกใจจนเขาบอสนเหมือนกันเรื่องนี้ ซึ่งตอนนั้นก็เบาบางไปเยอะ
 แล้วเริ่มจะไปเป็นปัญหาของเด็กบ้านปกติบ้างแล้ว"

จากการสังเกตพฤติกรรมเด็กเร่ร่อนในระยะเวลาช่วงนี้ ยังไม่พบว่าเด็กเร่ร่อน หรือเด็กบ้านอุปถัมภ์คนใดมีปัญหาเรื่องลักขโมย หรือมีปัญหา แต่จับไม่ได้เนื่องจากยังคงมีเหตุการณ์ การลักขโมยสิ่งของและเงินอยู่ แต่ยังไม่สามารถจับผู้กระทำได้ ในการสันนิษฐาน ทั้งครูและเด็ก ปกติที่เป็นเจ้าทุกข์เองจะสันนิษฐานไปที่เด็กบ้านอุปถัมภ์ก่อน เนื่องจากยังมีความเชื่อในพฤติกรรม เดิมของเด็ก เมื่อทำการค้นแล้วไม่พบ จึงสันนิษฐานในสาเหตุอื่นต่อไป อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นช่วงที่ผู้วิจัยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2

... เหตุการณ์เกิดจากเด็กปกติได้นำเครื่องเล่นเกมกคมา เมื่อนำมาเล่นต่างมีเพื่อน รุมล้อมขอเล่นด้วยหลายคน ทั้งเด็กเร่ร่อนและเด็กปกติ ในวันแรกที่เด็กปกตินำมาเล่น ยังไม่มี เหตุการณ์ใดเกิดขึ้น นอกจากเด็กเร่ร่อนขอซืมกลับไปเล่นที่บ้านอุปถัมภ์ โดขมีทั้งครูและเพื่อน ในห้องเป็นพยานรับรู้ เข้าวันรุ่งขึ้น เด็กเร่ร่อนนำเครื่องเล่นเกมกคมาคืนก่อนโรงเรียนเข้า เมื่อถึงเวลาเรียนชั่วโมงแรกเป็นวิชาลูกเสือภาษาชาติ จะมีเด็กห้องอื่นมานั่งเรียนลูกเสือรวมกัน ส่วนเด็กผู้หญิงไปเรียนภาษาชาติอีกห้องหนึ่งเมื่อหมดชั่วโมง เริ่มเรียนวิชาต่อไป ระหว่างช่วง ต่อระหว่างวิชาเด็กปกติเจ้าของเกมกคจะนำเกมกคขึ้นมาเล่น ปรากฏว่าไม่อยู่ในกระเป๋าเด็กจึง ทวงถามเธอกับเด็กเร่ร่อน เด็กเร่ร่อนจึงบอกว่า "ให้คืนไปแล้วเมื่อเข้าก่อนไปเรียนภาษาชาติ" แต่เด็กปกติยืนยันว่ายังไม่ได้รับคืน ซึ่งเด็กเร่ร่อนยืนยันว่า "ให้ไปแล้วจริง ๆ" ทำให้ไม่ทราบว่ ของเล่นหาย หรือว่า เด็กเร่ร่อนพูดโกหก ทั้งนี้เพราะไม่มีใครเป็นพยานให้กับเด็กเร่ร่อนได้ว่า เห็นตอนที่เด็กเร่ร่อนคืนของเล่น ดังนั้น ครูและเด็กปกติจึงสันนิษฐานไปที่เด็กเร่ร่อนก่อน แล้วจึง สันนิษฐานต่อไปที่เด็กปกติคนอื่นที่อยู่ในห้องนี้ และห้องอื่น ซึ่งผลปรากฏออกมาว่า หาเครื่องเล่น เกมไม่พบ จับตัวคนผิดไม่ได้ ทำให้เด็กปกติต้องเสียของเล่นไป จากเหตุการณ์นี้ยังทำให้เด็กปกติ ผู้ปกครองเด็ก ครู และ เด็กคนอื่น มีความคิดว่าเด็กเร่ร่อนเอาไป แต่ไม่สามารถจับข้อเท็จจริงได้ ทั้งนี้ไม่มีการเชิญครูที่บ้านอุปถัมภ์พูดคุย....

พฤติกรรมบางพฤติกรรมของเด็กเร่ร่อนที่เป็นปัญหานั้นในโรงเรียน ครูมีวิสัยทัศน์ โดขการเชิญครูบ้านอุปถัมภ์ที่ดูแลเด็กอยู่มาพบ พูดคุยให้รับรู้ในพฤติกรรมอันเป็นปัญหาของเด็ก และช่วยกันแก้ไขพฤติกรรมนั้น และจากคำบอกเล่าของครูประจำชั้นเด็กเร่ร่อนทุกท่านที่แสดง ความคิดเห็นไว้ตรงกันว่า

"อยากให้คุณครูที่บ้านอุปถัมภ์มาพบเดือนละ 1-3 ครั้ง เพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน ในการปรับพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้น บางเวลาเด็กมีปัญหาแล้วต้องการพบกับครูบ้านอุปถัมภ์ จะบอกฝากเด็ก และเขียนใส่สมุดไป แต่ครูก็ไม่มา หรือเคยเจอครูคนเก่า พอให้เด็กไปบอกให้มาพบ เด็กบอกว่า ครูคนเก่าไม่อยู่แล้ว และครูประจำชั้นเด็กเร่ร่อนบางท่านบอกว่า ตั้งแต่สอนเด็กเร่ร่อนมา 2-3 ปี ยังไม่เคยเจอกับครูบ้านอุปถัมภ์เลย ความจริงแล้วควรจะมาดูแลเอาใจใส่ พบปะกับครูประจำชั้นบ้าง คอยประสานงานรับผิดชอบร่วมกัน จะมาบอกว่าเมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนแล้วครูในโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบไปไม่ได้ ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ครูที่โรงเรียนมีหน้าที่สอนให้นักเรียนเป็นคนดีมีความรู้คุณละพฤติกรรมในโรงเรียน ครูบ้านอุปถัมภ์มีหน้าที่เหมือนผู้ปกครอง ต้องร่วมมือกันมาพบ มาคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำความเข้าใจในตัวเด็กด้วยกัน ครูที่โรงเรียนควรจะได้รับรู้พฤติกรรมและกิจกรรมของเด็ก ในขณะที่อยู่ในบ้านอุปถัมภ์บ้าง และครูบ้านอุปถัมภ์ควรรับรู้พฤติกรรมของเด็กในโรงเรียนบ้าง เช่นกันถึงจะช่วยกันปรับพฤติกรรมของเด็กให้ดีขึ้น ถ้าไม่มาพบกันเลखอย่างนี้ ทำให้เราไม่สามารถรู้ได้เลยว่าปัญหาที่เกิดขึ้นของเด็กบางส่วนจะต้องแก้ไขกันตรงไหน จะทำให้ครูบางท่านไม่เข้าใจใจเด็ก ซึ่งทำให้เป็นผลเสียต่อเด็กมากขึ้น คนเราต่างจิตใจ ครูบางคนสามารถเข้าใจและเห็นใจเด็กแต่บางคนไม่เข้าใจ ทำให้การแสดงออกของครูที่มีต่อเด็กไม่เหมือนกัน ทำให้เด็กมีปัญหาเพิ่มขึ้นไปอีก มีอคติต่อครูคือโรงเรียนเป็นสาเหตุให้เด็กไม่ฮามาโรงเรียนและไม่ต้องการเรียนหนังสืออีกต่อไป"

นอกจากนี้ครูประจำชั้นของเด็กเร่ร่อนท่านหนึ่งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม
ของเด็กเร่ร่อนเพิ่มเติมว่า

"เมื่อเทียบกับเด็กบ้านปกติในวัยเดียวกัน เด็กเร่ร่อนมีประสบการณ์
มากกว่า สามารถเรียนรู้ได้เร็วหากเขามีความตั้งใจและสนใจเป็นอย่างดี
ทำได้ดีที่เดียว เด็กจะมีสิ่งพิเศษ มีพรสวรรค์ประจำตัว คงเป็นเพราะเขามี
ประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามามากมายในชีวิต เขารู้จักการเอาตัวรอดได้ดี เขา
เรียนรู้ว่าถ้าเขาตั้งใจเรียน มีความรู้ใส่ตัว เขาจะมีอนาคตที่ดีตามที่คิดไว้
และก็มีเด็กที่ไม่เรียนเลขจริง ๆ ไม่สนใจไม่รับรู้อะไรเลย
ไม่เข้าใจเหมือนกันว่ายังปรับตัวไม่ได้ หรือไม่ต้องการจะปรับตัวทำให้หนัก
ไม่ได้ แต่เป็นที่น่าแปลกใจตรงที่ว่าเวลาสอบเด็กพวกนี้สามารถทำข้อสอบผ่าน
ไปได้ ไม่ทราบว่าเป็นเพราะเขามีสัญชาตญาณการเอาตัวรอดได้ดีหรือเปล่า"

จากการสังเกตพฤติกรรมทั่วไปของเด็กเร่ร่อน สามารถแบ่งตามพฤติกรรมของเด็ก
ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

พฤติกรรมเด็กเร่ร่อนกลุ่มแรก เป็นเด็กสนใจและตั้งใจเรียน มีสติปัญญาดี
สามารถเรียนรู้ได้เร็ว และตั้งใจทำกิจกรรมได้ดี เป็นผู้นำและเป็นที่ยอมรับของเพื่อน เช่น
หัวหน้าห้อง หัวหน้ากลุ่มตัวแทนของห้องในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กล้าแสดงออก มีความ
ประพฤติดี มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี-ดีมาก

พฤติกรรมเด็กเร่ร่อนกลุ่มที่สอง เด็กกลุ่มนี้มีพฤติกรรมก้าวร้าว เกเร ชอบแกล้งเพื่อน
ไม่ตั้งใจและไม่สนใจเรียน ไม่ร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ทำลาขวัตดุสิ่งของ เช่น ฉีกกระดาษสมุด-
หนังสือ ลักขโมย หรือ หิบบของเพื่อนไปโดยไม่ได้รับอนุญาต เดินวนไป-มารอบห้องเรียน

พฤติกรรมเด็กเร่ร่อนกลุ่มที่สาม เด็กกลุ่มนี้จัดเป็นเด็กที่มีสติปัญญาค่อนข้างช้า มีอาการ
เส้รำซึม เชื่องซึม นั่งเหม่อลอย ใจลอย เวลาถูกเรียกมักจะสะดุ้งสุดตัวเป็นคนหัวอ่อน ชอบทำ
ตามอย่างเพื่อน ถูกเพื่อนชักจูงได้ง่าย เป็นคนขี้ใจน้อย ขี้แสบบางครั้งชอบเก็บตัวอยู่ลำพังคนเดียว
ไม่ค่อยเล่นกับเพื่อน หรือจะเล่นเฉพาะเพื่อนสนิทเท่าที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์
ต่ำ

พฤติกรรมอันเป็นวัฒนธรรมของเด็กเร่ร่อนที่พบได้อย่างชัดเจนจากการวิจัยครั้งนี้ คือ วัฒนธรรมทางด้านภาษาของเด็ก เด็กเร่ร่อนมักใช้คำพูดที่ไม่สุภาพ ห้วน ไม่มีหางเสียง เสียงดัง น้ำเสียงแข็งกร้าวไม่น่าฟัง อีกทั้งชอบพูดคำหยาบคาย เป็นที่รังเกียจแก่ผู้ฟัง แม้เมื่อได้เข้ามาศึกษาในโรงเรียน เด็กเร่ร่อนยังคงดำรงวัฒนธรรมนี้เป็นเอกลักษณ์อยู่ได้โดยยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้

วัฒนธรรมในการแข่งขันของเด็ก ความสัญชาตญาณในการดำรงชีวิตเพื่อการอยู่รอดของเด็กเร่ร่อน ทำให้ต้องมีการแข่งขันเกิดขึ้น ไม่ว่าจะแข่งขันกับตัวเอง กับคนอื่น หรือแม้แต่วเวลา เด็กต้องแข่งขันและต่อสู้ให้ได้ซึ่งสิ่งนั้น ๆ มา เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในโรงเรียน เด็กได้นำวัฒนธรรมนี้มาใช้เพื่อแข่งขันกับเพื่อน โดยเฉพาะเด็กเร่ร่อนที่มีพฤติกรรมในกลุ่มแรก เด็กรู้จักวางกฎเกณฑ์ให้กับตัวเอง ด้วยกันแข่งขัน เพื่อต้องการได้สิ่งที่ดีที่สุด และต้องการความยอมรับจากผู้อื่น เมื่อเด็กมีการแข่งขันเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กสนใจและตั้งใจกระทำเพื่อให้ได้สิ่งนั้นมา เด็กจึงมีผลการเรียนที่ดี เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและครู แต่ในทางตรงกันข้ามสำหรับเด็กเร่ร่อนที่มีพฤติกรรมในกลุ่มที่สอง เด็กเกิดการแข่งขันในทางก้าวร้าว เกเร ชอบแกล้งเพื่อน เป็นต้น

วัฒนธรรมที่เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่หยาบคายของเด็ก เด็กเร่ร่อนมีความเคยชินกับชีวิตอิสระ ไปมาได้อย่างอิสระในโลกกว้างของเขา แต่เมื่อเขาต้องมาอยู่ในวัฒนธรรมโรงเรียนอื่น มีกฎเกณฑ์ ระเบียบวินัยต่าง ๆ อยู่ในห้องสี่เหลี่ยมแคบ แต่มีคนอยู่ถึง 30 กว่าคน มีขอบเขตและที่ที่จำกัดในวงแคบ เด็กไม่สามารถปรับตัวได้มากนัก เด็กจึงมีพฤติกรรมที่เดินไปมา จากโต๊ะของตนเองไปยังโต๊ะของเพื่อนคนอื่น ๆ หรือ ออกนอกห้องไปที่อื่น แม้แต่ในขณะที่ครูกำลังดำเนินการสอน เด็กมีพฤติกรรมนี้อย่างเห็นได้ชัดเพราะเด็กคนอื่นนั่งเรียนอย่างเป็นระเบียบ แต่เด็กเร่ร่อนกลับลุกจากที่นั่งตนเองเดินไปมารอบห้อง บางครั้งเด็กฟุบนอนราบไปกับโต๊ะ หรือ ลงไปนอนใต้โต๊ะ

พฤติกรรมของเด็กปกติในโรงเรียน

นักเรียนของโรงเรียนวัดหลักสี่ ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กปกติในครอบครัวที่มาจากบริเวณชุมชนแออัดริมคลองเปรมประชากร และชุมชนหลังวัดหลักสี่ ซึ่งมีฐานะทางครอบครัวที่ค่อนข้างยากจนถึงปานกลาง

จากการสอบถามครูและสัมภาษณ์เด็กปกติเกี่ยวกับครอบครัวของเด็กปกติ ทำให้ได้ ข้อมูลที่สอดคล้องกันในภาพรวมว่า

"เด็กปกติส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน อาศัยอยู่บริเวณชุมชนแออัดหรือ บริเวณบ้านพักชั่วคราวตามสถานที่ก่อสร้างรอบบริเวณนั้น ผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น มอเตอร์ไซค์รับจ้าง กรรมกรก่อสร้าง พนักงานรับจ้างในโรงงาน พนักงานขายของ ค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ และรับราชการในระดับข้าราชการชั้นผู้น้อย เป็นต้น นอกจากนี้ด้านพื้นฐานครอบครัวของเด็กปกติส่วนใหญ่ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เนื่องจากสภาพของบิดา มีการหย่าร้าง แยกกันอยู่หรือ ฆ่าหนึ่งฆ่าใจหนึ่งแก่กรรมหรือถึงแก่กรรมทั้งคู่ ต้องอาศัยอยู่กับญาติ ปู่ย่า ตายาย ลุงป้า น้า-อา และพี่น้อง ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้สังคม สิ่งแวดล้อม และปัญหาของเด็กปกติไม่แตกต่างจาก พื้นฐานทางสังคม สิ่งแวดล้อมและปัญหาของเด็กเร่ร่อนมากนัก เพียงแต่เด็กปกติยังอยู่ในระบบ ครอบครัวที่มีญาติพี่น้อง มีที่อยู่อาศัยและปัจจัยต่าง ๆ ที่พร้อมเพริศกว่า แต่เด็กเร่ร่อนได้หนีจากระบบครอบครัวออกมาอยู่ในสังคมภายนอกที่ไร้ระบบ ขาดญาติพี่น้อง ไม่มีที่อยู่อาศัย และขาดปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากมาย"

ในการสังเกตที่ผู้วิจัยพบเห็นพฤติกรรมของเด็กปกติที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เริ่มต้นจากการเดินทางมาโรงเรียน เด็กปกติส่วนใหญ่เดินทางจากบ้านมาโรงเรียน และเดินทางจากโรงเรียน กลับไปยังบ้านซึ่งอยู่บริเวณชุมชนละแวกนั้น ระดับเด็กเล็ก ๆ ในชั้น อนุบาล - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะมีผู้ปกครองมาส่ง และรับนักเรียนกลับ ส่วนระดับชั้นเด็กโต เด็กเดินทาง ไป-กลับเอง ไม่ต้องมีผู้ปกครองมารับ-ส่ง ส่วนเด็กที่มีบ้านอยู่ไกลจากบริเวณรอบโรงเรียน อยู่ในชอชหรืออยู่ ชุมชนอื่น ๆ จะนั่งรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง รถสองแถวรับจ้าง รถประจำทาง มาโรงเรียน มีทั้งผู้ปกครองมาส่ง และผู้ปกครองอนุญาตให้มาเองได้ เด็กส่วนใหญ่จะมาถึงโรงเรียนประมาณ 7.20 ถึง 7.50 น. หากเด็กคนไหน เป็นเวรทำความสะอาดจะเข้าห้องเพื่อปฏิบัติหน้าที่ เมื่อเด็กปกติมาถึงโรงเรียนแล้วนำกระเป๋าใส่หนังสือไปไว้ในห้องเรียนเรียบร้อย เด็กจะจับกลุ่มเล่นกันบริเวณระเบียงอาคารเรียน หน้าห้องเรียน และลงมาเล่นที่สนาม เมื่อเวลาสัญญาณดังขึ้นครั้งแรก เด็กเตรียมตัวมาเข้าแถว สัญญาณดังอีกครั้ง เด็กเข้าแถวโดยพร้อมกัน เคารพธงชาติ และกิจกรรมหน้าเสาธงเรียบร้อย แล้ว ต่างแยกย้าย กันเข้าชั้นเรียน ในห้องเรียน เด็กปกติจะจับกลุ่มนั่งบริเวณที่ใกล้ ๆ กัน ถ้าครูจัดโต๊ะเป็นกลุ่ม เด็กปกติจะจับกลุ่มใครกลุ่มมัน

นั่งด้วยกัน เด็กผู้หญิงจับกลุ่มเฉพาะเด็กผู้หญิง เด็กผู้ชายจับกลุ่มเฉพาะเด็กผู้ชายนั่งด้วยกันต่อเมื่อ
 ครูจัดการย้ายที่นั่งของเด็กเอง เด็กจึงยอมย้ายออกจากกลุ่ม แต่จะมีบางวันถ้าวันไหนมีเพื่อน
 ขาดเรียน มีที่นั่งว่าง เด็กจะย้ายสลับโต๊ะเรียนกันเองเพื่อไปนั่งกับเพื่อนที่สนิท หรืออาจเอาโต๊ะ
 ที่ว่างไปวางไว้ในกลุ่มด้วย ครูบางท่านจะดู และครูบางท่านไม่ว่าอะไร เมื่อเด็กเจ้าของที่นั่ง
 มาเรียน เด็กจะย้ายกลับที่เดิมของตน ในการเข้ากลุ่มของเด็กปกติ พบว่า สาเหตุหนึ่งที่ทำให้
 ให้เด็กสนิทสนมคุ้นเคยกันเพราะ เป็นญาติพี่น้อง หรือ บ้านอยู่ใกล้กัน หรือ ผู้ปกครองสนิทสนม
 คุ้นเคยกันมาก่อน เด็กปกติให้สัมภาษณ์ว่า "บ้านหนูกับบ้าน... อยู่ติดกันค่ะ" "เขาเป็นลูกของลุง
 หนูค่ะ" หรือพ่อผมกับพ่อ..ทำงานอยู่ที่เดียวกันครับ" และเหตุผลอื่น ๆ ของการเข้ากลุ่มเด็ก
 กันเป็นเพราะชอบเล่นของเล่นเหมือนกัน เล่นแบบเดียวกัน หรือมีลักษณะนิสัยคล้าย ๆ กัน
 เด็กผู้หญิงบางคนเข้ากลุ่มกับเด็กผู้ชาย เพราะมีลักษณะนิสัยคล้ายเด็กผู้ชาย ชอบเล่นแบบที่เด็ก
 ผู้ชายเล่น สำหรับการแยกกลุ่มของเด็กผู้ชาย กับเด็กผู้หญิงได้แล้วว่า "พวกผู้ชายชอบแกล้ง
 เกเร นิสัยไม่ดี ไม่อยากอยู่ด้วย" เด็กหญิงคนหนึ่งกล่าวว่า "โรงเรียนนี้ไม่น่ามีพวกผู้ชายเลย
 มีแต่ผู้หญิงดีกว่าตั้งเยอะ" ส่วนเด็กผู้ชายได้กล่าวว่า "พวกผู้หญิงชอบโวยวาย ปากจัด คำเก่ง
 "ไฟดับเลย" หรือ "พวกผู้หญิงโคตรขี้แฉเลย น่าเบื่อ" ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ผู้วิจัยสังเกต
 ได้ว่า เด็กผู้ชายจะแกล้งเด็กผู้หญิงโดยการเปิดกระโปรง คบสรีระ เอาสมุด ดินสอ ฮางลบ
 และของสิ่งอื่นไปซ่อน หรือหยิบมาขว้างส่งกันแล้วให้เด็กผู้หญิงวิ่งไปส่ง เด็กผู้ชายเห็นเป็น
 เกมสนุกชอบใจ หรือนำชื่อพ่อ-แม่มาล้อเลียนกัน ส่วนเด็กผู้หญิงบางคนเมื่อถูกเด็กผู้ชายแกล้ง
 จะคำด้วยคำไม่สุภาพ บางคนร้องไห้ และไปฟ้องครู ผู้วิจัยเคยถามเด็กผู้ชายว่า "ทำไมถึงต้อง
 แกล้งผู้หญิง" เด็กตอบว่า "มันสนุกดี" "มันอยากฟ้องน้า ต้องแกล้งให้เข็ด" "มันอยากแสรด
 นึกนี่" การเข้ากลุ่มของเด็กจะเป็นไปในลักษณะจับเป็นกลุ่มที่สนิทสนมกันประมาณกลุ่มละ 4-6 คน
 ในเวลาเรียน แม้ว่าจะถูกจับแยกที่นั่ง แต่จะเดินไปมาหาสู่กันในระหว่างที่ทำแบบฝึกหัดหรือ
 กิจกรรมอื่นหรือเวลาตอนอนุญาตครูไปทำธุระส่วนตัว มักจะนัดกันตอนอนุญาตออกไปพร้อมกัน เมื่อถึง
 เวลาพักเด็กจะรับประทานอาหารร่วมกันในกลุ่มของตน และเล่นด้วยกัน ในกรณีเด็กกลุ่มอื่นขอ
 เข้ามาเล่นด้วยเพราะเด็กคนใดคนหนึ่งนำของเล่นที่พิเศษว่าคนอื่นมาเล่น ทำให้เด็กกลุ่มอื่น ๆ
 สนใจขอมาเล่นด้วย ซึ่งบางกลุ่มให้เล่น แต่บางกลุ่มไม่ให้เล่นจนทำให้ขัดใจกัน เป็นเหตุทำให้
 โกรธกันแล้วพูดจาไม่สุภาพต่อกัน บางกรณีโกรธกันจนทำร้ายร่างกาย โดยเฉพาะเด็กผู้ชายจะก้าว

ชกต่อยกันเวลาขัดใจกัน เด็กผู้หญิงจะเพ็งแค้นผู้ชายไม่สุภาพใส่กัน นอกจากนี้ยังมีสาเหตุอื่นที่ทำให้เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวต่อกันของเด็กที่ไม่ได้อยู่ในชั้นหรือห้องเรียนเดียวกัน พบว่าเด็กมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่อกันบ่อย เด็กแก้ปัญหาโดยวิธีการใช้กำลังต่อกันในเวลาพักกลางวันหลังเลิกเรียน และวันที่ครูทั้งโรงเรียนเข้าประชุม ซึ่งมีสาเหตุมาจากมีข้อขัดแย้งกันมาก่อน หรือ แก่งัดกันแทนน้อง หรือเพื่อน หรือพี่ แต่ไม่ร้ายแรงอะไรมากเพราะครูจะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยทุกครั้งและคาดโทษหนักนักเรียนไว้ อีกพฤติกรรมหนึ่งที่พบคือ การลักขโมย พบว่า เด็กปกติบางคนนำเงินมาโรงเรียนจำนวนมาก บางคนไม่มีให้นำมาจากอาหารกลางวัน จึงทำให้มีการลักขโมยเงินกันขึ้น หรือ เด็กมักนำสิ่งของที่พิเศษกว่าเด็กคนอื่น ทำให้เกิดการสูญหาย บางรายครูจับได้ แต่บางรายครูจับไม่ได้ จึงทำให้เด็กต้องเสียของสิ่งนั้นไป ในกรณีที่ครูจับได้ ครูจะคาดโทษและเรียกผู้ปกครองมาพบเพื่อตักเตือน ครูได้เตือนไม่ให้เด็กนำสิ่งของที่มีค่าหรือมีราคามาโรงเรียน เพื่อป้องกันการลักขโมย

ครูท่านหนึ่งได้เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า "เรื่องของทาสนี่มีบ่อย ยิ่งถ้าเป็นของแปลกค่าที่เด็กเอามาจากบ้านเพื่ออวดเพื่อนตอนเช้า ยังไม่ทันพักกลางวันเลย ของหายแล้ว บางครั้งค้นทั้งห้องทั้งระดับชั้นทุกห้องยังไม่พบเลย ขนาดบอกแล้วว่าไม่ให้เอามาโรงเรียน เด็กก็ขังเอามา แล้วก็หาสทุกที่ อย่างเกมกดที่หาสไปนี่ ก็เห็นเล่นกันอยู่เมื่อเข้าหลายคน นั่นแค่เรียนลูกเสือไปวิชาเดียวเองหายแล้วไม่รู้หาสไปไหน พอเด็กห้องอื่นมานั่งเรียนด้วย นี่ต้องค้นทุกห้องเลย แต่ไม่เจอนี่สิไม่รู้ใครเอาไปไหน เด็กพวกนี้ถ้าเห็นของอะไรพิเศษ ๆ แปลกค่าที่ตนไม่มี มักจะมีปัญหาอย่างนี้ละ เป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้เสียที เคยมีเรื่องใหญ่ผ่านมาเมื่อปีที่แล้ว มีเด็กโรงเรียนเราไปขโมยของที่หลักสี่พลาซ่าแล้วถูกจับได้ ตอนนี้ออกจากโรงเรียนไปแล้ว นอกจากเรื่องของหายแล้วยังมีเรื่องเงินหายอีก เด็กบางคน พ่อ-แม่ ค่อนข้างมีเงินหน่อย จะให้เงินลูกมาโรงเรียนหลายสิบบาทที่เดี๋ยวให้มาซื้ออาหารทานเองเพื่อความสะดวกสบาย เผลอให้เงินเด็กมาเฮอะ ทำให้เด็กทำเงินหายเอง หรือถูกเด็กคนอื่นขโมยไป หรือในกรณีที่เด็กต้องนำเงินมาจ่ายค่าหนังสือ ค่าทัศนศึกษาต่าง ๆ จะต้องเป็นปัญหาอยู่เป็นประจำเกี่ยวกับเรื่องเงินหาย พยายามที่จะหาวิธีแก้ไข แต่ไม่ได้เสียที"

ทั้งนี้ยังพบว่า เด็กปกติบางคนหนีเรียน ไม่เข้าห้องเรียนบ่อยครั้ง ในกรณีที่พบนี้เนื่องจากเด็กอาศัยวัดอยู่เป็นลูกศิษย์วัด เด็กมักหนีเรียนกลับไปวัด หรือ กลับไปทานอาหารกลางวัน ที่วัดแล้วไม่กลับมาเรียนในช่วงบ่าย ทั้งยังพาเพื่อนเด็กปกติและเด็กเร่ร่อนไปวัดด้วย เมื่อครูไป

ความจริงยอมกลับมาเรียน เด็กปกติบางคนชอบหลับในห้องเรียน ในกรณีหนึ่งที่พบว่าเด็กมักหลับเกือบทุกชั่วโมงเรียน ทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย ครูประจำชั้นจึงเรียกผู้ปกครองมาพบเพื่อพูดคุยถึงสาเหตุในพฤติกรรมของเด็กทำให้ทราบว่า เด็กเข้าอนคิก เนื่องจากคู้หนึ่งจาก V.D.O., T.V. ส่วนเหตุผลที่ไม่ทำการบ้านมาส่งเพราะ "เด็กบอกว่าไม่มีการบ้าน" "ทำการบ้านเสร็จมาก่อนแล้ว" ทำให้ผู้ปกครองเชื่อใจและไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็กเท่าที่ควร เด็กบางคนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามาก ครูจะเรียกผู้ปกครองมาพบ แต่ผู้ปกครองของเด็กบางคนไม่ให้ความร่วมมือโดยฝากเด็กมาบอกว่า "ไม่ว่าง ต้องทำงาน" หรือมาพบครู แต่ไม่เชื่อตามที่ครูบอกกลับเชื่อและเข้าข้างบุคลากรตนเองมากกว่า คอว่าว่าครูใส่ร้ายบุคลากรของเขา ไม่ดูแลเอาใจใส่ ดังที่ครูท่านหนึ่งกล่าวว่า

"ผู้ปกครองเด็กบางคนดีมาก ให้ความร่วมมือในการดูแลเอาใจใส่นักเรียน เด็กพวกนี้จะเป็นเด็กเรียนเก่งมีทั้งครูและผู้ปกครองช่วยกันดูแล แต่ก็มีประเภทคุด่า ทำโทษลูกมากเกินไป กลับยิ่งทำให้เด็กมีปัญหามากขึ้นไปอีก ส่วนประเภทที่ตรงกันข้าม ไม่ให้ความร่วมมือกับเราเลย ให้เด็กพามาพบ เขียนจดหมายฝากเด็กไปแล้วก็ยังไม่มา อ้างว่าไม่ว่าง ต้องทำงาน และผู้ปกครองเด็กที่เชื่อใจเข้าข้างลูกหลานของตนมากกว่าคำบอกเล่าของครู มาหาว่าครูใส่ร้ายลูกหลานเขา เขาไม่เชื่อว่าลูกหลานเขาจะหนีเรียน ไม่สนใจเรียน หรือลักขโมยหรือกเขาจะโทษครูว่าทำไมครูไม่ดูแลลูกหลานเขาให้ดีหรือโทษว่าครูสอนไม่ดีลูกหลานเขาเลยไม่ได้ความรู้อะไรเท่าไร" ว่า

ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่สอดคล้องกับข้อมูลจาก ครูอีกท่านแล้วว่า

"ผู้ปกครองเด็กมักเข้าข้างลูกหลานตนเอง อย่างมีอยู่ครั้งหนึ่ง เป็นหลาน ผู้ใหญ่บ้านแถวนี้ ฆโมษของเพื่อนแล้วถูกครูจับได้ เชิญผู้ปกครอง ผู้ใหญ่บ้านคนนั้น เข้ามาดิ้งโรวาสาใหญ่เลย หาว่าครูไปกล่าวหาหลานเขา เขาบอกว่าทำไม หลานเขาต้องฆโมษในเมื่อฐานะทางบ้านก็ดี หลานเขามีของดีใช้ทุกอย่าง จะไปเอาของคนอื่นมาทำไม คีเท่าของของหลานเขาวิเป่าก็ไม่รู้ หลานเขา อาจถูกเพื่อนแกล้งใส่ร้ายก็ได้ แล้วครูยังมากล่าวหาหลานเขามาก เขาเลย พาเด็กลาออกไปอยู่โรงเรียนอื่นแล้วตอนนี้"

นอกจากนี้พฤติกรรมเด็กปกติโดยทั่วไปที่แสดงออกมา เป็นพฤติกรรมที่มาจากพื้นฐาน ของสังคม สิ่งแวดล้อมและการอบรมในครอบครัว เด็กบางคนมีพฤติกรรมเรื้อบร้อน สุภาพ อ่อนโยน ตั้งใจเรียนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กับเพื่อนและบุคคลรอบข้าง เด็กบางคนมีพฤติกรรม ก้าวร้าว เกเร ซึ่งเด็กประเภทนี้เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา และการอบรมเลี้ยงดูของ ผู้ปกครอง ดังที่ ครูหลายท่านให้ความคิดเห็นที่ตรงกันว่า

"พฤติกรรมของเด็กที่ออกมาทำให้รู้ถึงสภาพสังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัว การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวบางครอบครัวมักจะอยู่ด้วยกันครบ พ่อ แม่ ลูก แต่ไม่มีเวลาอบรมดูแลเอาใจใส่ลูกก็ทำให้เด็กมีปัญหาได้ บางครอบครัว มีแต่ พ่อ หรือ มีแต่แม่ แต่ดูแลเอาใจใส่ลูก อบรมเลี้ยงดูลูกเป็นอย่างดี ทำให้เด็กไม่รู้สึกรู้ว่ามีปัญหาอะไร เด็กคนนั้นก็จะมีปัญหา ส่วนเด็กที่ ครอบครัวทำให้รู้สึกรู้ว่ามีปัญหาที่ไม่ต่างอะไรกับเด็กเร่ร่อน หรือเด็กบ้าน อุปถัมภ์หรือ เด็กพวกนั้นก็มาจากเด็กปกติที่ครอบครัวมีปัญหาเหมือนกัน แต่เขาตัดสินใจหนีออกมาจากครอบครัวแล้ว แต่เด็กปกตินี้สิ ใครจะรู้ว่า วันข้างหน้า ถ้าเขายังเผชิญกับปัญหาค่อ ๆ ไป เขาอาจจะกลายมาเป็นเด็ก เร่ร่อนเหมือนกันก็ได้"